

**EDUCATIEVE BACHELOR IN HET ONDERWIJS
SECUNDAIR ONDERWIJS**

Bachelorproef

Remediëren is lerend amuseren!
Hoe kunnen leerkrachten remediëring binnen
de basisoptie 'economie en organisatie'
aantrekkelijk maken?

Voorwoord

Albert Einstein zei ooit: *“Intellectual growth should commence at birth and cease only at death.”* Dat citaat beschrijft op filosofische wijze mijn mindset en levensvisie. In onze huidige maatschappij is het belangrijk bereid te zijn om te groeien en levenslang te leren, nieuwe dingen te ontdekken en te experimenteren met de levenslessen die ons worden aangeleerd.

Deze bachelorproef kon enkel tot stand komen door het doormaken van een enorme persoonlijke groei, maar ook de groei op intellectueel vlak. De vele literatuurstudies, enquêtes en interviews maakten me wegwijs in de grote, niet al te eenvoudige wereld van het onderwijs en in het aspect ‘remediëring’, wat een noodzakelijke rol speelt in het huidige onderwijssysteem. Remediëring is noodzakelijk om het leerproces in eigen handen te nemen en te blijven groeien doorheen de verschillende levensjaren.

Daarbij wil ik ten eerste graag mijn ouders en mijn grootmoeder bedanken, die er steeds zijn wanneer ik hen nodig heb, die me steunen door dik en dun en die bleven vertrouwen in mijn persoonlijk groeiproces. Zij leerden me doorzetten en geloven in mezelf. Zij zorgden ervoor dat ik kon groeien, zowel op persoonlijk als op intellectueel vlak, tot de persoon die ik nu ben. Dankzij hen kan ik met trots in de spiegel kijken en zeggen: “Kom op Pauline, je kan het!”

Vervolgens wil ik ook mijn vriend, Lucas, heel hard bedanken. Aangezien we dit academiejaar in hetzelfde schuitje zaten en beiden een bachelorproef op de wereld moesten brengen, hadden we erg veel steun aan elkaar. We hielpen elkaar en hielden elkaars hand op deze lange, maar leerrijke en doeltreffende levensweg, stevig vast.

Daarnaast wil ik graag mijn stage- en partnerschool, Atheneum Borgloon, en mijn mentoren bedanken voor de steun, de vele kansen die ze mij gaven en het vertrouwen dat ze in me toonden. Dankzij hen kon ik deze bachelorproef naar een hoger niveau brengen en kon ik ervoor zorgen dat mijn materiaal een bepaalde waarde kreeg voor de toekomst.

Uiteraard wil ik ook mijn lector economie en tevens mijn promotor, meneer M. Janssens bedanken om mij te begeleiden in dit proces. Dankzij zijn feedback en tips kon ik deze bachelorproef tot een goed einde brengen.

Ook wil ik graag Wim Ilsbroekx en Julie van Bael van reclamebureau First Draft bedanken om mijn materiaal op professionele wijze te ontwikkelen. Zonder hen had ik jullie nooit het mooie materiaal kunnen tonen.

Tot slot wil ik u als lezer bedanken om interesse te tonen in mijn eindwerk. Ik heb hier hart en ziel in gestoken en hoop dat u, net als ik, kan genieten van het eindresultaat.

Inhoudsopgave

Voorwoord.....	3
Inhoudsopgave.....	4
Inleiding.....	5
1 Oriënteren en richten.....	6
1.1 Onderzoekstap oriënteren.....	6
1.1.1 Op zoek naar een praktijkprobleem – aanleiding voor onderzoek.....	6
1.1.2 De verkennende probleemanalyse.....	6
1.1.3 Het praktijkprobleem omschrijven.....	8
1.2 Onderzoekstap richten.....	9
1.2.1 Algemeen.....	9
1.2.2 Formuleren van een onderzoeksdoel.....	9
1.2.3 Formuleren van een onderzoeksvraag met deelvragen.....	9
2 Verzamelen en analyseren.....	10
2.1 Onderzoekstap verzamelen.....	10
2.2 Onderzoekstap analyseren.....	15
2.2.1 Wat houdt remediëring in?.....	15
2.2.2 Welke leerlingen in de eerste graad hebben nood aan remediëring?.....	18
2.2.3 Hoe reageren leerlingen op remediëring?.....	20
2.2.4 Hoe kan remediëring worden toegepast in de basisoptie ‘economie en organisatie’?.....	22
2.2.5 Wat is de link tussen remediëring en gelijke onderwijskansen (GOK)?.....	41
3 Ontwerpen.....	42
3.1 Wie weet nog het meest? – handleiding voor leerkrachten.....	42
3.1.1 Spelronde 1.....	44
3.1.2 Spelronde 2.....	44
3.1.3 Spelronde 3.....	44
3.1.4 Vragen spelronde 1, 2 en 3.....	45
3.2 Wie wordt de beste ondernemer? – handleiding voor leerkrachten.....	66
3.2.1 Vragen en diverse kaarten.....	72
3.3 Escaperoom – handleiding voor leerkrachten.....	90
Besluit.....	93
Literatuurlijst.....	94
Bijlagen.....	100

Inleiding

“Mevrouw, ik snap het nog altijd niet”, een door leerlingen veel gebruikte zin in het secundair onderwijs. Maar wat wanneer leerlingen na herhalingen, extra uitleg en andere inspanningen nog steeds een onvoldoende scoren op een toets of taak? Om een antwoord te bieden op voorgaand probleem, werd remediëring in het leven geroepen.

Remediëring zorgt ervoor dat leerlingen hun eigen leerproces in handen kunnen nemen en dit, door middel van een extra inspanning te leveren, positief te beïnvloeden. Gedurende dit onderzoek wordt er aandacht besteed aan verschillende aspecten van remediëren en wordt er materiaal ontwikkeld in functie van de basisoptie ‘economie en organisatie’ die vanaf volgend schooljaar (2020-2021) aangeboden zal worden op de secundaire scholen.

In eerste instantie wordt er onderzocht wat remediëring precies inhoudt. Remediëren en differentiëren worden regelmatig, maar onterecht, door elkaar gehaald. Vooraleer je remediëring kan aanbieden aan de leerlingen, moet je zelf perfect weten wat het begrip inhoudt en jezelf ervan kunnen verzekeren dat je leerlingen dat ook doen.

Een tweede aspect waar aandacht aan besteed wordt is de doelgroep van remediëringen. Uit dit onderzoek zal blijken welke leerlingen nood hebben aan remediëring en wat de onderliggende oorzaken daarvan zijn.

Vervolgens wordt ook de reactie van leerlingen op remediëring onderzocht. Aan de hand van een enquête zal duidelijk worden hoe leerlingen staan ten opzichte van remediëring. Het is hier echter niet de bedoeling dat leerlingen negatieve gevoelens ervaren, maar dat ze remediëring zien als een hulpmiddel en als een manier om hun leerproces in positieve zin te beïnvloeden.

Daarnaast zal er ook onderzocht worden welke mogelijkheden zich voordoen om aan remediëring te doen. Een veel gebruikte vorm is het maken van extra oefeningen, maar oefenen deze opdrachten wel een positieve invloed uit op de motivatie van leerlingen? Om in te spelen op de motivatie van leerlingen en deze te verhogen, zal er onderzocht worden waaraan een remediëringvorm moet voldoen om dat doel te kunnen bereiken. Er worden verschillende vormen van remediëring onderzocht in functie van een kijkwijzer die opgesteld wordt gedurende dit onderzoek. Deze kijkwijzer omvat enkele cruciale criteria waaraan een goede remediëring moet voldoen.

Uiteraard is het belangrijk dat iedere leerling gelijke onderwijskansen aangeboden krijgt. Ook in functie van dat aspect wordt de link tussen GOK en remediëring achterhaald.

Tot slot zullen er drie remediëringvormen uitgewerkt worden en wordt er materiaal ontwikkeld omtrent deze vormen. De uitgewerkte vormen voldoen exact aan de kijkwijzer die wordt opgesteld. De ontwikkeling van het materiaal gebeurt in functie van de basisoptie ‘economie en organisatie’ aangezien er voor die basisoptie nog geen remediëringmateriaal bestaat.

1 Oriënteren en richten

1.1 Onderzoekstap oriënteren

1.1.1 Op zoek naar een praktijkprobleem – aanleiding voor onderzoek

In samenspraak met de lector economie, werd er gekozen voor het onderwerp “remediëring binnen economie”. Deze keuze lag aan de basis van het probleem dat er op de meeste middelbare scholen te weinig aandacht wordt besteed aan de specifieke noden van de leerlingen op vlak van remediëring.

1.1.2 De verkennende probleemanalyse

De associatieve methode “Mindmapping” hielp om structuur te zien in het geheel. Gedurende de opstelling van de Mindmap werden er andere inzichten en ideeën verkregen om het praktijkonderzoek uit te voeren.

Daarnaast wordt er ook gebruik gemaakt van de perspectiefwisseling. Dat gebeurt door middel van een interview met de leerkrachten en leerlingbegeleiding en een enquête die afgenomen wordt bij de leerlingen. Door middel van voorgaande techniek, wordt het standpunt van een ander duidelijk en wordt er beleefd hoe die persoon tegenover het praktijkprobleem staat.

Uiteraard wordt er ook informatie verzameld vanuit de praktijk. Zoals hierboven reeds vermeld, wordt er een bevraging georganiseerd voor zowel de leerkrachten en leerlingbegeleiding als voor de leerlingen zelf. Daarenboven worden er ook tekstbronnen bestudeerd die betrekking hebben op het praktijkprobleem. Op die manier wordt de voorkennis aangevuld met specifieke informatie over hoe het er in de praktijk aan toe gaat.

Het onderzoek baseert zich op het leerplan van het ‘GO!’, meer bepaald het leerplan voor de basisoptie ‘economie en organisatie’. Het gemeenschapsonderwijs heeft enkele maatregelen omtrent remediëren uitgewerkt waarvan elke leerkracht ze kan toepassen in de klas:

“Met remediërende maatregelen¹ verstrekken we effectieve vormen van aangepaste leerhulp om de leerling op een zo hoog mogelijk niveau te brengen en een eventuele leerachterstand te laten inhalen. Leerlingen krijgen uitgebreidere of intensievere instructies of maken zich strategieën eigen om bepaalde handelingen in de toekomst zelfstandiger te kunnen uitvoeren.”

Zo moedigt het gemeenschapsonderwijs leerkrachten aan om bij remediëring te vertrekken vanuit de onderwijsbehoeften van de leerling en niet uit te gaan van de gemiddelde leerling. Daarbij is het ook van groot belang dat de leerlingen strategieën aangeboden krijgen om hun leerproces in handen te nemen en het te kunnen verbeteren daar waar er nog ruimte voor is. Belangrijk is dus dat er remediëring op maat wordt aangeboden. Uiteraard is het ook belangrijk dat de school de leerinhouden aanbiedt die aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen, waardoor hun interesse geprikkeld zal worden.

Uiteraard kan het onderzoek ook gebaseerd worden op het leerplan van het katholiek onderwijs² aangezien er in dat net ook een grote nadruk ligt op remediëren en differentiëren in de klaspraktijk. Zo zullen er zich in deze leerplannen ook mogelijkheden voordoen om in te spelen op de diverse leerlingenprofielen. In functie daarvan worden er in de leerplannen zowel basisdoelen als verdiepende doelen opgenomen.

¹ <http://www.go-ouders.be/sites/default/files/atoms/files/STICORDI%20-%20een%20nieuwe%20generatie.pdf>

² <https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Cur-20200120-4>

Zowel voor het gemeenschapsonderwijs als voor het katholiek onderwijs geldt dat de leerlingen van het tweede leerjaar A van de eerste graad secundair onderwijs voor de keuze worden gesteld. Dat komt door de onderwijshervorming van de eerste graad secundair onderwijs die plaats zal vinden in het schooljaar van 2020-2021. De lessentabel zal vanaf dat schooljaar als volgt worden opgebouwd:

- × 25 uren basisvorming per week,
- × 2 uren differentiatie per week en
- × 5 uren basisoptie per week.

De basisoptie³ wordt door de leerlingen zelf ingevuld naargelang interesse. Volgende basisopties en pakketten kunnen vanaf schooljaar 2020-2021 vrij door de scholen worden georganiseerd:

- × klassieke talen (Grieks en Latijn),
- × moderne talen en wetenschappen,
- × STEM-wetenschappen,
- × STEM-technieken,
- × maatschappij en welzijn,
- × economie en organisatie,
- × voeding en horeca,
- × sport,
- × topsport en
- × kunst en creatie.

Aangezien deze bachelorproef in teken van de basisoptie ‘economie en organisatie’ staat, die pas vanaf het schooljaar 2020-2021 van start zal gaan, bestaat er nog geen ontwikkeld remediëringmateriaal. Wel zijn er reeds didactische fiches opgesteld voor de eerder vernoemde basisoptie. Deze didactische fiches zijn terug te vinden via de GO! Navigator (via Smartschool). Hieronder een voorbeeld van een gedeelte van de didactische fiche voor de leerplandoelstelling “De leerlingen hanteren een eenvoudig loonschema”:

<p>COGNITIEVE DIMENSIE Beheersingsniveau toepassen</p>	
<p>FEITENKENNIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Werknemersbijdrage • Werkgeversbijdrage • Bedrijfsvoorheffing 	
<p>CONCEPTUELE KENNIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkomen uit werken in dienstverband: loon • Bedrijfsvoorheffing • RSZ: werkgeversbijdrage, werknemersbijdrage • Loonschema: brutoloon, belastbaar loon, nettoloon • Loonkost: bruto loon, WG-bijdrage 	
<p>PROCEDURELE KENNIS</p> <ul style="list-style-type: none"> • Berekenen van het nettoloon van een bediende op basis van een gegeven bedrijfsvoorheffing • Berekenen van de loonkost van een bediende 	

³ https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/sec_modernisering.php

1.1.3 Het praktijkprobleem omschrijven

Aangezien het in deze bachelorproef draait rond de basisoptie 'economie en organisatie' is het nog niet duidelijk waar de moeilijkheden zullen liggen voor de leerlingen van het tweede jaar van de eerste graad. Bovendien bestaat er nog geen concreet remediëringsmateriaal. Dat materiaal is echter wel noodzakelijk om de leerlingen hun leerproces in handen te laten nemen en het bij te sturen waar dat nodig is. Hoogstwaarschijnlijk zullen er zich gedurende het schooljaar enkele problemen voordoen omtrent de leerstof die behandeld zal worden in de basisoptie. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om problemen zoals moeilijkheden in leerstrategie of op vlak van kennisverwerving en de verwerking ervan. De oorsprong van de tekortkomingen in de kennis en vaardigheden van de leerlingen kan te wijten zijn aan meerdere oorzaken:

- × de leerling bezit niet over de intellectuele capaciteit om optimaal mee te volgen in de les,
- × de leerling heeft een andere moedertaal en heeft daardoor een bepaalde (taal)achterstand gecreëerd,
- × groepsdruk onder de leerlingen,
- × een beperkte begeleiding thuis (wat meerdere oorzaken kan hebben) en
- × de leerkracht heeft te weinig oog voor de noden van de leerlingen.

De tekortkomingen of moeilijkheden omtrent kennis en vaardigheden kunnen opgevangen en verkleind worden door middel van interessant, didactisch remediëringsmateriaal. Vaak vinden leerkrachten niet de tijd om op een leuke en terwijl leerzame manier te remediëren, dus besluiten ze extra oefeningen te geven. De remediëringsoefeningen liggen dan vaak niet in de leefwereld van de leerlingen of zijn niet op de noden van de leerling afgesteld. Vaak zien leerlingen dit als een straf omdat ze minder goed zijn in een bepaald vak.

1.2 Onderzoekstap richten

1.2.1 Algemeen

Het mag niet de bedoeling zijn dat de leerlingen remediëring als straf zien en dat de aangeboden remediëring niet aansluit bij de leefwereld van de leerlingen. Om dat probleem op te lossen en eventueel te vermijden, wordt er onderzoek verricht naar enkele diverse aspecten van remediëring en zal er vernieuwend, activerend en motiverend, didactisch remediëringmateriaal ontwikkeld worden.

Het remediëringmateriaal staat in functie van de basisoptie 'economie en organisatie'. Deze basisoptie zal door de hervorming van de eerste graad pas in het schooljaar 2020-2021 ingevoerd worden. Om die reden is het nog onbekend waarover de leerlingen zullen struikelen en waar ze dus remediëring voor nodig hebben. Er is met andere woorden nog geen concreet remediëringmateriaal uitgewerkt voor deze basisoptie. Daarom komen enkele mogelijkheden tot remediëring in functie van de basisoptie 'economie en organisatie' in deze bachelorproef tot stand. De verschillende onderdelen van het leerplan vormen de basis bij de uitwerking van het remediëringmateriaal. Er zal voornamelijk gewerkt worden aan de hand van spelvormen die zich in de leefwereld van de leerlingen bevinden. In functie van het hoofdstuk van 'de consument' zal er gewerkt worden rond een variant op 'De Slimste Mens' en rond het hoofdstuk 'ondernemingen en organisaties' wordt er gewerkt aan de hand van een bordspel. Tot slot werk ik een instructiefiche voor een escaperoom uit in functie van 'de overheid'.

1.2.2 Formuleren van een onderzoeksdoel

Het doel van mijn onderzoek bestaat eruit te achterhalen welke mogelijkheden van remediëring er zijn binnen de basisoptie 'economie en organisatie'. Het gaat daarbij om de hervorming van de eindtermen die aan dat desbetreffende jaar gekoppeld zijn. Er komt met andere woorden materiaal tot stand dat gebaseerd is op de leerplannen van het gemeenschapsonderwijs met als doel het materiaal vanaf schooljaar 2020-2021 te kunnen gebruiken in de klaspraktijk. Het is hier niet de bedoeling enkel extra oefeningen op te stellen op een blanco blad, maar om deze oefeningen te koppelen aan de leefwereld, interactie en interesses van de leerlingen. Ook wekt dit onderzoek interesse op naar het standpunt van leerlingen ten opzichte van remediëring en of ze hier effectief iets van leren. Het ontworpen materiaal wordt uitgetest in het tweede jaar van de eerste graad in het Atheneum van Borgloon.

1.2.3 Formuleren van een onderzoeksvraag met deelvragen

Onderzoeksvraag: Hoe kunnen leerkrachten remediëring binnen de basisoptie 'economie en organisatie' aantrekkelijk maken?

1. Wat houdt remediëring in?
2. Welke leerlingen in de eerste graad hebben nood aan remediëring?
3. Hoe reageren leerlingen op remediëring?
4. Hoe kan remediëring worden toegepast in de basisoptie 'economie en organisatie'?
5. Wat is de link tussen remediëring en gelijke onderwijskansen (GOK)?

Bovenstaande deelvragen zijn van belang om een antwoord te krijgen op de hoofdvraag. Het is van groot belang te weten wat remediëring juist inhoudt vooraleer ermee aan de slag gegaan kan worden. Daarenboven is het ook noodzakelijk te weten voor wie er materiaal wordt ontworpen en hoe leerlingen daar tegenover staan. Bovendien moet er ook worden overwogen welke materialen worden ontwikkeld en hoe de school deze kan gebruiken, rekening houdend met de beschikbare middelen van de desbetreffende school. Ook is het belangrijk de link te leggen tussen remediëring en gelijke onderwijskansen.

2 Verzamelen en analyseren

2.1 Onderzoekstap verzamelen

ONDERZOEKSVRAAG: Hoe kunnen leerkrachten remediëring binnen de basisoptie 'economie en organisatie' aantrekkelijk maken?		
Deelvraag 1 "Wat houdt remediëring in?"	Literatuurstudie	Uit de literatuurstudies zal duidelijk blijken wat remediëring inhoudt. Daarenboven wordt er benadrukt dat differentiëren en remediëren totaal niet hetzelfde inhouden. Dat is informatie die zeker van pas komt bij de beantwoording van de deelvragen. Ook zal het doel van remediëring verduidelijkt worden aan de hand van de literatuurstudies.
	Enquête leerlingen	In de enquête wordt vooral gepolst naar de voorkennis van de leerlingen omtrent de inhoud van het begrip 'remediëring' en naar de plaats waar er wordt geredieerd. Aangezien er tegenwoordig veel gewerkt wordt rond remediëring, is het ook belangrijk dat de leerlingen weten wat het begrip inhoudt en wat het doel ervan is. Uit de enquête blijkt dat de effectieve betekenis van het begrip 'remediëring' onbekend is bij een kleine tien procent van de ondervraagde leerlingen. Daarenboven geeft meer dan negentig procent van de leerlingen aan dat ze thuis remediëren en niet op school. Bovendien vloede uit deze enquête ook voort op welke manier de leerlingen remediëren. Dat is erg interessant aangezien er remediëringmateriaal wordt ontwikkeld dat motiverend werkt en interactief is.

<p>Deelvraag 2</p> <p>“Welke leerlingen in de eerste graad hebben nood aan remediëring?”</p>	<p>Interview leerkrachten economie</p>	<p>Uit dit interview zal de nood aan remediëring binnen het vak economie blijken. Het gaat hier om SEI, of sociale economische initiatie. Het vak SEI heeft een oriënterende functie en wil de leerlingen kennis laten maken met het economische aspect van het dagelijkse leven. Deze leerstof is beperkt en speelt voornamelijk ook in op de voorkennis van de leerlingen. Wanneer er echter wel blijkt dat een toets minder goed verloopt, wordt dit vermeld in Skore. Wanneer er feedback wordt gegeven voor een bepaald vak, dan is het de verantwoordelijkheid van de leerling zelf om de desbetreffende remediëring te maken en in te dienen ter controle.</p>
	<p>Interview leerlingbegeleiding</p>	<p>De antwoorden die uit dit interview voortvloeien, zijn specifiek voor de stage- en tevens partnerschool. Over het algemeen loopt de nood aan remediëring op verschillende scholen parallel. Uit dit onderzoek wordt ook de reactie van de ouders onder de loep genomen wanneer hen wordt meegedeeld dat hun kind nood heeft aan remediëring.</p>

<p>Deelvraag 3</p> <p>“Hoe reageren leerlingen op remediëring?”</p>	<p>Enquête leerlingen</p>	<p>Om een kwalitatief antwoord te kunnen bieden op deze deelvraag, worden ook hierover enkele vragen gesteld in de enquête die afgenomen zal worden bij 38 leerlingen uit het tweede jaar van de eerste graad. Uit de enquête zal duidelijk worden hoe de leerlingen staan ten opzichte van remediëring. Vaak zien de leerlingen wel het nut in van remediëring, maar desondanks vinden ze het toch saai en onaangenaam.</p>
	<p>Interview bevindingen leerkrachten</p>	<p>Uit het gesprek met de leerkracht economie, zal er duidelijk worden of leerlingen hun remediëring indienen bij de desbetreffende leerkracht wanneer hij of zij daar achter vraagt. Het feit dat leerlingen hun remediëring al dan niet indienen, geeft een beeld van hoe ze staan ten opzichte van remediëring. Wanneer ze bijvoorbeeld hun remediëring maken en indienen om deze te laten controleren door de leerkracht, tonen ze aan dat remediëring hen wel helpt om iets beter onder de knie te krijgen.</p>

<p>Deelvraag 4</p> <p>“Hoe kan remediëring worden toegepast in de basisoptie ‘economie en organisatie’?”</p>	<p>Literatuurstudie</p>	<p>De literatuurstudies geven inzicht in enkele verschillende en alternatieve remediërvormen. Deze verschillen van de standaardvormen van remediëring zoals bijvoorbeeld het maken van extra oefeningen. Daarbij worden ook de voor- en nadelen van elke vorm onderzocht. Deze alternatieven zijn niet enkel leuk voor de leerlingen, maar zorgen ook voor een verhoogd leerrendement en een verhoogde motivatie. Daarenboven zijn ze interactief en erg motiverend. Uit onderzoek zal dan ook blijken welk effect motivatie heeft op het leerproces van leerlingen.</p>
	<p>Interview leerkrachten</p>	<p>Op de partnerschool zal nagevraagd worden hoe leerkrachten van verschillende vakken remediëring organiseren. Uit die vraag komt hoogstwaarschijnlijk heel wat respons aangezien remediëring op veel verschillende manieren kan plaatsvinden. Daarenboven hangt de vorm van remediëring ook af van het vak waarvoor remediëring noodzakelijk is en van de leerkracht die de remediëringen organiseert. De gesprekken met de verschillende leerkrachten zullen veel nieuwe inspiratie opleveren. Daarenboven zullen ze ook nieuwe inzichten geven in de organisatie van remediëring voor de desbetreffende leerkrachten en hun onderwijsvakken. Het is de bedoeling dat er enkele alternatieve remediërvormen worden ontwikkeld op basis van de vele gesprekken met de verschillende leerkrachten.</p>

<p>Deelvraag 5</p> <p>“Wat is de link tussen remediëring en gelijke onderwijskansen (GOK)?”</p>	Literatuurstudie	Uit de literatuurstudie wordt duidelijk wat het GOK-decreet inhoudt. Uiteraard worden de 3 pijlers van bovenstaand decreet duidelijk omschreven. Daarbij is het belangrijk om eerst te weten wat het GOK-decreet precies inhoudt, vooraleer de link gelegd kan worden met remediëring. In dat opzicht legt de literatuurstudie reeds een basis voor de verdere beantwoording van deze deelvraag.
	Interview leerlingbegeleiding	Ook hier wordt er specifiek ingegaan op het beleid van de stageschool. Ook dat kan parallel lopen met andere scholen, maar uiteraard kan het beleid ook verschillen van school tot school.

2.2 Onderzoekstap analyseren

2.2.1 Wat houdt remediëring in?

Wanneer een leerkracht tekortkomingen in het leerproces van een leerling opmerkt, wil hij of zij daar vaak verandering in brengen. De bedoeling is dat deze “gaten” in de vaardigheden of kennis van de leerlingen opgevuld worden. De leerkracht kan deze gaten op verschillende manieren opvullen. Zo is het mogelijk extra oefeningen te voorzien die focussen op de noden en dus moeilijkheden van de leerlingen. Daarenboven kan de leerkracht ook interactieve, activerende, motiverende en digitale tools en spelvormen aanbieden. Dat laatste wordt vaak te weinig gedaan aangezien het erg tijdrovend is. Het doel van remediëren is om het verschil in kennis en vaardigheden tussen de verschillende leerlingen zo klein mogelijk te maken. Iedereen moet de kans krijgen om zijn leerproces bij te sturen en te verbeteren en uiteindelijk zijn doel (eindtermen en ontwikkelingsdoelen) te bereiken of na te streven.⁴

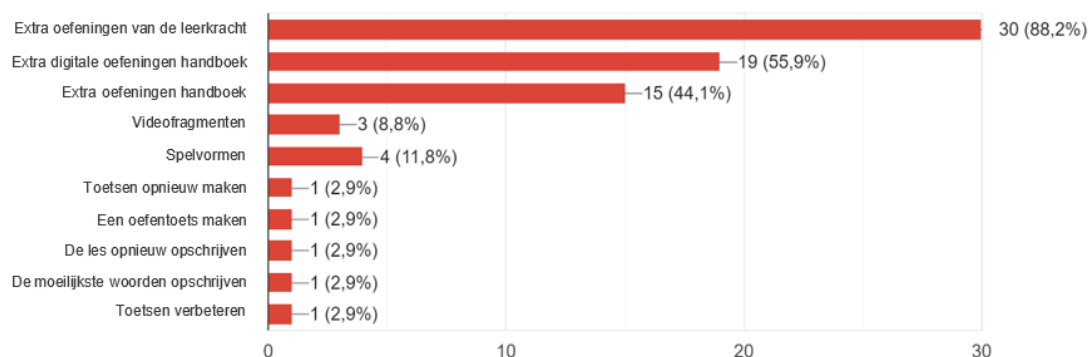
Om deze vraag concreter te beantwoorden, wordt er een enquête afgenomen in de partnerschool die deel uitmaakt van het gemeenschapsonderwijs. Er worden 38 leerlingen bevraagd. Deze leerlingen zitten allemaal in de A-stroom van het tweede jaar van de eerste graad, secundair onderwijs. De enquête richt zich op deze doelgroep aangezien het remediëringmateriaal zal worden ontwikkeld in functie van deze leeftijds categorie, maar dan voor de basisoptie ‘economie en organisatie’.

Vooraleer de enquête werd afgenomen bij de leerlingen, werd er gepolst naar de voorkennis van de leerlingen. Daarbij ging het om het feit of de leerlingen vertrouwd waren met de specifieke betekenis van het begrip ‘remediëring’. Het merendeel kon het begrip uitleggen, maar voor enkele leerlingen bleek het nog onduidelijk te zijn. Daarom werd het nogmaals klassikaal uitgelegd. Nadien konden de leerlingen de enquête vlekkeloos invullen.

Uit de afgenomen enquête (zie bijlage) blijkt dat de ondervraagde leerlingen voornamelijk al kennis maakten met extra oefeningen, zowel van de leerkracht als van het handboek. Dat geldt voor alle vakken in het algemeen en niet specifiek voor het vak SEI. Slechts 4 leerlingen, of een kleine 12%, remediëren aan de hand van diverse spelvormen zoals bijvoorbeeld Kahoot. Daarnaast gaven sommige leerlingen ook aan dat ze hun toets verbeteren of opnieuw maken om te remediëren op de moeilijkere leerstof. Bovenstaande bevindingen kunnen aan de basis liggen van het feit dat de leerlingen remediëren als saai of niet leuk ervaren.

Vraag 3: Op welke manier heb je al geredieerd? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

34 antwoorden

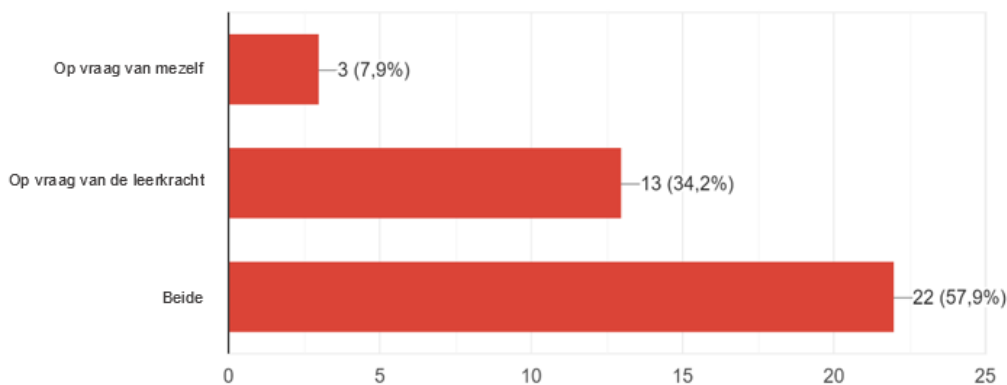
⁴ https://www.kuleuven.be/onderwijs/ken-je-studenten/heterogeniteit/remedieren_differentieren

Vaak worden remediëren en differentiëren met elkaar verward. Er is echter wel een groot verschil. In tegenstelling tot remediëren wordt er bij differentiëren ingespeeld op de verschillen tussen de leerlingen. Bij differentiatie proberen leerkrachten hun leerlingen uit te dagen door rekening te houden met verschillende niveaus, interesses,... "Iedere jongere heeft recht op een ongelijke behandeling."⁵

Belangrijk om in het achterhoofd te houden, is dat remediëring niet alleen voortvloeit uit de vraag van de leerkracht, maar ook uit de vraag van de leerling zelf. Uit de enquête blijkt dat de drempel om naar remediëring te vragen vaak nog te hoog ligt voor de leerling. Slechts een kleine 8% van de ondervraagde leerlingen stapt uit eigen initiatief naar de vakleerkracht toe om remediëring te vragen. Wanneer de leerling echter vertrouwd is met de activiteit en tijdens de enquête dus aangaf al eens geremedieerd te hebben, geeft 57,9% van de leerlingen aan te remediëren zowel op vraag van zichzelf als op vraag van de leerkracht.

Vraag 5: Wanneer remedieer je?

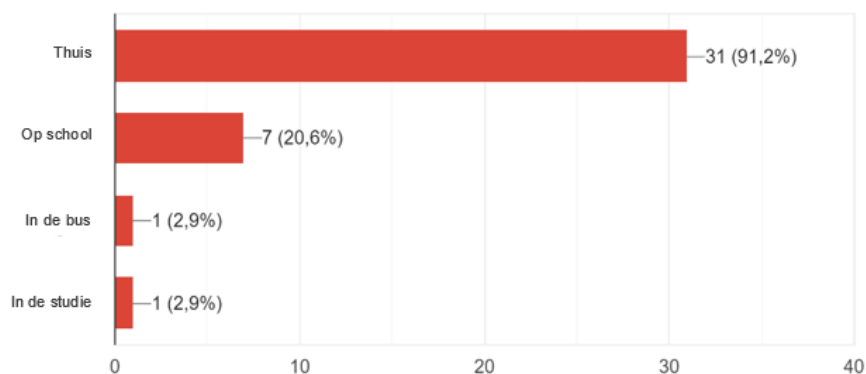
38 antwoorden

Daarenboven blijkt uit de enquête dat 91,2% van de ondervraagde leerlingen aangeeft dat ze thuis remediëren. Slechts een vijfde van de ondervraagden geeft aan op school te remediëren. Zo maken de leerlingen bijvoorbeeld extra oefeningen in de studie.

Vraag 4: Waar remedieer je?

34 antwoorden

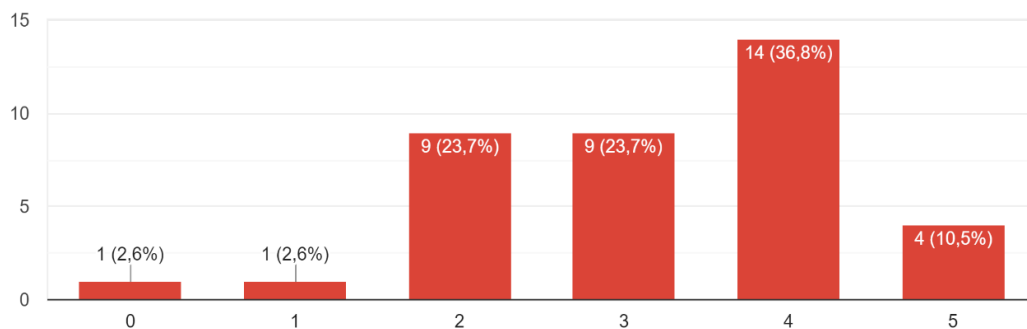
⁵ Uit: http://www.steunpuntqok.be/downloads/opstart_preventie_en_remediëring_secundair.pdf

Wanneer leerlingen hun leerproces in handen nemen en dit positief proberen te bevorderen, vindt 71% van de ondervraagde leerlingen begeleiding 'belangrijk tot zeer belangrijk'. Thuis is vaak niet dezelfde en concrete begeleiding aanwezig als op school. In dat opzicht dient er dus tijd vrijgemaakt te worden om meer remediëring aan te bieden op school om aan de noden van de leerlingen te voldoen. Begeleiden is ook coachen en dat duwtje in de rug hebben veel leerlingen vaak nodig. Bovenstaande kan in de praktijk verwezenlijkt worden door regelmatig remediëringslessen in te lassen. Zo kan het bijvoorbeeld nuttig zijn voor de leerlingen om zo een les te organiseren vlak voor de examenperiode of voor een grote herhalingstoets.

Vraag 8: Hoe belangrijk vind jij begeleiding van de leerkracht gedurende het remediëringsproces?

(0 = niet belangrijk; 5 = heel belangrijk)

38 antwoorden

2.2.2 Welke leerlingen in de eerste graad hebben nood aan remediëring?

Wanneer leerlingen een tekort hebben, wordt hen aangeraden om remediëringen te maken. Deze remediëringen worden aangeboden via feedback op Skore. Skore is het digitaal puntenboek van de leerlingen, wat ze op Smartschool kunnen raadplegen. De leerkrachten geven concrete feedback over wat goed en minder goed ging en laten duidelijk merken waar de leerling nog extra op kan inzetten (zie voorbeeld hieronder). De leerkrachten bieden met andere woorden concrete remediëringen aan, maar het is de verantwoordelijkheid, wat één van de drie pijlers van de school is, van de leerlingen om deze remediëring ook te maken en in te dienen. De leerlingen moeten dus zelf initiatief nemen om te tonen dat ze de remediëring willen maken en hun leerproces willen bevorderen. De leerkrachten houden bij wie de remediëring maakt en indient, en wie niet. Voor het vak SEI is er voorlopig zelden nood geweest aan remediëring. Voor andere vakken als Frans, Engels, wiskunde,... ligt het aantal remediëringen vanzelfsprekend hoger aangezien leerlingen deze vakken als 'moeilijk' ervaren en er voor deze vakken een degelijke basis noodzakelijk is om het vervolg van de leerstof te kunnen verwerven en verwerken.

Evaluaties | DW2

Economie Actuamap periode 3 2020-01-01 Punt	Economie Actuamap periode 3 2020-01-01 Punt	Onderzoeksvraag 9: - 2020-01-15 Punt	Economie Thema 2: OV1 2020-01-1-29 Punt	Economie actuamap periode 4 2020-01-29 Punt	Economie thema 2: Onderzoek 2020-02-12 Punt	Economie Thema 2: OV3 2020-02-19 Punt	Economie actuamap periode 5 2020-02-19 Punt	Economie Thema 2: OV4 2020-03-11 Punt
A 10	B 20	C 10	D 10	E 15	F 10	G 10	H 10	
9,2	16,2	8,3	8,6	12,8	9,1	8,3	8,6	
9,4	12	9	10	10	8	10	6	
10	17	10	6,7	13,5	9	10	9,5	
10	18	10	10	13,5	10	10	10	
10	20	7,5	10	12,5	9,5	10	10	
10	16,5	9	10	15	8,5	10	8	
9,4	13	7	10	10,5	8	10	7	
7,8	16	9	7,8	15	10	8,3	10	
10	17	9	10	13	9,5	10		
10	17	9	10	14,5	9	10	9,5	
			0	11,5	7,5	0	9,5	
			9,4	13,5	10	0	6	
			9,4	11	10	10	9	
			8,6	13,5	9	10		

- De verschillende vormen van inkomen zijn onvoldoende gekend. Ik zag ook dat je 10 minuten hebt gestudeerd. Zou dit eventueel een oorzaak kunnen zijn voor je onvoldoende? Kijk deze onderzoeksvraag zeker nog eens na en dan lukt het de volgende keer zeker! De theorie van het leefloon is wel goed gekend.

Bij de invoering van bovenstaand systeem in de school, werd remediëring op punten gezet. Dat heeft de school echter afgeschaft aangezien er niet meer gestudeerd werd doordat punten opgehaald konden worden door middel van remediëring. De doelstellingen en eindtermen werden behaald door middel van openboek oefeningen of remediëringen. Dat is uiteraard geen garantie dat de leerlingen zich zullen inspannen en slagen voor het examen. Na de afschaffing van remediëring op punten zijn de leerlingen intrinsiek gemotiveerd. Ze beseffen dat wanneer een toets slecht ging en ze de leerstof niet bijhouden, hun basiskennis en vaardigheden niet voldoende uitgebreid zullen zijn en ze hun doel, afstuderen en eventueel verder studeren, niet kunnen najagen.

Uiteraard kan remediëring ook uitgevoerd worden na een formatieve evaluatie. Door middel van een korte quiz (bijvoorbeeld Kahoot) kan 'het kennen en kunnen' van de leerlingen in kaart worden gebracht. Wanneer daaruit blijkt dat de leerlingen niet voor de volle honderd procent mee zijn met het lesgebeuren, kan hierop ingespeeld worden. Zo kunnen er bijvoorbeeld extra uitleg- en vragenmomenten plaatsvinden gedurende een pauze om ervoor te zorgen dat de leerlingen de volgende les volledig mee zijn met het lesgebeuren.

Er zijn echter verschillende groepen leerlingen die nood hebben aan remediëring. Zo is het mogelijk dat de leerlingen zich thuis niet voldoende voorbereiden voor een toets of examen. In de eerste graad ligt onvoldoende begeleiding van thuis uit in de meeste gevallen aan de basis van dat probleem. In de hogere graden blijkt dat de leerlingen niet actief en te snel tevreden zijn. Daarenboven hebben ze ook andere interesses dan enkel studeren. Bij andere leerlingen komt de vraag naar remediëring voort uit eigen initiatief. Sommigen zijn niet tevreden over hun eigen resultaat en vragen bijgevolg zelf naar remediëring en dienen deze ook in. Dat komt echter wel zeer weinig voor in de praktijk.

Een laatste belangrijk aspect om in kaart te brengen is de reactie van de ouders op remediëring. Ouders staan heel positief ten opzichte van wat de school hun kinderen aanbiedt. Dit geven ze ook aan gedurende onder andere de oudercontacten. De vraag die daarbij gesteld moet worden is: "Zijn de ouders echter wel voldoende op de hoogte?". Wanneer er gedelibereerd moet worden, wordt er rekening gehouden met de remediëringen die werden aangeboden. Zijn deze remediëringen gemaakt en ingediend? Wanneer leerlingen dat niet doen en dan een C-attest krijgen, wordt er terug verwezen naar de remediëring en de mogelijkheden die aangeboden werden. De commentaren en dus ook feedback die leerkrachten geven aan de leerlingen via Skore, zijn ook zichtbaar voor de ouders. Ouders zien dit dan ook als een extra leerkrans en extra begeleiding dat aan hun kind wordt aangeboden.

2.2.3 Hoe reageren leerlingen op remediëring?

Wanneer een leerling remedieert, moet er uiteraard ook aandacht besteed worden aan het welbevinden van deze leerling. Sommige leerlingen zijn heel zelfzeker terwijl anderen liever in een hoekje ver weg willen kruipen. Daarbij is het uiterst belangrijk als leerkracht om te weten hoe je leerlingen staan ten opzichte van remediëring. Wanneer de leerkracht op de hoogte is van hun standpunt en gevoelens, kan deze zelf de aangeboden remediëring in handen nemen en aanpassen aan de noden van de leerlingen voor wie de remediëring noodzakelijk is. Uiteraard is de uitwerking daarvan wel afhankelijk van de plaats waar de leerling remedieert. Zo is er thuis minder begeleiding aanwezig dan in de klas en moeten leerlingen de touwtjes in eigen handen nemen wanneer ze in de studie zitten tussen andere klassen.

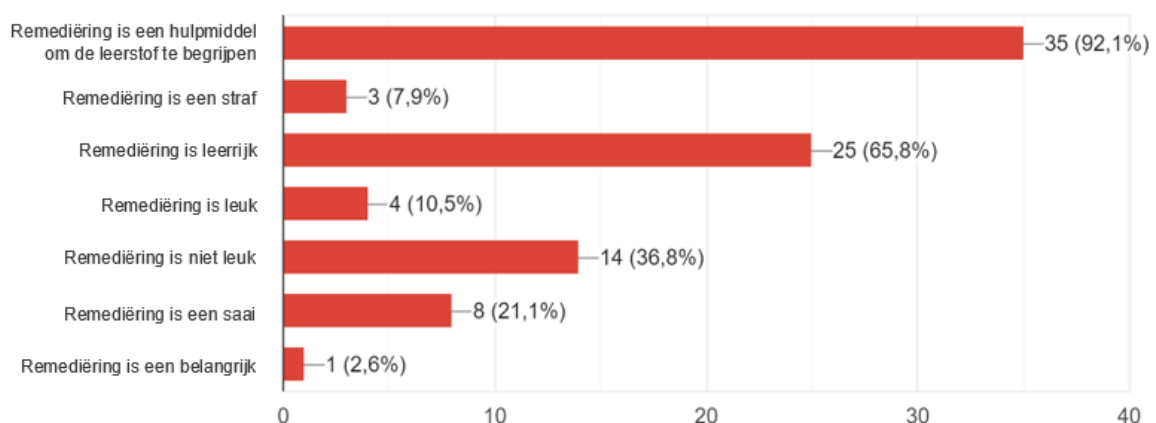
Uit de enquête blijkt, gelukkig, dat 92% van de leerlingen remediëring als een hulpmiddel ziet. Het voornaamste doel van remediëren is uiteraard de tekortkomingen in kennis en vaardigheden van leerlingen op te vangen en deze weg te werken. Remediëring is met andere woorden in de eerste plaats een hulpmiddel om het leerproces van de leerlingen in handen te nemen en dit te bevorderen. Het resultaat dat voortvloeit uit de enquête is dus zeer positief in functie van het doel van remediëren.

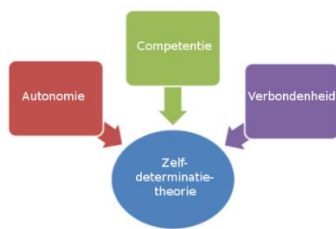
Daarenboven geeft bijna 66% van de ondervraagde leerlingen aan dat remediëren leerrijk is. Ze geven duidelijk aan dat wanneer ze de leerstof herhalen, ze deze ook beter begrijpen en dat de remediëring hen dus iets heeft bijgebracht. Hun leerrendement gaat er op dat moment op vooruit.

Uiteraard heeft deze medaille ook een keerzijde. Bijna 37% van de leerlingen vindt remediëren niet leuk en 21% vindt het saai. 7,9% van de ondervraagde leerlingen ziet remediëring als een straf. Ze gaven dan ook aan het gevoel te hebben dat ze gestraft worden omdat ze iets minder goed kunnen dan de rest van de leerlingen. Hier is het dus ook belangrijk dat de leerkracht nog eens extra benadrukt dat remediëring een hulpmiddel is en geen afstraffing op geleverde prestaties. Bovenstaande bevindingen hebben uiteraard een negatieve invloed op de motivatie van leerlingen. Uit onderzoek is gebleken dat hoe minder leuk of interessant een leerling iets vindt, hoe lager de motivatie zal liggen om de opdracht uit te voeren.

Vraag 6: Hoe zie jij remediëring? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

38 antwoorden

Aangezien er uit de enquête blijkt dat leerlingen voornamelijk negatieve gevoelens hebben omtrent remediëring, is het de taak van de leerkracht om deze gevoelens weg te werken of om te zetten in positieve ervaringen. Om de motivatie van leerlingen te verhogen en het gevoel gestraft te worden weg te halen, zijn zowel de zelfdeterminatietheorie als de rol van de leraar van cruciaal belang. De motivatie van leerlingen verhoogt wanneer ze het gevoel hebben dat ze autonomie ervaren. Daarnaast moeten leerlingen zich ook competent voelen en het gevoel hebben dat ze opdrachten kunnen uitvoeren. Tenslotte speelt het gevoel van verbondenheid ook een grote rol bij de motivatie van leerlingen. Deze drie behoeften zijn bovendien algemene en universele basisbehoeften die bij de mens opborrelen.⁶

Om bovenstaande te kunnen verwezenlijken, dient er gewerkt te worden aan volgende elementen; een procesgeoriënteerde instructie, differentiatie, aansluiting creëren met de leefwereld van de leerlingen en coöperatief leren. Die elementen kunnen allemaal toegepast worden op het remediëringsproces en dus ook het leerproces van de leerling:

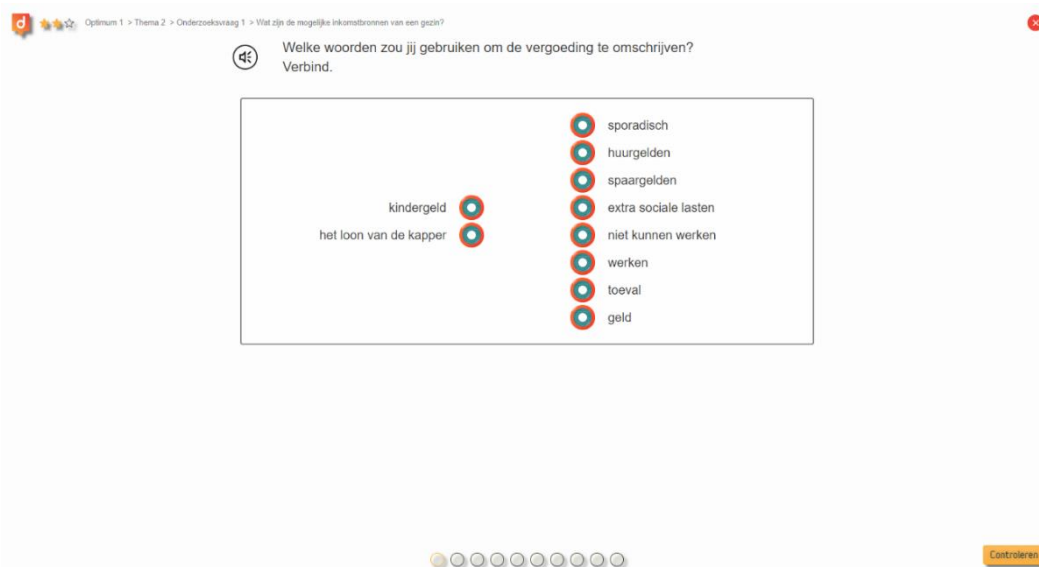
- × Eerst en vooral is het als leerkracht erg belangrijk een instructie te geven die focust op het leerproces van de leerling. Door middel van remediëring kan de leerling groeien en wordt er gekeken naar de weg die de leerling reeds heeft afgelegd en de weg die hij of zij nog af te leggen heeft. Om de motivatie van leerlingen nog verder te verhogen, kan er aan de procesgerichte instructie ook de autonomie van de leerling gekoppeld worden. De leerling heeft inspraak in het hele proces door bijvoorbeeld zelf een planning op te stellen waarin duidelijk wordt wanneer de leerling remedieert en andere schoolopdrachten uitvoert. Dat geeft hem een gevoel van zelfstandigheid.
- × Bovendien kan de motivatie van de leerling ook bevorderd worden wanneer de leerkracht differentieert in remediëring. Niet alle leerlingen hebben moeilijkheden met hetzelfde kennisaspect of dezelfde vaardigheid. Wanneer de leerkracht de remediëring hier niet aan aanpast, zullen leerlingen afhaken en remediëring als saai beschouwen.
- × Vervolgens hechten leerlingen meer belang aan situaties die zich niet te ver van hun bed afspelen. Wanneer remediëring wordt aangepast in functie van de interesses en leefwereld van de leerlingen, zullen de leerlingen dat als aangenaam en leuk ervaren. Op die manier zijn ze sneller geneigd om nieuwe leerstof te ontdekken en te herhalen. Zo trekt de leerkracht de aandacht van de leerlingen en wordt er op een aangename manier aan hun leerproces gesleuteld.
- × Tot slot kan samenwerkend leren een positief effect hebben op de motivatie van leerlingen. Wanneer de leerlingen in groepen samenwerken, komen ze tot nieuwe inzichten en leren ze hun eigen bedenkingen in vraag te stellen. Leerlingen leren veel van elkaar. Wanneer je remediëring in groep aanbiedt, krijgen de leerlingen de mogelijkheid vragen te stellen aan elkaar en de anderen te helpen. Vaak is het zo dat een leerling een bepaalde vraag veel eenvoudiger kan beantwoorden dan dat een leerkracht dat kan. In dat opzicht leren leerlingen van elkaar en leren ze hun eigen leerproces te bekritisieren en verbeteren.

Over het algemeen maken de meeste leerlingen hun remediëring wanneer dat van hen wordt verwacht. Ook dienen zij deze in om door de leerkracht te laten nakijken. Dat bevestigt wat uit de enquête ook blijkt; de meeste leerlingen zien remediëring als een hulpmiddel om ervoor te zorgen dat ze beter worden in iets wat ze nog niet zo goed kunnen.

⁶ <https://newsroom.didactiefonline.nl/bundles/newsroom/legacy/images/Motiveren%20RdMC%202011.pdf> (p. 23-33) + artikel PGO – leerlingen, motivatie en resultaat

2.2.4 Hoe kan remediëring worden toegepast in de basisoptie ‘economie en organisatie’?

Remediëring kan op allerlei manieren gebeuren. De meest gekende manier is het aanbod van extra oefeningen. Dat is echter niet de meest creatieve en aantrekkelijke methode voor leerlingen. Uiteraard bestaan er andere alternatieven om remediëring aantrekkelijker en interessanter te maken voor de leerlingen. Zo bestaan er digitale remediëringen die de verschillende uitgeverijen aanbieden. Hieronder een voorbeeld van een extra oefening (digitaal) uit het handboek van Optimum. Dit is een voorbeeld van een verbindoefening, maar er worden ook berekenoefeningen en andere varianten aangeboden.

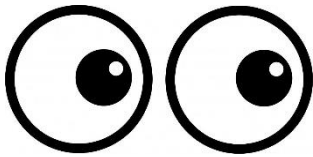

Leerkrachten maken hier gebruik van aangezien deze oefeningen een goede remediëring zijn voor de leerlingen. Bovendien hoeven ze zelf geen extra oefeningen te ontwikkelen en verbeteren. Dat is dus een handig hulpmiddel, maar helaas nog niet optimaal. Ondanks de vele varianten, zijn deze oefeningen erg oppervlakkig en beschikken ze dus niet over al te veel diepgang. Daarenboven voldoen ze niet aan alle criteria om de motivatie te bevorderen.

Voor SEI is het genoemd systeem voorlopig nog niet aan de orde, maar voor andere vakken wordt er wel reeds duidelijk verwezen naar bepaalde remediëringsoefeningen in functie van de behandelde onderwerpen.

Hieronder worden enkele andere interactieve en activerende mogelijkheden opgesomd en uitgelegd en worden er enkele mogelijke voor- en nadelen beschreven die aan de methodes verbonden zijn. De remediëring die gegeven wordt, is uiteraard ook afhankelijk van het vak waarbinnen de remediëring plaatsvindt. Ieder vak heeft zijn specifieke valkuilen waar de leerkracht op dient in te spelen. Onderstaande lijst van vormen van remediëring kwam tot stand door eigen inbreng, maar ook door inbreng van de vakleerkrachten van Atheneum Borgloon. Daarenboven is deze lijst ook gebaseerd op remediëringstools die terug te vinden zijn op onder andere de website van 'Klascement'.

Aan de hand van de onderstaande kijkwijzer wordt bepaald of de opgesomde methodes tot remediëring een goed alternatief zijn. De kijkwijzer is opgesteld op basis van de reeds verworven informatie uit de literatuurstudies. Dit kan voor andere leerkrachten ook een hulpmiddel zijn om hun remediëring in de mate van het mogelijke te optimaliseren in functie van de beschikbare middelen waarover de school bezit. Indien er een element ontbreekt in de eigen remediëring, kan de leerkracht dat aanpassen in functie van onderstaande kijkwijzer.

- wijzer voor een goede en doeltreffende remediëring

	JA	NEE
Is de vorm van remediëring gebaseerd op de noden van de leerlingen?		
Heiligt het doel de middelen en niet omgekeerd?		
Is de vorm van remediëring interactief?		
Is de vorm van remediëring motiverend voor de leerlingen?		
Speelt de vorm van remediëring in op de leefwereld van de leerlingen?		
Is de zelfdeterminatietheorie herkenbaar in de vorm van remediëring?		
Leent de vorm van remediëring zich tot differentiatie?		

▪ Online leerpad

uitleg: 'Wat houdt het in?'	Een online leerpad is een mogelijkheid tot remediëring waarbij de leerling online instructies volgt. In het leerpad worden kennisclips, oefeningen,... toegevoegd. De leerling kan op deze manier de les opnieuw volgen op eigen tempo.
voordelen	De leerling werkt op eigen tempo en kan kennisclips zo vaak als nodig herbekijken. Ook als voorbereiding op overhoringen of examens kan het online leerpad een meerwaarde bieden aangezien de leerling de structuur van de les daarin terugvindt. Een tweede voordeel is dat je als leerkracht altijd het leerproces kan controleren.
nadelen	Het grote nadeel van een online leerpad is dat de leerling een computer en internetverbinding nodig heeft, wat niet in iedere thuissituatie altijd even vanzelfsprekend is.

Bij het online leerpad wordt er gefocust op hetgeen de leerlingen moeilijk vinden. De leerlingen kunnen aan de hand van het leerpad thuis herhalen waar ze die les moeite mee hadden. Dat gebeurt dan op eigen initiatief en op het tempo van de leerling zelf. Op die manier speelt deze vorm van remediëring wel in op de noden van de leerlingen.

In deze vorm van remediëring is het doel belangrijker dan het middel. Het is hier nog altijd de bedoeling dat de leerlingen allemaal op hetzelfde niveau komen door middel van remediëring voor hetgeen ze moeilijk vinden. Het is hier niet het hoofddoel om de leerling te amuseren, maar wel om het leerproces bij te sturen zodat de leerling het einddoel kan behalen.

Of deze vorm van remediëring motiverend werkt voor de leerlingen is nog maar de vraag. Het grootste deel van de leerlingen zal dit zien als een soort bijles, een extra opgave bovenop hun ander schoolwerk. Doordat de remediëring zich online voordoet, ligt deze wel al meer in de leefwereld van de leerlingen. In dat opzicht zal de remediëring als iets 'leuker' ervaren worden dan een standaard remediëringsoefening.

De zelfdeterminatietheorie is hier echter maar gedeeltelijk in terug te vinden. De leerlingen zullen een zeker gevoel van autonomie ervaren wanneer ze op zelfstandige wijze het online leerpad volgen en dus ook herhalen. Het gevolg daarvan is dat ze een bepaalde competentie behalen, of dat zou toch moeten. Het aspect 'verbondenheid' ontbreekt hier echter wel.

Het nadeel van deze vorm is dat een online leerpad niet echt interactief is. De leerkracht post of verwijst naar instructievideo's waarin hij of zij uitleg geeft. Op die manier wordt er eigenlijk les gegeven op de klassieke manier. Er is dan enkel een soort interactie tussen de leerkracht die het filmpje maakt en de leerling die het bekijkt. Er kunnen hierbij geen extra vragen gesteld of opmerkingen gegeven worden. Uit onderzoek blijkt dat leerlingen veel leren van elkaar en dat aspect ontbreekt hier.

Wanneer er gewerkt wordt met een online leerpad, doet zich de mogelijkheid voor om differentiatie in te lassen. Zo kan er gewerkt worden aan de hand van video's, maar ook aan de hand van schriftelijke teksten of schema's. Hier kan er dus rekening gehouden worden met de leerling.

▪ Teamspel aan de hand van een bordspel

uitleg: 'Wat houdt het in?'	De leerlingen geven aan wat ze moeilijk vinden en waar ze graag voor willen remediëren. Degenen die struikelen over bepaalde onderdelen, kunnen samen een bordspel spelen. Op de kaarten van het bordspel staan allerlei vragen en opdrachten omtrent de verschillende leerstofonderdelen. Door deze vragen op te lossen en opdrachten uit te voeren, herhalen de leerlingen de leerstof.
voordelen	Het grote voordeel bij een bordspel is dat de leerlingen gemotiveerd zijn. Daarenboven is er een goede interactie tussen de leerlingen en de leerkracht en de leerlingen onderling. De leerlingen leren bovendien iets aan andere leerlingen uitleggen, waardoor ze de leerstof vastknopen aan reeds bestaande voorkennis. Een bordspel bevindt zich bovendien ook in de leefwereld van de leerlingen.
nadelen	Het nadeel hierbij is dat de moeilijkheden grotendeels hetzelfde moeten zijn voor iedere deelnemende leerling. Wanneer er een grote diversiteit aan valkuilen aanwezig is, is een bordspel uitwerken niet evident. Een ander nadeel is dat de ontwikkeling van een teamspel een grote tijdsinvestering van de leerkracht vereist. Deze belasting wordt nog zwaarder wanneer niet iedere leerling nood heeft aan remediëring. Langs de andere kant kan het bordspel ook een herhaling zijn van de reeds gekende en vastgezette leerstof voor leerlingen die geen nood hebben aan remediëring.

Bij het teamspel wordt er ingespeeld op de noden van de leerlingen. De leerlingen geven duidelijk aan dat ze herhaling nodig hebben en die krijgen ze ook. Het is echter de bedoeling dat ze iets bijleren of dat ze hetgeen ze moeilijk vonden toch onder de knie krijgen.

Het doel van deze remediërvorm is dat de leerlingen het gevoel hebben dat ze hun leerproces bevorderen en dat ze de vooropgestelde competenties bereiken. Hier wordt het nuttige aan het aangename gekoppeld doordat er gewerkt wordt aan de hand van een bordspel. De essentie hier is wel om iets bij te leren en niet om de leerlingen te amuseren.

Hier valt er wel degelijk te spreken van een interactieve vorm van remediëring. De leerlingen spelen het spel in groep waardoor ze hulp aan elkaar kunnen vragen en waardoor ze veel van elkaar kunnen leren. Zoals uit onderzoek reeds duidelijk werd, en zoals hierboven reeds vermeld, leren leerlingen veel van elkaar. Wanneer ze fouten maken en elkaar verbeteren, onthouden ze meer dan wanneer er op een klassieke manier les wordt gegeven.

Doordat het bordspel zich bevindt in de leefwereld van de leerlingen en het erg interactief is, werkt dit hoogstwaarschijnlijk ook motiverend. Leerlingen willen aan elkaar tonen wat ze kunnen en zijn redelijk competitief ingesteld. Ze zijn dus wel gemotiveerd om te 'winnen', maar ook om elkaar bij te sturen en te helpen indien nodig.

In deze remediërvorm komen de drie aspecten van de zelfdeterminatietheorie aan bod. Zo geven de leerlingen zelf aan dat ze nood hebben aan remediëring en nemen ze hun leerproces zelf in handen. Dat bevordert het gevoel van autonomie. Daarenboven bevordert het spel ook het gevoel van verbondenheid. De leerlingen spelen het spel in groep waardoor ze elkaar kunnen helpen en ondersteunen. Ze merken daarbij ook op dat ze er niet alleen voor staan en dat ze 'verbonden' zijn met elkaar. Bovendien ervaren ze ook een gevoel van competentie wanneer het spel wordt afgerond. Ze hebben het gevoel dat ze iets hebben bijgeleerd en dat ze een bepaalde competentie nu wel onder de knie hebben. Dat is uiteraard het hoofddoel van remediëring.

Ook hier doet zich een mogelijkheid tot differentiatie binnen remediëring voor. Zo kan er gewerkt worden met verschillende soorten vragen. De ene leerling zal op vlak van theorie een extra inspanning moeten leveren, terwijl de andere meer moeite ondervindt met het toepassingsgerichte en inzichtelijke van de leerstof.

▪ Escaperoom

uitleg: 'Wat houdt het in?'	De leerlingen die moeite hebben met bepaalde leerstofonderdelen worden in een eventueel donker klaslokaal gezet. In deze ruimte staan allerlei obstakels met allerlei opdrachten op. Wanneer de leerlingen de opdrachten (remediëring) correct hebben opgelost, kunnen ze ontsnappen uit het klaslokaal.
voordelen	Het voordeel aan de escaperoom is dat het in de leefwereld van de leerlingen ligt. De leerlingen raken op die manier extra gemotiveerd om de oplossing te vinden. Ze leren daarbij op een verkennende, spelende wijze. De leerlingen zullen de leerstof makkelijker vastzetten aangezien het gekoppeld wordt aan een, voor hen aangename activiteit. Daarenboven dienen ze ook samen te werken. Ze moeten samen tot een juiste oplossing komen en dat bevordert de interactie onder de leerlingen.
nadelen	Er is nood aan een voldoende grote ruimte zoals bijvoorbeeld een refter, groot klaslokaal,... en veel attributen die kunnen functioneren als obstakels. In deze situatie moet de escaperoom aangepast worden aan de beschikbare middelen van de school.

Ook hier wordt er ingespeeld op de noden van de leerlingen aangezien er gewerkt wordt met leerlingen die moeilijkheden ondervinden omtrent enkele leerstofonderdelen. Hier is het ook de bedoeling dat leerlingen de leerstof onder de knie krijgen en de vooropgestelde competenties behalen. De escaperoom vormt daarbij een leuk alternatief, maar het doel van deze spelvorm blijft het belangrijkste.

Dit is een zeer interactieve vorm van remediëring aangezien de leerlingen moeten samenwerken om het klaslokaal te kunnen verlaten. Ze bundelen hun kennis en vaardigheden samen om tot een juiste oplossing te komen. De ene leerling zal een bepaald onderdeel makkelijker vinden dan de andere en op die manier kunnen ze elkaar helpen. Een goede communicatie hierbij is uiteraard ook van groot belang.

De escaperoom zal hoogstwaarschijnlijk motiverend werken aangezien dit zich ook bevindt in de leefwereld van de leerlingen. Er worden in het dagelijkse leven steeds meer escaperooms op de markt geïntroduceerd en veel mensen blijken er verzot op te zijn.

In deze remediëringsvariant komen alle elementen van de zelfdeterminatietheorie aan bod. Zo krijgen de leerlingen gedurende het 'spel' het gevoel van autonomie doordat ze zelf een oplossing moeten zoeken om het klaslokaal te kunnen verlaten. Het is met andere woorden hun eigen doel om de escaperoom te verlaten. Daarenboven ontwikkelen ze ook een gevoel van verbondenheid aangezien ze samen moeten werken en hun krachten dienen te bundelen om tot de oplossing te komen en bijgevolg het klaslokaal te kunnen verlaten. De escaperoom zorgt tenslotte voor een groot gevoel van competentie. Wanneer de leerlingen het klaslokaal kunnen verlaten, hebben ze ook meteen het gevoel dat ze de leerstof onder de knie hebben.

Conform met het bordspel is het bij de escaperoom ook mogelijk om te differentiëren op basis van groepsindeling en vraagstelling.

▪ Box-it

uitleg: 'Wat houdt het in?'	Iedere leerling bepaalt voor zichzelf waar zijn/haar moeilijkheden liggen. Die moeilijkheden worden in een grote box/doos gestopt. Dit gebeurt best via een vooropgesteld sjabloon aangezien leerlingen dan een duidelijke structuur hebben waaraan ze zich moeten houden. De leerlingen trekken om de beurt een kaart met daarop het onderwerp en enkele vragen of opdrachten over het moeilijkere onderwerp. Deze vragen worden op basis van de moeilijkheden door de leerkracht opgesteld. De desbetreffende onderwerpen worden op vaste tijdstippen in het schooljaar klassikaal behandeld. Wanneer een onderwerp niet meer thuis hoort in de box, leggen de leerlingen uit wat ze gedaan hebben om het onderwerp uit de box te krijgen.
voordelen	Het voordeel van deze box is dat de leerlingen bezig zijn met iets 'tastbaar'. Ze hebben het onderwerp letterlijk in handen. De leerlingen zoeken samen naar een oplossing op de vragen. Wanneer het onderwerp voor iedereen duidelijk is, kan het verdwijnen uit de box. Deze box kan het hele schooljaar gebruikt worden. Zo kunnen de leerlingen het hele schooljaar lang hun moeilijkheden kwijt in de box. Het is dus wel effectief de bedoeling dat de leerlingen de kans krijgen om meerdere malen een probleem in de box te stoppen. Op die manier krijgt de leerkracht een duidelijk overzicht van wat de leerlingen moeilijk vinden en waar hij of zij remediëring voor moet aanbieden.
nadelen	Het nadeel aan deze vorm van remediëring is dat je de hele klas aan remediëring laat doen, terwijl sommige leerlingen net uitbreiding nodig hebben. Om dat te voorkomen kan de leerkracht zijn of haar leerlingen gedurende de middagpauze of een achtste uur uitnodigen om naar de box-it les te komen. Er wordt dan ook op voorhand doorgegeven welke moeilijkheden er besproken worden en op die manier krijgen de leerlingen zelf de verantwoordelijkheid om te beslissen of ze nood hebben aan remediëring of niet.

In deze vorm van remediëring wordt er zeker ingespeeld op de noden van de leerlingen aangezien ze zelf aanhalen waar ze enige moeilijkheid ondervinden. Deze moeilijkheden worden dan ook behandeld in de klas.

Ook hier is het de bedoeling de leerlingen iets bij te brengen en moeilijkheden of onduidelijkheden uit de weg te ruimen. Het is belangrijk dat de leerlingen duidelijk aangeven waar ze moeite mee hebben zodanig dat ze door remediëring omtrent dat betreffende onderwerp, toch het einddoel kunnen bereiken.

Deze vorm van remediëring is interactief maar niet in dezelfde mate als bijvoorbeeld het bordspel of de escaperoom. In dit geval worden de moeilijkheden besproken en wordt er geholpen door de medeleerlingen, maar wordt er niet echt concreet samengewerkt om een bepaald doel te bereiken.

Of deze remediërvorm motiverend is voor de leerlingen, valt ook in twijfel te trekken. Leerlingen zullen deze vorm misschien associëren met extra oefeningen of extra uitleg van de leerkracht waardoor de motivatie niet optimaal zal zijn. Daarenboven ligt deze vorm niet echt in de leefwereld van de leerlingen.

De zelfdeterminatietheorie is hier wel in terug te vinden, maar slechts in beperkte mate. De leerlingen hebben wel een zeker gevoel van autonomie doordat ze zelf bepalen wat er in de klas behandeld zal worden, maar ze werken niet volledig zelf aan hun doel. Daarenboven wordt er wel ondersteuning geboden door de andere leerlingen en worden de krachten wel samengebundeld om tot een goed antwoord te komen, maar hier is er geen gemeenschappelijk doel aanwezig dat de leerlingen motiveert. Het gevoel van competentie is hier echter wel aanwezig door het feit dat de vragen of moeilijkheden van de leerlingen beantwoord of verduidelijkt worden en ze op die manier de leerstof toch onder de knie krijgen.

Op vlak van differentiatie kan deze remediërvorm wel bekoren. Het is namelijk zo dat de leerkracht specifiek inspeelt op de noden en moeilijkheden van de leerlingen en dat de problemen hoogstwaarschijnlijk variëren van leerling tot leerling. Om dat te laten slagen moet de leerkracht voorbereid zijn op de grote diversiteit in de klas en de wil hebben om op deze diversiteit in te spelen.

▪ Tabletles

uitleg: 'Wat houdt het in?'	De tabletles is vaak gebaseerd op de cursus, maar in geval van remediëring kunnen hierin bijkomende opdrachten verwerkt zitten. Daarenboven is het ook mogelijk om hyperlinks toe te voegen naar filmpjes, artikels, websites,... die extra informatie geven over het desbetreffende onderwerp. Het verschil met het online leerpad is dat de tabletles een variant en dus een soort differentiatie kan zijn op het online leerpad.
voordelen	Het grote voordeel voor de leerlingen is dat de tablet zich in hun leefwereld bevindt. Jongeren gaan steeds meer aan de slag met technologische snuffjes. Een tabletles kan er dus voor zorgen dat de leerling meer motivatie krijgt om te leren en op die manier het leerproces kan bevorderen. De tabletles kent ook een groot voordeel voor de leerkracht. Het is perfect mogelijk om als leerkracht te zien wat de leerling doet en hoe het leerproces evolueert.
nadelen	Het nadeel van de tabletles is dat niet elke leerling thuis een tablet, laptop of computer ter beschikking heeft. Om dat probleem te voorkomen kan er ook hier ingezet worden op een middagpauze of achtste lesuur op school. Bovendien kan een tablet voor sommige leerlingen leiden tot afleiding in plaats van een mogelijkheid tot remediëring. Vervolgens eist ook deze remediërvorm enorm veel tijdsinvestering van de leerkracht om deze tabletles zo gestructureerd en volledig mogelijk te maken.

Ook in deze vorm van remediëring wordt er ingespeeld op de noden van de leerlingen door de tabletles te voorzien van remediëring en uitbreiding. Degenen die nood hebben aan remediëring, krijgen deze ook. Bovendien wordt er verwezen naar foto's en filmpjes, wat het leren visueel en dus ook makkelijker maakt.

Hier is het doel om in te spelen op de valkuilen van de leerlingen. Door middel van de tabletles worden de 'als moeilijk ervaren leerstofonderdelen' geremedieerd.

Bij de tabletles is er interactie aanwezig, maar ook weer niet in de mate van het bordspel of de escaperoom. Er kunnen wel vragen gesteld worden aan elkaar, maar wanneer leerlingen de tabletles thuis behandelen, is dat niet het geval. Er kan dan op dat moment ook geen extra uitleg gevraagd worden.

Deze vorm is wel motiverend voor de leerlingen aangezien er steeds meer met tablets gewerkt wordt. De leerlingen zijn hiermee vertrouwd en gaan er in het algemeen graag mee aan de slag. Er is echter wel veel afleiding aanwezig wanneer er met elektronica wordt gewerkt.

De leerlingen ontwikkelen een gevoel van autonomie doordat ze zelf aan de slag moeten gaan met de tabletles. Ze nemen hun leerproces in handen om het te bevorderen. Ook krijgen ze het gevoel van competentie aangezien ze zelfstandig aan de slag gaan met de leerstof en hetgeen ze moeilijk vinden. Desondanks dat deze twee aspecten aanwezig zijn in de remediëring, komt verbondenheid hier niet aan bod.

▪ Begrippenmemory a.d.h.v. bijvoorbeeld Flashkaarten (digitaal)

uitleg: 'Wat houdt het in?'	De begrippen van de verschillende thema's worden uitgelegd. Het begrip komt op een kaartje te staan, en de uitleg van het desbetreffende begrip op een ander. De leerlingen koppelen het juiste begrip aan de juiste uitleg.
voordelen	Het voordeel van begrippenmemory is dat de leerlingen op een speelse manier de theorie herhalen en vragen kunnen stellen indien er zich moeilijkheden voordoen.
nadelen	Het nadeel van de begrippenmemory is dat de leerlingen zich enkel focussen op de uitleg van de begrippen en niet op de onderlinge relatie tussen de verschillende begrippen. Hier kan de leerkracht echter wel op inspelen.

Gedurende de begrippenmemory wordt er niet rechtstreeks ingespeeld op de noden van de leerlingen. Hier gaat het om alle begrippen die gedurende alle lessen werden gezien. Niet iedere leerling heeft het even moeilijk of makkelijk met een bepaald onderdeel als de andere leerling. Hier gaat het om een algemene remediëring.

Ook hier is het de bedoeling dat de leerlingen iets bijleren of herhalen. Zo is het hier belangrijk dat de leerlingen de begrippen kunnen uitleggen en kunnen linken aan andere begrippen uit de geziene lessen.

Deze remediëring is interactief, maar opnieuw niet in dezelfde mate als het bordspel of de escaperoom. Ook hier kunnen de leerlingen elkaar ondersteunen en helpen indien dit nodig is. Ze kunnen hier echter wel leren van elkaar. Wanneer een leerling een fout maakt en deze verbeterd wordt door een andere leerling, onthouden leerlingen sneller wat correct is dan wanneer de leerkracht de begrippen uitlegt op een klassieke manier.

De begrippenmemory is een spelvorm, wat meestal wel motiverend werkt voor de leerlingen. Dat is zeker het geval wanneer ze het op hun smartphone kunnen raadplegen en spelen. Aangezien het hier gaat om leerlingen van de eerste graad, kan dit spel zeker nog 'gespeeld' worden. Of ze er in het dagelijkse leven, buiten schooltijd, nog mee bezig zijn, valt echter wel te betwijfelen.

De drie aspecten van de zelfdeterminatietheorie komen niet volledig aan bod in deze remediërvorm. Zo hebben de leerlingen geen gevoel van autonomie of zelfstandigheid gedurende deze spelvorm aangezien ze niet zelf bepalen waartoe het memoryspel betrekking heeft. Ook de verbondenheid is slechts zeer beperkt aanwezig doordat de leerlingen elkaar enkel en alleen kunnen ondersteunen. Het competentiegevoel is hier wel aanwezig doordat de leerlingen de inhoud van de verschillende begrippen moeten kennen en kunnen linken aan elkaar. Wanneer dat lukt, hebben de leerlingen dat onderdeel onder de knie.

Het aspect differentiatie komt hier maar weinig aan bod aangezien het memoryspel enkel begrippen omvat van het volledige thema en hier weinig variatie kan worden ingebracht.

▪ Samenvatting / Mindmap

uitleg: 'Wat houdt het in?'	Wanneer uit de zelfreflectie op de toets blijkt dat de leerling voldoende studeerde voor de test en toch een minder goed resultaat behaalde, kan de leerkracht de opdracht geven om voor de volgende toets een samenvatting of schema te laten maken en deze twee dagen voor de toets af te laten geven. Op die manier kan de leerkracht zien hoe de leerling structuur aanbrengt in de leerstof. Hier gaat het met andere woorden om een vorm van remediëring waarbij leerlingen de feitenkennis wel beheersen, maar geen structuur of verbanden zien in de leerstof. Hier is het dus van groot belang om te differentiëren en in te spelen op de noden van de leerlingen. Om de leerlingen te motiveren dit te doen, krijgen ze, indien ze de samenvatting of Mindmap inleveren, de antwoorden op de 'wat kennen/kunnen'-vragen.
voordelen	Wanneer de leerkracht weet hoe een leerling studeert, kan hij of zij daarop inspelen. Zo kan de leerkracht extra tips geven en extra duiding bieden. Een tweede voordeel is dat bekend raakt wat een leerling voorbereidt voor een toets. Wanneer bovenstaande wordt toepast, wordt er ook aan remediëring op 'leren leren' gedaan.
nadelen	Het nadeel is dat niet iedere leerling een samenvatting of schema maakt voor de toets. Sommige leerlingen studeren mondeling of lezen, waardoor het moeilijk na te gaan is of er voldoende vastzetting van de leerstof plaatsvindt. De leerkracht kan dan wel als tip meegeven een samenvatting of schema te maken om te verduidelijken dat er ook andere manieren zijn om te studeren.

Deze vorm van remediëring speelt in op de noden van de leerlingen. Hier wordt er individueel gewerkt. De leerlingen tonen aan hoe ze studeren voor een toets, waarna de leerkracht kan meegeven wat er anders kan om een betere structuur in de leerstof aan te brengen.

Het doel van deze remediëring is om te leren hoe er gestudeerd dient te worden om de competenties te verwerven. Aangezien dit voor veel leerlingen moeilijk is, is het belangrijk hier voldoende aandacht aan te besteden.

Wanneer er gebruik gemaakt wordt van samenvattingen en Mindmaps en de leerkracht deze nakijkt op onder andere het gebied van structuur, is er enkel interactie tussen de leerling en de leerkracht. Hier is dus een persoonlijke begeleiding van toepassing.

Deze manier van remediëring kan motiverend werken door de beloning die de leerlingen krijgen. Voor sommige leerlingen ligt samenvatten in hun leefwereld aangezien ze dit voor alle vakken doen, maar voor anderen is dat niet het geval. Een leerling die een eigen studiemethode heeft ontwikkeld en dan toch een samenvatting dient te maken, ook al studeert hij niet op die manier, kan gedemotiveerd raken. Daarenboven kunnen leerlingen dit zien als een zoveelste extra opdracht.

In deze vorm van remediëring is geen enkele vorm van verbondenheid aanwezig. Wel is er interactie tussen de leerling en de leerkracht die feedback geeft op het leerproces van de leerling. Ook is het competentiegevoel voor de meeste leerlingen in stijgende mate aanwezig door de feedback die ze ontvangen.

Wanneer deze vorm van remediëring gebruikt wordt, doet zich wel de mogelijkheid tot differentiëren voor. Het is belangrijk dat de vorm (samenvatting, schema of Mindmap) van remediëring wordt bepaald in functie van de noden van de leerlingen.

In principe zou deze remediëringsvorm standaard moeten worden uitgevoerd voor elk vak. Indien leerlingen geen idee hebben hoe ze een vak moeten studeren of structuur moeten aanbrengen in de leerstof, kunnen hieromtrent remediëringen en tips gegeven worden. Een mogelijkheid is dan een samenvatting of schema te laten maken en op die manier samen met de leerling te achterhalen wat er fout liep/loopt.

▪ Toets- en examenvragen opstellen

uitleg: 'Wat houdt het in?'	De leerlingen stellen zelf toets- en examenvragen op uit de verschillende behandelde hoofdstukken. Deze examenvragen worden ingediend. De leerkracht maakt hiervan een korte toets of gebruikt een ICT-tool om de examenvragen te toetsen bij de leerlingen.
voordelen	Het voordeel is dat de leerlingen een gevoel van autonomie en verantwoordelijkheid ervaren, waardoor ze gemotiveerd raken. Daarenboven kan de leerkracht zien waar de leerlingen moeilijkheden ondervinden. De opgestelde vragen kunnen in sommige gevallen duidelijker geformuleerd zijn door de leerlingen dan door de leerkracht.
nadelen	Het nadeel is dat de leerlingen makkelijke vragen doorgeven en de uitdaging niet aangaan.

Ook hier is er sprake van een algemene remediëring die geldt voor alle leerlingen en die dus niet specifiek inspeelt op de noden van de verschillende leerlingen.

Het doel van deze vorm van remediëring is dat de leerlingen de competenties behalen door zelf vragen op te stellen die verband houden met de leerstof. Hierbij noteren ze uiteraard ook het gewenste antwoord. De leerlingen dienen hun vragen met bijbehorende antwoorden in bij de leerkracht, die alles nakijkt. Achteraf wordt er ook getest of deze competenties daadwerkelijk werden behaald.

Deze vorm van remediëring verloopt deels interactief. De leerlingen werken eerst zelfstandig aan de opstelling van de toets- en examenvragen. Achteraf worden deze vragen getoetst aan de hand van een interactieve ICT-tool.

Toets- en examenvragen opstellen ligt niet meteen in de leefwereld van de leerlingen, aangezien de leerkracht dat altijd doet. Door het feit dat dit iets nieuw is voor de leerlingen, kan dit de motivatie echter wel bevorderen. Dat komt door het gevoel van autonomie wat ze krijgen. Ze krijgen de vrijheid, zelfstandigheid en verantwoordelijkheid om examenvragen op te stellen en deze ook achteraf te testen. Dat is dan ook meteen al één van de drie pijlers van de zelfdeterminatietheorie. Het gevoel van competentie is hier ook zeker aanwezig aangezien het gaat om het begrijpen en kunnen toepassen van de leerstof. Er wordt uiteindelijk getest of de competenties bereikt zijn. Verbondenheid kan hier aan bod komen wanneer de leerkracht de leerlingen elkaars vragen in duo's laat oplossen. Op die manier maken de leerlingen ook kennis met de verschillende manieren van vraagstelling.

Ook in deze variant van remediëring is er een mogelijkheid tot differentiatie. Er zal een merkbaar verschil zijn tussen de vragen van een leerling die de leerstof zeer goed begrijpt en de vragen van een leerling die nog moeilijkheden ondervindt met de leerstof. Hier kan je als leerkracht opnieuw op inspelen.

Dit is een soort remediëring die gedurende het hele schooljaar kan plaatsvinden, binnen alle vakken. Ook deze remediëring dient eens uitgeprobeerd te worden binnen alle vakken en voor iedere leerling. Op die manier komt de leerkracht te weten op welke manier de leerlingen de leerstof interpreteren en hoe zij de leerstof verwoorden.

▪ Variant op 'De slimste mens'

<p>uitleg: 'Wat houdt het in?'</p>	<p>Net zoals 'De slimste mens' op televisie, spelen de leerlingen die aangeven remediëring nodig te hebben, een quiz. De structuur van de slimste mens wordt gevolgd; dit wil zeggen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 – 6 – 9 ronde: Hierbij worden kennisvragen gesteld waarvan de derde, zesde en negende vraag extra seconden opleveren indien de vraag juist beantwoord wordt. - open deur: Er wordt bijvoorbeeld een videofragment getoond met daarin een vraag. Elke vraag heeft 4 mogelijke antwoorden. - puzzel: Er worden 12 begrippen door elkaar gegooid, waarvan telkens vier begrippen één specifiek begrip omschrijven. - galerij: Er worden afbeeldingen getoond over een bepaald thema. De leerling vertelt wat hij ziet. - de finale: De leerlingen met het hoogste aantal seconden spelen de finale tegen elkaar. In de finale wordt telkens een vraag gesteld waarbij de leerlingen 5 trefwoorden moeten geven.
<p>voordelen</p>	<p>Een voordeel hiervan is dat de quiz in de leefwereld van de leerlingen ligt. Bovendien bestaat er ook een app van de originele quiz, waar de leerlingen de werkwijze kunnen uittesten. Bovendien is er een grote betrokkenheid en interactie aanwezig. Ook hier leren de leerlingen aan de hand van een leuk alternatief.</p> <p>Bovendien kunnen ouders geïntegreerd worden in het leerproces van hun zoon/dochter. De ouders kunnen bijvoorbeeld de rol van quizmaster op zich nemen en op die manier een blik werpen op de capaciteiten van hun kinderen.</p>
<p>nadelen</p>	<p>Grote groepen kunnen een nadeel zijn. Om dat probleem te voorkomen, kunnen de leerlingen opgedeeld worden in groepen van 5 (4 leerlingen zijn kandidaat, 1 leerling vervult de rol van jurylid).</p>

Hier wordt er ingespeeld op de noden van de leerlingen. De leerlingen die moeilijkheden ondervinden met het desbetreffende thema, spelen de quiz. Uiteraard kan er ook een versie ontwikkeld worden met uitbreiding voor de leerlingen die geen nood hebben aan remediëring.

Ook bij deze remediërvorm is het de bedoeling dat de leerlingen de leerstof onder de knie krijgen. De leerlingen moeten de competenties die tot het thema behoren, bereiken.

Deze remediërvorm verloopt zeer interactief. Zo is er interactie tussen de leerlingen onderling, alsook tussen de leerlingen en 'de quizmaster'. Uiteraard kan er ook uitleg gevraagd worden aan de leerkracht. Daarenboven kunnen ook de ouders geïntegreerd worden in het leerproces van hun kind. Op die manier is er ook interactie tussen de ouders en hun kinderen.

'De slimste mens' is een televisieprogramma wat veel mensen aanspreekt. Daarenboven bestaat er ook een app waarop de quiz gespeeld kan worden. Om die reden ligt deze remediërvorm in de leefwereld van de leerlingen. Daardoor raken de leerlingen ook gemotiveerd om de quiz te spelen en te winnen.

Ook de elementen van de zelfdeterminatietheorie komen hier duidelijk aan bod. Zo krijgen de leerlingen een groot gevoel van autonomie omdat ze zelfstandig vragen beantwoorden in competitie met andere leerlingen. Daarenboven is er ook een groot gevoel van verbondenheid. De leerlingen spelen een wedstrijd tegen elkaar maar kunnen elkaar ook wel helpen wanneer er in teams van twee leerlingen wordt gespeeld. Op die manier vullen de leerlingen elkaar aan en leren ze van elkaar. Tot slot is het competentiegevoel ook sterk aanwezig. Wanneer de leerlingen de vragen juist beantwoorden, krijgen ze hiervoor punten. Door juiste antwoorden te geven, herhalen de leerlingen de leerstof en verwerken ze deze ook.

Conform met het bordspel, kan er hier ook gevarieerd en dus gedifferentieerd worden op vlak van soorten vragen en vraagstelling. In deze variant kan er gewerkt worden met kandidaten en een jurylid. Het jurylid moet, indien niemand de vraag kan beantwoorden, zelf een poging doen om de vraag op te lossen. Hier wordt er dus eigenlijk in kleine mate gedifferentieerd op basis van niveau.

▪ Quizlet

uitleg: 'Wat houdt het in?'	<p>Quizlet is een ICT-tool waarbij de leerlingen herhalen en extra inoefenen wat ze reeds geleerd hebben. De activiteit werkt als volgt; de computer verdeelt de klasgroep willekeurig in groepen. De groepsleden werken samen tegen de andere groepen. Iedere leerling van de groep heeft een laptop, tablet,... ter beschikking. Op het bord wordt telkens een begrip geprojecteerd. Het is dan aan de leden van iedere groep om de juiste definitie te vinden. Het antwoord staat slechts op één van de digitale hulpmiddelen, dus de leerlingen zijn verplicht samen te werken en te overleggen met elkaar. Hieronder een voorbeeld van een Quizlet die reeds door een leerkracht werd ontwikkeld:</p>
voordelen	<p>Aangezien de leerlingen heel enthousiast reageren wanneer een ICT-tool aan bod komt in de les, lijkt dit een motiverende manier om te remediëren. Doordat deze tool competitie uitlokt, zijn de leerlingen gemotiveerd om de vragen juist te beantwoorden om het 'spel' te kunnen winnen. Bovendien moeten de leerlingen terug vanaf nul beginnen wanneer ze een vraag fout beantwoorden. De leerstof wordt dus voortdurende herhaald.</p>
nadelen	<p>Het nadeel aan deze ICT-tool is dat niet iedere leerling nood heeft aan remediëring over hetzelfde onderwerp als een ander. Daarenboven bezit niet elke school over digitale middelen voor iedere leerling.</p>

Hier wordt niet ingespeeld op de specifieke noden van de leerlingen, maar dit is een algemene herhaling of remediëring voor de hele klasgroep. Gedurende deze variant kan er wel gedifferentieerd worden. Dit kan zowel op gebied van soorten vragen en vraagstelling als op vlak van niveaueverschillen. Zo kan er bijvoorbeeld een verdiepende versie ontwikkeld worden, waarbij de leerlingen die geen nood hebben aan remediëring aan deze versie werken. De bedoeling van deze vorm is om de leerlingen de leerstof te laten herhalen en verder in te oefenen indien dit nodig blijkt te zijn.

Dit is een zeer interactieve vorm van remediëren aangezien de leerlingen in groepen worden verdeeld en ze samen dienen te werken om tot het juiste antwoord te komen.

Aangezien deze remediërvorm gelinkt is aan een computer of tablet, ligt dit automatisch al meer in de leefwereld van de leerlingen. Doordat de vorm in de leefwereld van de leerlingen ligt en de leerlingen de quiz willen winnen, bevordert dat de motivatie om actief deel te nemen aan de remediëring (of uitbreiding).

Daarenboven zijn hier ook alle aspecten van de zelfdeterminatietheorie terug te vinden. De leerlingen hebben het gevoel van autonomie omdat ze hier ook opnieuw hun leerproces zelf in handen nemen om het te bevorderen. Vervolgens is er ook een gevoel van verbondenheid aangezien de leerlingen hun krachten moeten bundelen om tot het juiste antwoord te komen. Ze hebben daarbij een gemeenschappelijk doel. Tot slot is het competentiegevoel ook sterk aanwezig. Wanneer de leerlingen een juist antwoord geven, gaan ze een stap vooruit, anders gaan ze een stap achteruit. Wanneer de leerlingen aan het einde van de quiz zijn, betekent dat dat ze alle vragen juist beantwoord hebben. Wanneer dat het geval is, hebben ze de leerstof grondig herhaald en hebben ze deze al voor een groot deel onder de knie.

Overzicht remediërvormen in functie van criteria

Legende

X = aanwezig

- = niet aanwezig

O = beperkt, niet volledig aanwezig

	Online leerpad	Teamspel	Escaperoom	Box-it	Tablettes	Begripenmemory	Samenvatting / Mindmap	Examenvragen opstellen	De slimste mens	Quizlet
Noden van leerlingen	X	X	X	X	X	-	X	-	X	-
Doel is het belangrijkste	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Interactie	-	X	X	O	O	O	O	O	X	X
Motiverend	O	X	X	-	X	X	O	X	X	X
Leefwereld	O	X	X	-	X	O	O	-	X	X
Zelfdeterminatietheorie	O	X	X	O	O	O	O	X	X	X
Differentiatie mogelijk	X	X	X	X	X	-	X	X	X	X

Het materiaal in functie van de lesonderwerpen

Het materiaal wordt uitgewerkt in functie van de verschillende thema's. Deze thema's worden opgenomen in het nieuwe leerplan, voor de basisoptie 'economie en organisatie', dat van start gaat in het schooljaar 2020-2021. Het nieuwe leerplan bevat volgende thema's:

- × thema 1: de economische kringloop,
- × thema 2: de consument,
- × thema 3: ondernemingen en organisaties,
- × thema 4: de overheid,
- × thema 5: het buitenland,
- × thema 6: ondernemerschap
- × thema 7: onderzoekend aan de slag en
- × thema 8: ICT.

Onderstaande remediëringmaterialen kunnen in theorie gebruikt worden binnen iedere school. Daarbij moet uiteraard wel rekening gehouden worden met de middelen waarover de school beschikt. Eventueel kunnen geïnteresseerde scholen zich baseren op het materiaal dat gedurende dit onderzoek wordt uitgewerkt. Anderzijds kunnen scholen zelf gelijkaardig materiaal ontwikkelen binnen bijvoorbeeld de scholengroep of de vakgroep economie. Indien het budget en de tijd voor de ontwikkeling van het materiaal beperkt zijn, kan er ook iemand aangesteld worden dit digitaal te creëren.

Variant op 'De slimste mens' – Wie weet nog het meest?

Om de leerlingen actief te laten remediëren omtrent thema 2 'de consument', wordt een variant op 'De Slimste Mens ter Wereld' uitgewerkt namelijk; 'Wie weet nog het meest?'. Het materiaal zal een fysieke vorm aannemen. Het verloop van deze spelvorm zal ongeveer parallel lopen met dat van het televisieprogramma zelf. Zo worden er zowel theoretische rondes uitgewerkt, alsook verschillende puzzelrondes en diverse 'Wat weet je van...?'-vragen. Het thema is zeer uitgebreid. Zo wordt er onder andere aandacht besteed aan volgende onderdelen:

- × goederen en diensten,
- × producten,
- × behoeften (primaire, secundaire, tertiaire, individuele, collectieve, immateriële en materiële),
- × het economisch principe,
- × de waarde en de prijs,
- × de vraag en haar vraagcurve,
- × prijsgevoeligheid en ongevoeligheid en
- × eenvoudige loonschema's (met werknemers- en werkgeversbijdrage, het berekenen van een nettoloon, berekenen van de loonkost,...).

Aangezien het met andere woorden een zeer uitgebreid thema is en steeds meer leerlingen het programma 'De Slimste Mens ter Wereld' volgen of de applicatie downloaden op hun smartphone en ze dus het principe van het spel kennen, is dit de ideale remediëringsactiviteit. Bovendien ligt de spelvorm in de leefwereld van de leerlingen. Zoals hierboven reeds vermeld, bevordert dat de motivatie van de leerlingen.

Teamspel in de vorm van een bordspel – Wie wordt de beste ondernemer?

Omtrent het thema 'ondernemingen en organisaties' wordt een teamspel ontwikkeld. Dit teamspel zal zijn oorsprong vinden in een bordspel. Daarbij worden de leerlingen in groepen ingedeeld. Het bordspel zal opgebouwd zijn uit vragen en opdrachten. Deze activiteiten staan in teken van de te behandelen onderdelen van thema 3. Het thema behandelt onder andere volgende onderwerpen:

- × het economisch principe,
- × de productiefactoren (natuur, arbeid en kapitaal),
- × het aanbod en haar aanbodcurve,
- × de wet van vraag en aanbod (marktprijs, evenwichtshoeveelheid, vraagoverschot, aanbodoverschot,...),
- × de bedrijfskolom
- × de bedrijfssectoren
- × toegevoegde waarde,
- × logistiek (organogrammen, goederenstroom, voorraadbeheer, transportmiddelen,...),
- × de marketingmix en
- × administratieve activiteiten in een onderneming (factuur- en resultaatberekeningen,...).

Aangezien dit opnieuw een zeer uitgebreid thema is, is een bordspel ideaal omdat hier alle elementen in verwerkt kunnen worden. Bovendien ligt hier ook de mogelijkheid om twee versies uit te werken. De ene versie draait om remediëring, terwijl de andere leerlingen worden uitgedaagd. Op die manier wordt er ook gedifferentieerd en niet enkel geremedieerd.

Escaperoom – instructiefiche

Thema 4 behandelt enkele onderdelen in verband met de overheid. Zo komen onder andere volgende onderwerpen aan bod:

- × btw, accijnzen en subsidies,
- × de beïnvloeding van de prijs en
- × de impact van de Europese Unie (uitwisselingsmogelijkheden voor studenten, vrij verkeer van goederen en personen, de eenheidsmunt, voedselveiligheid, klimaat en milieu,...).

Uit de enquête bleek reeds dat de leerlingen remediëren vaak als saai ervaren. Aangezien 'de overheid' een vrij droog thema is, is dat dus geen goede combinatie. Om remediëring over de overheid aantrekkelijker te maken, wordt er een instructiefiche voor de opbouw van een escaperoom ontworpen. Dit is een actieve en interactieve remediëringsactiviteit waarbij de leerlingen logisch moeten redeneren en samenwerken om uit het klaslokaal of de refter te ontsnappen. Aangezien er tegenwoordig steeds meer escaperooms hun intrede doen tot de markt, is dit een leuke methode om de motivatie van de leerlingen op te krikken en bijgevolg een drogere lesinhoud op een actieve manier te remediëren.

2.2.5 Wat is de link tussen remediëring en gelijke onderwijskansen (GOK)?

De afkorting 'GOK' staat voor 'gelijke onderwijskansen'. Het doel van dit beleid is dat alle leerlingen dezelfde optimale kansen krijgen om te kunnen leren en zichzelf te ontwikkelen. Het inschrijvingsrecht, rechtsbescherming en ondersteuning van scholen zijn de drie steunpilaren waar het decreet zich op baseert.

De eerste pijler houdt in dat alle leerlingen kunnen kiezen in welke school ze zich inschrijven. Vervolgens wordt er gewaakt over de rechten van de verschillende leerlingen en tot slot krijgt de school op basis van het aantal leerlingen die voldoen aan de sociaaleconomische indicatoren, extra werkingsmiddelen.

Het verband tussen remediëring en de gelijke onderwijskansen is sterk aanwezig op de partnerschool. Remediëringen staan voor iedere leerling ter beschikking. Alle leerlingen kunnen aan de mapjes op Smartschool waar remediëringmateriaal wordt aangeboden. De leerlingen bepalen dus zelf of ze op gelijke legger komen of niet. In de eerste graad wordt dat hele proces nog erg gestuurd en de leerlingen ondervinden dan ook een vorm van morele verplichting. Naarmate ze ouder worden, krijgt de leerkracht een beter beeld van welke leerlingen vooruit willen en welke leerlingen weinig interesse tonen.

3 Ontwerpen

3.1 Wie weet nog het meest? – handleiding voor leerkrachten

- Algemene uitleg

‘Wie weet nog het meest?’ is een remediëringsvariant gebaseerd op het kaartspel van ‘De slimste mens ter wereld’. In tegenstelling tot het originele spel, bevat de variant die hieronder wordt uitgelegd slechts 3 spelronden.

- De doelgroep

Het spel is bedoeld voor leerlingen van de eerste graad die kiezen voor de basisoptie ‘economie en organisatie’. Dit spel behandelt het thema van de consumenten. Hierin komt zowel het onderscheid in goederen en diensten aan bod alsook de vraagcurve en de betaalmiddelen (wat een uitbreidingsdoelstelling is).

- Het doel

Het doel van deze spelvariant is om de leerlingen te laten remediëren op een interactieve en aantrekkelijke manier. Het is belangrijk dat remediëringmateriaal is afgesteld op de noden van de leerlingen, maar ook dat het materiaal zich in de leefwereld van de leerlingen bevindt en dat het voldoet aan de elementen van de zelfdeterminatietheorie. Dat is noodzakelijk om de motivatie bij leerlingen te bevorderen en de negatieve gevoelens bij leerlingen rond remediëren weg te halen of op zijn minst te verminderen.

- Doelstellingen uit het leerplan

Hieronder vind je een olijsting van de verschillende doelstellingen uit het leerplan voor de basisoptie ‘economie en organisatie’ terug. Uiteraard staan hier enkel de doelstellingen voor het thema van ‘de consument’ weergegeven. Als leerkracht heb je hier de mogelijkheid om de doelstellingen aan te kruisen die je behaald hebt met de leerlingen. Alsook ligt hier de mogelijkheid om enkele vragen weg te laten indien je dit wenst in functie van de geziene leerstof.

Leerplandoelstelling	Behaald?	
	JA	NEEN
Leerplan GO! basisoptie ‘economie en organisatie’		
1. De leerlingen illustreren vanuit het standpunt van de consument het economisch principe (begrijpen).		
2. De leerlingen stellen het verloop van de vraagcurve voor (toepassen).		
3. De leerlingen beoordelen het gebruik van courante betaalmiddelen in functie van aangereikte criteria: veiligheid, kost, toegankelijkheid, gebruiksgemak (evalueren). uitbreiding		
4. De leerlingen hanteren een eenvoudig loonschema (toepassen).		

- Benodigheden

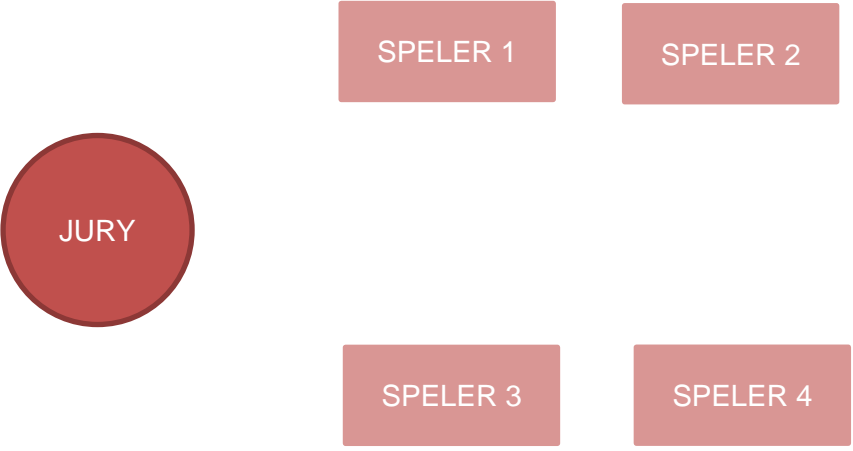
Het enige wat noodzakelijk is wanneer deze remediërvorm uitgevoerd wordt, zijn de spelkaarten van de drie verschillende rondes. Verder wordt uitgelegd wat elke ronde omvat. Bijkomstig is het handig om de leerlingen wat kladpapier aan te rijken indien ze graag iets noteren vooraleer ze antwoord geven op de desbetreffende vraag.

- Duurtijd

De duur van deze remediërsvariant kan je als klasleerkracht zelf bepalen. Zo kan er afgesproken worden om een volledig lesuur te besteden aan deze vorm van remediëring, of slechts een deel van het lesuur. De duurtijd kan uiteraard ook afhangen van de grootte van de groep. Als leerkracht kan je ervoor kiezen om enkel de leerlingen te laten remediëren die daar nood aan hebben of om de volledige klas deze remediëring aan te bieden. In deze handleiding wordt er gebaseerd op een aantal kaartjes per speler. Indien er afgesproken wordt een volledig lesuur te werken rond deze remediëring, kan de spelcyclus zich voortdurend herhalen.

- Voorbereiding van het spel

Bij voorkeur ziet de groepsindeling en de verdeling van de kaarten er als volgt uit. Hier kan uiteraard van afgeweken worden, afhankelijk van de grootte van de klasgroep. Wel wordt aangeraden om de groepsgrootte bij deze remediërvorm te beperken tot maximaal vijf leerlingen om het doel van deze vorm optimaal na te streven.

Spelronde	Aantal kaarten	Voor wie?
Spelronde 1	8	4 leerlingen
Spelronde 2	2	4 leerlingen
Spelronde 3	4	4 leerlingen

De jury krijgt de antwoorden op de verschillende vragen. Voor ronde 1 worden deze antwoorden verwerkt in een lijst, voor ronde 2 en 3 staan de antwoorden op de kaartjes zelf. Deze dienen uiteraard afgedekt te worden voor de speler. Dat kan aan de hand van een klein stukje papier/karton.

3.1.1 Spelronde 1

Spelronde 1 bestaat voornamelijk uit theoretische vragen en dus uit vragen van het beheersingsniveau 'begrijpen'. Deze ronde omvat korte actualiteitsvragen, maar ook juist-fout vragen en open vragen. Zoals hierboven reeds aangegeven werd, is het de bedoeling dat iedere leerling die als 'speler of deelnemer' functioneert, blindelings 8 kaarten trekt. De vragen op de kaarten dienen uiteraard liefst juist beantwoord te

worden. Gedurende deze remediërvorm is het niet de bedoeling dat er een bepaalde tijd geplakt wordt op de beantwoording van de vragen. Iedere leerling moet de kans krijgen om rustig over de vraag na te denken. Organisatorisch kan dit als volgt gebeuren: iedere leerling kiest 8 kaarten en bekijkt deze in stilte. Wanneer een bepaalde leerling klaar is met zijn of haar voorbereiding, kunnen de vragen beantwoord worden. Ook kunnen de leerlingen gedurende deze bedenktijd een kladblad en schrijfmateriaal bij de hand nemen indien ze liever eerst iets noteren vooraleer ze een antwoord formuleren. Ieder correct antwoord dat gegeven wordt, is 1 punt waard. In deze ronde kunnen de leerlingen individueel dus 8 punten verzamelen. Zoals hierboven reeds vermeld, krijgt de jury een lijst met de juiste antwoorden. Het is echter wel de bedoeling dat deze persoon de lijst enkel en alleen raadpleegt wanneer hij of zij het antwoord zelf niet weet.

3.1.2 Spelronde 2

Spelronde 2 is gebaseerd op 'de puzzelronde' van 'De slimste mens ter wereld'. In deze ronde is het de bedoeling dat de leerlingen 4 begrippen kiezen die gelinkt kunnen worden aan elkaar door middel van 1 overkoepelende term. De leerlingen kiezen in deze ronde, opnieuw blindelings, 2 kaarten. Voor ieder juist antwoord dat de leerlingen geven, krijgen ze opnieuw 1 punt. In deze ronde kunnen ze met andere woorden

opnieuw 8 punten verzamelen (2 keer 4 punten). In deze ronde is het echter niet de bedoeling dat de leerlingen voorbereidingstijd krijgen. De jury vindt de antwoorden terug op de spelkaart zelf. Deze oplossingen dienen dichtgehouden te worden door middel van een stukje papier of karton. Uiteraard kan hier ook een alternatief toegepast worden.

3.1.3 Spelronde 3

Spelronde 3 en tevens de laatste spelronde van deze remediërvorm bestaat uit een reeks 'wat weet je van...?'-vragen. Ook hier is het de bedoeling dat de leerlingen blindelings 4 kaarten kiezen. In deze spelronde krijgen de verschillende deelnemers een begrip te zien waarover ze zo veel mogelijk moeten proberen te vertellen. Uiteraard kunnen er meerdere juiste antwoorden zijn dan de 4 die worden aangegeven,

maar in deze ronde kan er, net zoals in de vorige rondes, niet afgeweken worden van het juiste antwoord. Er wordt specifiek gezocht naar wat er op het kaartje staat. Indien er meerdere benamingen zijn voor een bepaald begrip, staan deze er ook bij vermeld. Gedurende deze laatste spelronde kan iedere leerling individueel 16 punten verdienen (4 keer 4 punten). Ook hier, net zoals gedurende de tweede spelronde, is het niet de bedoeling dat de leerlingen voorbereidingstijd krijgen. De jury heeft hier opnieuw zicht op de antwoorden doordat deze op de kaartjes vermeld staan. Deze dienen uiteraard opnieuw worden afgedekt voor de spelers.

3.1.4 Vragen spelronde 1, 2 en 3

- Spelronde 1

VRAAG	ANTWOORD
Wat is een consument?	persoon die goederen en diensten koopt
Wat is een producent?	bedrijf dat goederen creëert
Welke btw-percentages zijn er?	6%, 12% en 21%
Geef een voorbeeld van een producent (bedrijf).	Coca Cola, Croes, Vangrootloon,...
Waarvoor staat de afkorting btw?	belasting over toegevoegde waarde
Wat is economie?	Het is een wetenschap die de menselijke behoeftebevrediging en keuzes omtrent produceren en consumeren bestudeert.
Wanneer ben je een consument?	wanneer je goederen en diensten koopt
Wanneer ben je een producent?	wanneer je goederen creëert
Wat is sparen?	Sparen is het opzijzetten van geld dat niet gebruikt wordt voor de onmiddellijke consumptie.
“Arbeid is het leveren van een inspanning en daarvoor geld krijgen.” Juist of fout? Verklaar.	Juist. Wanneer je arbeid levert, krijg je in ruil daarvoor een vergoeding.
Inkomen uit arbeid, toevallige inkomsten en het leefloon zijn 3 bronnen van inkomen. Welke zijn de andere twee?	sociale vergoedingen en inkomen uit vermogen
Geef een voorbeeld van een sociale vergoeding.	kindergeld, pensioen, werkloosheidsuitkering, geboortepremie,...
Geef een voorbeeld van een inkomen uit vermogen.	spaargeld, huuropbrengsten, meerwaarde,...
Geef een voorbeeld van toevallige inkomsten.	lotto winnen, schenking, erfenis,...
“Een leefloon is het geld wat je krijgt wanneer je gaat werken.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. Wanneer je gaat werken, krijg je een inkomen uit arbeid. Een leefloon krijg je wanneer je minvermogend bent.

Hoeveel bedraagt het leefloon voor een alleenstaander? a) 750,00 euro – 950,00 euro b) 950,00 euro – 1 250,00 euro c) 1 250,00 – 1 600,00 euro	a) tussen 750,00 euro en 950,00 euro
Van welk soort inkomen is kindergeld een voorbeeld?	een sociale vergoeding
Wat is het verschil tussen een aanvullend en vervangend inkomen?	Een aanvullend inkomen vult je oorspronkelijke inkomen aan terwijl een vervangend inkomen het volledige inkomen vervangt.
Geef een voorbeeld van een vervangingsinkomen.	pensioen
Geef een voorbeeld van een aanvullend inkomen.	kindergeld, geboortepremie,...
Wat zijn extralegale voordelen?	Dit zijn extra's die de werknemer bovenop zijn loon krijgt.
Geef een andere benaming voor 'extralegale voordelen'.	voordelen in natura
Geef een voorbeeld van extralegale voordelen.	bedrijfswagen, laptop, gsm,...
Onder welke statuten kan je werken?	als zelfstandige en in dienstverband
Kan je beroep doen op meerdere sociale vergoedingen?	Ja, dat kan. Zo kan je bijvoorbeeld beroep doen op een werkloosheidsuitkering en kindergeld.
Hoeveel bedraagt het RSZ-percentages van de werknemer?	13,07%
Waarvan wordt de RSZ-bijdrage van de werknemer afgetrokken?	Dit wordt van het brutoloon afgetrokken.
Geef de volledige loonberekening van bruto tot netto (formule).	bruto-inkomen - RSZ werknemer = belastbaar inkomen - bedrijfsvoorheffing = netto-inkomen
Welke beroepen krijgen een ereloon?	de vrije beroepen
Wat is de benaming voor het loon van een arbeider?	Dit wordt 'loon' genoemd.

Wie loopt het grootste risico op vlak van werk; de werknemer of de werkgever?	De werkgever loopt het grootste risico.
“De overheid is de enige instantie die de kas van de RSZ vult.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. De werknemers, werkgevers en alternatieve inkomensbronnen dragen ook bij tot de aanvulling van de kas van de RSZ.
Waaruit bestaat de loonkost voor de werkgever?	brutoloon + patronale bijdrage + voordelen in natura
Wat is de patronale bijdrage?	Dit is de RSZ-bijdrage van de werkgever
Wat is een testament?	Een testament is een document waarin iemand laat vastleggen wat er met zijn/haar bezittingen moet gebeuren wanneer deze persoon komt te overlijden.
Hoe noem je het inkomen van een zelfstandige (handelaar)?	winst
Onder welk statuut werk je als kapper?	dienstverband of zelfstandige
Waarvoor staat de afkorting ‘RSZ’?	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
Wat is bedrijfsvoorheffing?	een voorschot op de personenbelasting
Simon is van zijn stoel gevallen op zijn werk. Hierbij brak hij zijn been. Doet hij beroep op een aanvullend of vervangend inkomen?	Hij kan gedurende korte tijd niet werken, dus krijgt hij een arbeidsongevallenvergoeding, dit is een voorbeeld van een aanvullend inkomen.
Wat is kinderbijslag?	een uitkering die je krijgt wanneer je kinderen onderhoudt en verzorgt
“Een dividend is het stukje winst wat je van de onderneming krijgt wanneer ze winst maakt (en je geïnvesteerd hebt in het bedrijf).” Juist of fout? Verklaar.	juist
Wat is huuropbrengst?	Dit is het inkomen wat je krijgt van de huurder wanneer je je eigendom verhuurt.
Wat is een schenking?	Gratis en onherroepelijk afstand doen van een goed.
Is een schenking een voorbeeld van inkomen uit vermogen of van toevallige inkomsten?	toevallige inkomsten
Céline wint de Lotto. Onder welke vorm van inkomsten kan je dat plaatsen?	toevallige inkomsten
Wat is een behoefte?	Dit zijn wensen en verlangens.

Waarmee kan je je behoeftes bevredigen?	aankopen van goederen en diensten
Geef 2 soorten behoeftes.	primaire, secundaire, tertiaire, collectieve, individuele,...
Geef een voorbeeld van een levensnoodzakelijke behoefte.	voedsel, water,...
Geef een voorbeeld van een niet-levensnoodzakelijke behoefte.	auto, gsm, computer, zwembad,...
Wat is het verschil tussen goederen en diensten?	De tastbare zaken die de behoeften bevredigen, noemen we goederen. Diensten daarentegen zijn handelingen die iemand voor je doet.
Wat is een gebruiksgoed?	kunnen meer dan 1 keer gebruikt worden
Wat is een verbruiksgoed?	kunnen maar 1 keer gebruikt worden
“Een verbruiksgoed kan tegelijkertijd ook een gebruiksgoed zijn.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. Een verbruiksgoed is een goed dat slechts één keer gebruikt kan worden, terwijl een gebruiksgoed meerdere keren gebruikt kan worden.
Geef een voorbeeld van een gebruiksgoed.	halsketting, gsm, pennenzak, rugzak,...
“Een computer is een voorbeeld van een verbruiksgoed.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. Een computer kan je meerdere keren gebruiken, dus is het een gebruiksgoed.
Wat is het verschil tussen een individuele en een collectieve behoefte?	Individuele behoeftes zijn behoeftes die gelden voor één persoon, terwijl collectieve behoeftes gelden voor veel mensen uit de gemeenschap.
De niet-levensnoodzakelijke behoeften kan je opdelen in 2 groepen, welke?	secundaire en tertiaire behoeftes of sociale en culturele behoeftes en luxebehoeftes
Geef een voorbeeld van een secundaire behoefte.	toneelvoorstelling, museumbezoek,...
Geef een voorbeeld van een tertiaire behoefte.	de nieuwste iPhone, een dure Ferrari,...
Wat zijn vrije goederen?	Dit zijn goederen die geen geld kosten.
Wat zijn economische goederen?	Dit zijn goederen die geld kosten.
Wat zijn de vier stappen van het koopproces?	<ol style="list-style-type: none"> 1. aanvoelen van een tekort (behoefte) 2. informatie verzamelen 3. vergelijken en kiezen 4. aankopen en betalen

Wat is een bestelbon?	Dit is een document dat meestal ondertekend wordt door de koper en de verkoper en waarin staat welk goed tegen welke voorwaarden wordt aangeschaft.
“Een factuur is het document wat je ontvangt wanneer je goed geleverd wordt.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. Een factuur is na betaling een eigendomsbewijs van het aangekochte en geleverd goed. Wanneer het goed geleverd wordt, krijg je een leveringsbon.
Wat is een leveringsbon?	Met dit document geeft de verkoper aan welke goederen hij geleverd heeft.
Wat zijn cookies?	Dat is een tekstbestand dat tijdens het surfen op een website op de computer wordt opgeslagen. Als je nadien opnieuw die website bezoekt, wordt bijgehouden wat je op internet doet.
Wat is een billboard?	Dit is een reclamebord met een reclameboodschap dat we terugvinden in het straatbeeld.
Wat is een pop-upreclame?	Dit is een extra schermje dat tijdens het surfen verschijnt als een kleiner venster en waar meestal reclame op staat.
Hoe noem je een afbeelding die een bedrijf gebruikt als herkenningsmiddel?	symbool of logo
Wat is een slogan?	een kernachtige tekst die de mensen kunnen onthouden en die men linkt aan het te verkopen product
Noem een reclametactiek.	bekende mensen gebruiken, promoties, acties invoeren om iets te winnen, aanbieding van een gratis product,...
Geef 2 mogelijke gevaren van reclame.	overconsumptie, beïnvloeding van klantengedrag, stereotype beeldvorming, perceptie van het ideale lichaamsbeeld, obesitas,...
Wat betekent ethisch consumeren?	ge- en verbruiken van goederen, rekening houdend met het milieu, werkomstandigheden van de mensen die het product maken,...
Wat zijn vaste uitgaven?	Dit zijn uitgaven die op regelmatige tijdstippen terugkomen. Meestal heb je met de producent een overeenkomst gesloten.
Geef een voorbeeld van een vaste uitgave.	huur, abonnement telefoon,...

Wat zijn variabele uitgaven?	Het zijn uitgaven die gekend zijn, maar je weet niet juist wanneer je ze gaat betalen en kent het bedrag niet op voorhand.
Geef een voorbeeld van een variabele uitgave.	kleding, verzorgingsproducten,...
Wat zijn onvoorziene uitgaven?	Deze uitgaven kan je niet voorspellen. Ze komen onverwacht.
Geef een voorbeeld van een onvoorziene uitgave.	kosten voor de dokter, de tandarts, herstellingskosten aan het huis,...
Wat zijn buitengewone uitgaven?	Deze uitgaven komen zelden voor en het gaat om duurzame goederen. Meestal wordt er hiervoor gespaard.
Geef een voorbeeld van een buitengewone uitgave.	een auto, meubelen, een keuken,...
Wat is een duurzaam goed?	Dit is een goed dat gedurende een lange periode meegaat.
“Een wasmachine is een voorbeeld van een duurzaam goed.” Juist of fout? Verklaar.	Juist. Een wasmachine gaat een lange tijd mee.
Je kan op twee verschillende manieren betalen, welke?	rechtstreeks of onrechtstreeks aan de verkoper
Wat is chartaal geld?	bankbiljetten en munten
Wat is giraal geld?	betaalmiddel waarbij een tussenkomst van de bank noodzakelijk is
Wat is het verschil tussen rechtstreeks en onrechtstreeks betalen?	Wanneer je rechtstreeks betaalt, geef je je geld rechtstreeks aan de verkoper. Wanneer je onrechtstreeks betaalt, gaat je geld via de bank naar de verkoper.
Wat is een zichtrekening?	Dit is een betaalrekening die je gebruikt om dagelijkse betalingen te doen.
Wat is een spaarrekening?	Een spaarrekening is een rekening die gebruikt wordt om een financiële reserve aan te leggen voor onverwachte of buitengewone uitgaven.
Van welke vorm van inkomen is intrest een voorbeeld?	inkomen uit vermogen
Wat is een BIC-code?	Bank Identification Code
Je kan op drie tijdstippen betalen, welke?	vooraf, direct en later

Wanneer je met een ... betaalt, gaat het geld op het einde van de maand van je bankrekening.	kredietkaart
Wat is het verschil tussen een kredietkaart en een debetkaart?	Bij een kredietkaart gaat je geld op het einde van de maand van je rekening af, bij een debetkaart gebeurt dat onmiddellijk.
Op welk moment gaat het geld van je bankrekening wanneer je met een debetkaart betaalt?	direct
Wat is een voordeel van een debetkaart?	geen cash geld op zak, overal kunnen betalen, veilig door persoonlijke code, geld onmiddellijk van de rekening zorgt voor goed overzicht, geen wisselgeld, minder cash dus ook veiliger, geen geld meer tellen en naar de bank brengen,...
Wat is een nadeel van een debetkaart?	misbruik bij verlies
Wat is een overschrijving?	Met een overschrijving zet je geld over van je eigen zichtrekening naar de rekening van iemand anders.
Wat is een schuldeiser?	is de persoon die geld moet krijgen van diegene die niet (meer) betaalt
Wat is een schuldenaar?	de persoon die geld moet betalen aan de schuldeiser
Wat is loonbeslag?	Een deel van het loon wordt door de werkgever onmiddellijk in mindering gebracht en doorbetaald aan de schuldeiser(s).
Wat is een gezinsbudget?	Dit is een lijst van de toekomstige gezinsinkomsten en verwachte gezinsuitgaven.
Om een gezinsbudget op te stellen heb je ... en ... nodig.	inkomsten en uitgaven
Geef een nut van sparen.	reserve opbouwen voor later, geld opzij zetten voor onvoorziene en/of buitengewone uitgaven,...
Wat is het verschil tussen consumeren en sparen?	Wanneer je consumeert, geef je geld uit. Wanneer je spaart, hou je je geld aan de kant en geef je het dus niet uit.
Op welke twee manieren kan je sparen?	deponeren bij de bank en oppotten

Wat is oppotten?	geld thuis bijhouden, bv. in een spaarpot
Waarom is oppotten geen goede manier om je geld te beheren?	Het brengt niets op en het kan gestolen worden.
Wat is deponeren?	je geld op een rekening bij de bank zetten
Wat krijg je in ruil voor het deponeren van je geld bij de bank?	rente of intrest
Wat is rente?	Dat is de vergoeding die je van de bank krijgt, uitgedrukt in procent.
Wat is intrest?	Dat is de vergoeding die je van de bank krijgt, uitgedrukt in geld bv. euro.
Wat is het verschil tussen rente en intrest?	Rente is een percentage terwijl intrest uitgedrukt wordt in geld.
Wat is een voordeel van oppotten?	Het geld is onmiddellijk beschikbaar.
Wat is een voordeel van geld deponeren bij de bank?	Het brengt extra geld op en het kan niet gestolen worden.
Wat is het verschil tussen een zichtrekening en een spaarrekening?	Een zichtrekening gebruik je voor je dagelijkse betalingen, terwijl je een spaarrekening gebruikt om je geld op te bewaren voor onverwachte of buitengewone uitgaven.
Wat is een getrouwheidspremie?	is de premie die je van de bank krijgt wanneer je het bedrag voor 12 maanden op je rekening laat staan
Wat is een termijnrekening?	Dit is een rekening waarop je je geld vast zet voor een bepaalde periode. Afhankelijk van de periode krijg je een bepaald percentage ter vergoeding.
Wat is een kasbon?	Dit is een waardepapier of effect wat aantoont dat je geld leent aan de bank.
Wat is een obligatie?	Ook dit is een waardepapier of effect wat aantoont dat je geld leent aan een bedrijf of aan de overheid.
Wat is een aandeel?	Dit is een waardepapier of effect wat aantoont dat je mede-eigenaar van een bedrijf bent.
“Wanneer het de bedoeling is om je geld te laten opbrengen, wordt dat beleggen genoemd.” Juist of fout? Verklaar.	juist

Wat stelt een vraagcurve voor?	Dit geeft weer hoeveel er van een bepaald product door kopers wordt gekocht bij een bepaalde prijs.
“Om de vraagcurve op te stellen heb je ook de aanbodcurve nodig.” Juist of fout? Verklaar.	Fout. Wanneer je de evenwichtsprijs en de bijhorende hoeveelheid wil weten, dan heb je een combinatie van beide nodig.
Waardoor wordt de vraag naar een product beïnvloed? Geef 1 factor.	behoeftes veranderen, inkomens veranderen, prijzen van goederen veranderen,...
Geef een voorbeeld van een goed waarvan de vraag prijsongevoelig is.	een brood, water,... (levensnoodzakelijke goederen)
Geef een voorbeeld van een goed waarvan de vraag prijsgevoelig is.	reizen, elektronische toestellen,... (luxegoederen)
Wat betekent prijs(on)gevoeligheid?	De prijs(on)gevoeligheid geeft weer dat wanneer de prijs met 1% verandert, de hoeveelheid ook met 1% verandert. Dit kan zowel positief als negatief evolueren.
Hoeveel bedraagt het kindergeld per kind? a) 50,00 euro – 100,00 euro b) 100,00 euro – 150,00 euro c) 150,00 euro – 200,00 euro	c) tussen 150,00 euro en 200,00 euro
“Tekort aan mondmaskers bij tandartsen” – Gazet van Antwerpen. Welke vergoeding krijgen tandartsen?	Zij krijgen een ereloon doordat ze een vrij beroep uitoefenen.
“Zoveel kost uw gezin u maandelijks” – Gazet van Antwerpen. Wat kan hier worden opgesteld om het resultaat te kennen?	het gezinsbudget
“In deze jobs verdien je genoeg voor twee” – Het Laatste Nieuws. Over welke inkomensbron gaat het hier?	inkomen uit arbeid
“Sparboekjes bleven verliesboekjes in 2019, maar waar brachten uw centen dan wel nog iets op?” – VRT News. Over welke inkomensbron gaat het hier?	inkomen uit vermogen
“Moet u straks betalen om uw spaargeld op de bank te zetten?” – De Morgen. Hoe noem je de vergoeding die je krijgt op een spaarrekening?	intrest of rente

▪ Spelronde 2

VRAAG	ANTWOORD
behoefte, beperkte geldmiddelen, schaarste, goederen en diensten	economisch principe
collectief, levensnoodzakelijk, niet-levensnoodzakelijk, individueel	behoeften
voeding, kleding, water, onderdak	levensnoodzakelijke behoeften
Netflix, villa, zwembad, iPad	luxegoederen / niet-levensnoodzakelijke behoeften
politie, onderwijs, bibliotheek, openbaar vervoer	collectieve behoeften
niet-levensnoodzakelijk, sociale behoefte, culturele behoefte, museumbezoek	secundaire behoefte
kosten geld, goederen, fiets, brood	economische goederen
kosten geen geld, zon, zeelucht, goederen	vrije goederen
goederen, ge- en verbruiken, kledij, groenten	consumptiegoederen
door bedrijven gebruikt, ander goed maken, goederen, windmolen	productiegoederen
goederen, 1 keer, consumptiegoederen, boterham	verbruiksgoederen
goederen, meerdere keren, consumptiegoederen, tafel	gebruiksgoederen
tastbare zaken, behoefte bevredigen, auto, stoel	goederen
handelingen, behoefte bevredigen, kapper, leraar	diensten
aanvoelen tekort, informatie verzamelen, vergelijken en kiezen, aankopen en betalen	koopproces
bewijs van betaling, betaalde bedrag, aankoopdatum, gegevens van de verkoper	kasticket
eigendomsbewijs, gegevens koper, gegevens verkoper, factuur- en leveringsadres	factuur

onlinebericht, beschrijving goed, gegevens onlineverkoper, verzendkosten	bevestigingsmail
reclamespot, billboard, cookies, pop-upreclame	reclamevormen
kernachtige tekst, baseline, onthouden, gelinkt aan product	slogan
bekende mensen gebruiken, promoties, winacties, gratis product	reclametactieken
overconsumptie, stereotype beeldvorming, obesitas, beïnvloeding klantengedrag	gevaren van reclame
ge- en verbruiken van goederen, milieu, werkomstandigheden, Fairtradeproducten	ethisch consumeren
afval, metalen deksels, plastic flessen, drankkartons	PMD
vaste, veranderlijke, buitengewone, onvoorziene	uitgaven
regelmatige tijdstippen, overeenkomst, uitgave, huur	vaste uitgave
uitgave is gekend, bedrag onbekend, tijdstip onbekend, kleding	variabele/veranderlijke uitgave
onvoorspelbaar, onverwacht, toevallig, dokterskosten	onvoorziene uitgave
duurzame goederen, af en toe, sparen, auto kopen	buitengewone uitgave
bankbiljetten, munten, rechtstreeks, betalen	chartaal geld
tussenkost, financiële instelling, onrechtstreeks, betalen	giraal geld
onrechtstreekse betaling, rekeningnummer, dagelijkse betalingen, IBAN	zichtrekening
zichtrekening, saldo, gedetailleerde lijst, papier of online	rekeninguittreksel
pas van kunststof, kredietkaart, debetkaart, prepaid betaalkaart	betaalkaarten
elektronisch betaalmiddel, Bancontact, persoonlijke pincode, geen cash geld	debetkaart

achteraf betalen, buitenlandse klanten, kost geldafhaling, budgetevenwicht moeilijk	kredietkaart
verkoper niet ontmoeten, eigen rekening naar andere, vergissen is mogelijk, papier of digitaal	overschrijving
geen betaalkaart, sneller kopen, Payconiq, transactiekosten	betaalapp
schuldeiser, schuldenaar, deurwaarder, loonbeslag	schulden
arbeid, sociale vergoedingen, vermogen, toevallig	vormen van inkomen
financiële tegemoetkoming, minvermogenden, OCMW, vorm van inkomen	leefloon
voordelen in natura, extra's, computer, werknemer	extralegale voordelen
contract, geen risico, werknemer, loon	dienstverband
eigen rekening, risico's, winst/ereloon, werkgever	zelfstandige
zelfstandige, inkomen, vrij beroep, dokter	ereloon
dienstverband, inkomen, bediende, kassierster	loon
zelfstandige, inkomen, handelaar, baas kledingzaak	winst
patronale bijdrage, extralegale voordelen, brutoloon, werkgever	totale loonkost
brutoloon, RSZ, belastbaar inkomen, bedrijfsvoorheffing	loonberekening
werknemers, werkgevers, de overheid, alternatieve inkomensbronnen	schatkist RSZ
btw, 6%, 12%, 21%	belasting over toegevoegde waarde
kinderbijslag, pensioen, geboortepremie, werkloosheidsuitkering	sociale vergoedingen
verlies inkomen, inkomen, volledig, pensioen	vervangingsinkomen

sociale lasten, inkomen, bijkomend, kindergeld	aanvullend inkomen
minimumleeftijd, vervangend, sociale vergoeding, niet werken	pensioen
kansspelen, schenking, erfenis, inkomen	toevallig inkomen
huuropbrengst, rente, meerwaarde, inkomen	inkomen uit vermogen
aandeelhouder, deel van winst, ingebracht geld, inkomen uit vermogen	dividend
overlijden, toevallig inkomen, testament, bezittingen en schulden	erfenis
het lot, winnen of verliezen, toeval, Win For Life	kansspelen
RSZ, groep mensen, werken, inkomen krijgen	actieve bevolking
onroerend goed, inkomen uit vermogen, huurder, maandelijks	huuropbrengst
toekomstige gezinsinkomsten, verwachte gezinsuitgaven, financieel plan, lijst	gezinsbudget
geld opzij zetten, oppotten, deponeren, rente	sparen
spaarpot, geen rente, geen intrest, onveilig	oppotten
rente, intrest, onmiddellijk beschikbaar, bank	deponeren
financiële reserve, onverwachte uitgaven, sparen, bank	spaarrekening
geld laten opbrengen, renderen, spaarrekening, aandeel	beleggen
zeer veilig, onmiddellijk beschikbaar, bank, vaste rente	spaarrekening
zeer veilig, beschikbaar na termijn, bank, vaste rente afgesproken	termijnrekening
lenen aan bank, afgesproken rente, na looptijd of verkoop beschikbaar, weinig risico	kasbon

lenen aan bedrijf, lenen aan overheid, afgesproken rente, beperkt risico	obligatie
mede-eigenaar, deel van winst, groot risico, verkoop via beurs/bank	aandeel
hoeveelheid, prijs, product, dalend verloop	vraagcurve
behoefte, inkomens, prijzen van goederen, veranderingen	beïnvloeding vraag
prijs verandert 1%, hoeveelheid verandert 1%, positief, negatief	prijs(on)gevoeligheid

▪ Spelronde 3

VRAAG	ANTWOORD
Wat weet je van 'behoeftes'?	<ul style="list-style-type: none"> × goederen en diensten × wensen of verlangens × levensnoodzakelijk & niet-levensnoodzakelijk × individueel & collectief
Wat weet je van 'niet-levensnoodzakelijke' behoeftes?	<ul style="list-style-type: none"> × niet nodig om in leven te blijven × secundaire behoeftes × tertiaire behoeftes × persoonlijke zaken
Wat weet je van 'goederen'?	<ul style="list-style-type: none"> × tastbare zaken × economische & vrije goederen × consumptiegoederen & productiegoederen × levensnoodzakelijke & niet-levensnoodzakelijke goederen
Wat weet je van 'consumptiegoederen'?	<ul style="list-style-type: none"> × economische goederen × verbruiksgoederen × gebruiksgoederen × 1 of meerdere keren ver- of gebruiken
Wat weet je van 'productiegoederen'?	<ul style="list-style-type: none"> × economische goederen × door bedrijven × andere goederen maken × technologie
Wat weet je van 'het koopproces'?	<ul style="list-style-type: none"> × aanvoelen van een tekort/behoefte × informatie verzamelen × vergelijken en kiezen × aankopen en betalen
Wat weet je van 'een bestelbon'?	<ul style="list-style-type: none"> × koper en verkoper ondertekenen × voorwaarden van bestelde goed × het woord 'bestelbon' × gegevens van de koper en verkoper
Wat weet je van 'een factuur'?	<ul style="list-style-type: none"> × eigendomsbewijs × het woord 'factuur' × gegevens van de koper en verkoper × garantie

Wat weet je van 'cookies'?	<ul style="list-style-type: none"> × reclamevorm × klein tekstbestand tijdens het surfen × slaat gegevens op × suggesties geven
Wat weet je van 'een baseline'?	<ul style="list-style-type: none"> × element van reclame × slogan × tekst die mensen onthouden × linken aan product
Wat weet je van 'reclametactieken'?	<ul style="list-style-type: none"> × bekende mensen gebruiken × promoties × acties om te winnen × aanbieden gratis product
Wat weet je van 'gevaren van reclame'?	<ul style="list-style-type: none"> × beïnvloeding klantengedrag × stereotype beeldvorming × overconsumptie × obesitas
Wat weet je van 'ethisch consumeren'?	<ul style="list-style-type: none"> × ge- en verbruiken van goederen × milieu × werkgelegenheid × afval sorteren
Wat weet je van 'uitgaven'?	<ul style="list-style-type: none"> × vaste uitgaven × veranderlijke/variabele uitgaven × onvoorziene/toevallige uitgaven × buitengewone uitgaven
Wat weet je van 'vaste uitgaven'?	<ul style="list-style-type: none"> × regelmatig × vast bedrag × vaste tijdstippen × overeenkomst
Wat weet je van 'veranderlijke uitgaven'?	<ul style="list-style-type: none"> × variabele uitgaven × gekend × onbekend bedrag en tijdstip × geen overeenkomst
Wat weet je van 'onvoorziene uitgaven'?	<ul style="list-style-type: none"> × toevallige uitgaven × niet voorspelbaar / onverwacht × onbekend tijdstip × onbekend bedrag
Wat weet je van 'buitengewone uitgaven'?	<ul style="list-style-type: none"> × duurzame goederen × af en toe × lange tijd sparen × onbekend bedrag

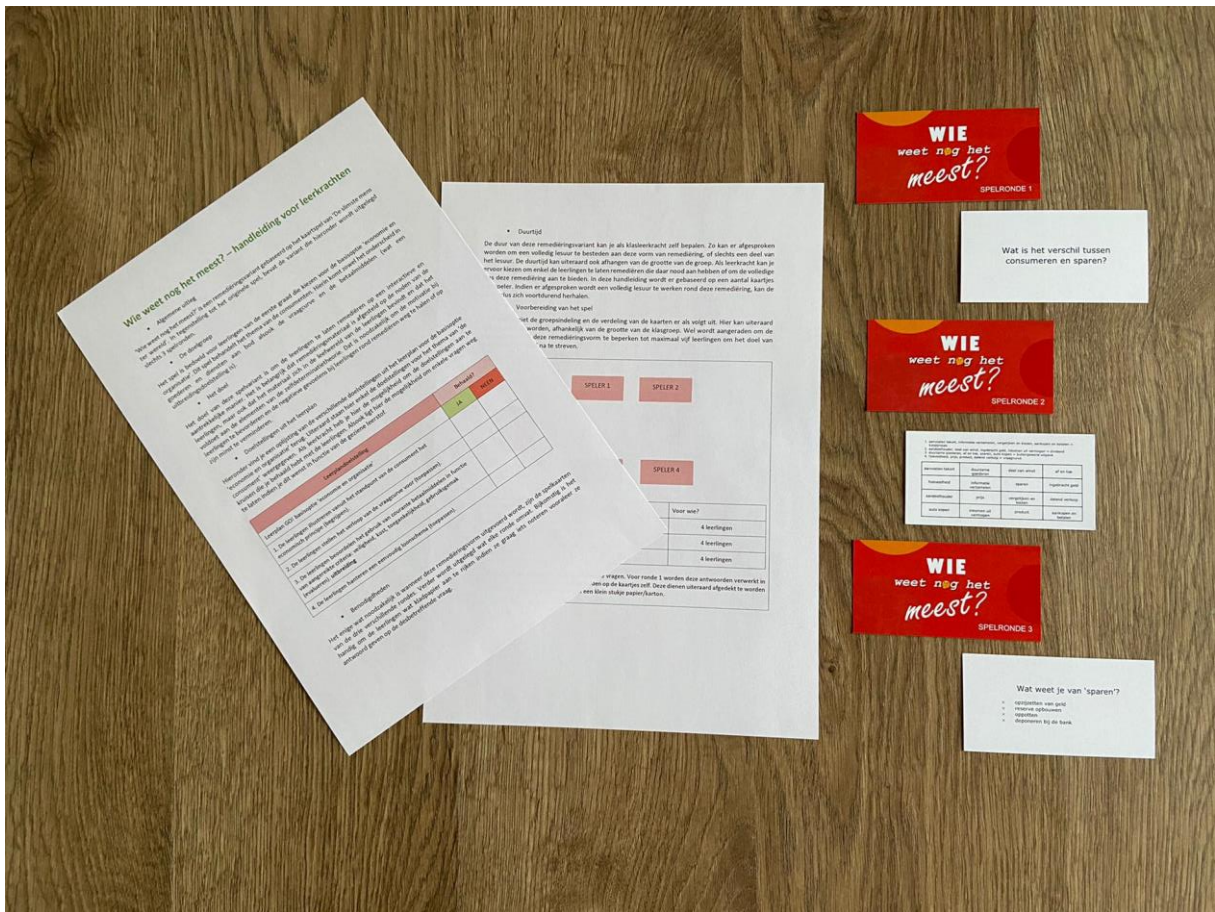
Wat weet je van 'rechtstreeks betalen'?	<ul style="list-style-type: none"> × onmiddellijk aan verkoper × munten en biljetten × cash / contant betalen × chartaal geld
Wat weet je van 'onrechtstreeks betalen'?	<ul style="list-style-type: none"> × tussenkomst bank / financiële instelling × geld via bank naar verkoper × elektronisch betalen × giraal geld
Wat weet je van 'een zichtrekening'?	<ul style="list-style-type: none"> × onrechtstreekse betaling × financiële instelling / bank × rekeningnummer × IBAN
Wat weet je van 'een BIC-code'?	<ul style="list-style-type: none"> × Bank Identification Code × bankcode × landcode × plaatscode
Wat weet je van 'een rekeninguittreksel'?	<ul style="list-style-type: none"> × gedetailleerde lijst × saldo raadplegen × op papier × digitaal
Wat weet je van 'de betaalkaarten'?	<ul style="list-style-type: none"> × pas van kunststof × zichtrekening × verschillende soorten door tijdstip × onrechtstreeks betalen
Wat weet je van 'de debetkaart met Bancontact'?	<ul style="list-style-type: none"> × onrechtstreeks betalen × persoonlijke pincode × geld onmiddellijk van rekening × misbruik bij verlies
Wat weet je van 'de kredietkaart'?	<ul style="list-style-type: none"> × onrechtstreeks betalen × geld achteraf van rekening × budgetbeheer is moeilijk × persoonlijke pincode
Wat weet je van 'een betaalapp'?	<ul style="list-style-type: none"> × betalen met smartphone / tablet × geen bankkaart nodig × geen digipass nodig × onrechtstreeks betalen
Wat weet je van 'de overschrijving'?	<ul style="list-style-type: none"> × geld van eigen rekening naar andere × via automaten in bank / via internet × op papier × vergissen is mogelijk

Wat weet je van 'zelfbankieren'?	<ul style="list-style-type: none"> × zelf bankzaken uitvoeren × via computer in bank / via internet × eenvoudige bankzaken × verschillende benamingen
Wat weet je van 'schulden'?	<ul style="list-style-type: none"> × geld lenen en niet kunnen terugbetalen × deurwaarder × schuldeisers × loonbeslag
Wat weet je van 'de mogelijke inkomensbronnen'?	<ul style="list-style-type: none"> × inkomen uit arbeid × sociale vergoedingen × inkomen uit vermogen × toevallige inkomsten
Wat weet je van 'een leefloon'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van inkomen × financiële tegemoetkoming × minvermogenden × bedrag afhankelijk van situatie
Wat weet je van 'inkomen uit arbeid'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van inkomen × extralegale voordelen × in dienstverband × als zelfstandige
Wat weet je van 'werken in dienstverband'?	<ul style="list-style-type: none"> × werken voor werkgever × contract × bijna geen risico × loon
Wat weet je van 'werken als zelfstandige'?	<ul style="list-style-type: none"> × voor eigen rekening × je bent werkgever × veel risico's × winst of ereloon
Wat weet je van 'extralegale voordelen'?	<ul style="list-style-type: none"> × voordelen in natura × extra's van werkgever × voor werknemer × niet verplicht
Wat weet je van 'de loonberekening'?	<ul style="list-style-type: none"> × brutoloon × nettoloon × bedrijfsvoorheffing en RSZ × belastbaar inkomen
Wat weet je van 'de totale loonkost'?	<ul style="list-style-type: none"> × brutoloon × patronale bijdrage × voordelen in natura × werkgever

Wat weet je van 'de schatkist van de RSZ'?	<ul style="list-style-type: none"> × gevuld door werknemers × gevuld door werkgevers × gevuld door de overheid × alternatieve inkomensbronnen
Wat weet je van 'sociale vergoedingen'?	<ul style="list-style-type: none"> × aanvullend inkomen × vervangingsinkomen × door de RSZ × verschillende soorten vergoedingen
Wat weet je van 'een aanvullend inkomen'?	<ul style="list-style-type: none"> × sociale vergoeding × bijkomend inkomen × extra uitgaven / extra sociale lasten × vult oorspronkelijk inkomen aan
Wat weet je van 'een vervangingsinkomen'?	<ul style="list-style-type: none"> × sociale vergoeding × bij verlies inkomen × vervangt oorspronkelijke inkomen × verschillende vormen
Wat weet je van 'toevallig inkomen'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van inkomen × komt zelden voor × hangt af van het toeval × bedrag is onbekend
Wat weet je van 'inkomen uit vermogen'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van inkomen × opbrengsten uit bezittingen × bedrag onbekend × tijdstip onbekend
Wat weet je van 'een erfenis'?	<ul style="list-style-type: none"> × toevallig inkomen × bezittingen en schulden × bij overlijden × eventueel testament
Wat weet je van 'kansspelen'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van inkomen × het lot × winnen of verliezen × toevallig inkomen
Wat weet je van 'huuropbrengst'?	<ul style="list-style-type: none"> × inkomen uit vermogen × geld dat je krijgt bij verhuur bezittingen × onroerende goederen × roerende goederen
Wat weet je van 'het gezinsbudget'?	<ul style="list-style-type: none"> × financieel plan × oplijsting × toekomstige (gezins)inkomsten × verwachte (gezins)uitgaven

Wat weet je van 'sparen'?	<ul style="list-style-type: none"> × opzijzetten van geld × reserve opbouwen × oppotten × deponeren bij de bank
Wat weet je van 'oppotten'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van sparen × geld thuis bewaren × onveilig × brengt niets op
Wat weet je van 'deponeren'?	<ul style="list-style-type: none"> × vorm van sparen × geld op de bank zetten × veilig × rente of intrest
Wat weet je van 'een spaarrekening'?	<ul style="list-style-type: none"> × rekening bij de bank × financiële reserve aanleggen × basisrente × getrouwheidspremie
Wat weet je van een 'termijnrekening'?	<ul style="list-style-type: none"> × beschikbaar na afgesproken termijn × zeer veilig × vaste rente afhankelijk van termijn × deponeren bij de bank
Wat weet je van een 'kasbon'?	<ul style="list-style-type: none"> × lenen aan de bank × afgesproken rente / intrest × na looptijd of verkoop via bank beschikbaar × weinig risico
Wat weet je van 'een obligatie'?	<ul style="list-style-type: none"> × lenen aan bedrijf / de overheid × afgesproken rente / intrest × na looptijd of verkoop via bank × beperkt risico
Wat weet je van 'een aandeel'?	<ul style="list-style-type: none"> × mede-eigenaar van een bedrijf × deel van winst in verhouding tot ingebracht geld × verkopen via bank of beurs × groot risico
Wat weet je van 'de vraagcurve'?	<ul style="list-style-type: none"> × dalend verloop × hoeveelheid × prijs × product

<p>Wat weet je van 'de beïnvloeding van de vraag'?</p>	<ul style="list-style-type: none"> × behoeftes veranderen × inkomens veranderen × prijzen van goederen veranderen × verschuiving vraagcurve
--	---

3.2 Wie wordt de beste ondernemer? – handleiding voor leerkrachten

- Algemene uitleg

‘Wie wordt de beste ondernemer?’ is een remediëringsvariant die wordt georganiseerd aan de hand van een bordspel. Het bordspel is gebaseerd op Monopoly, maar bevat diverse bedrijven uit de buurt van Sint-Truiden. In tegenstelling tot het origineel spel, dienen de leerlingen vragen correct te beantwoorden om geld te verdienen en op die manier bedrijven te kunnen kopen.

- De doelgroep

Het spel is bedoeld voor leerlingen van de eerste graad die kiezen voor de basisoptie ‘economie en organisatie’. Dit spel behandelt het thema ‘ondernemingen en organisaties’. Hierin komen vraag en aanbod aan bod, alsook de bedrijfskolom en de marketing- en logistiekafdeling van een bedrijf.

- Het doel

Het doel van deze spelvariant is om de leerlingen te laten remediëren op een interactieve en aantrekkelijke manier. Het is belangrijk dat remediëringmateriaal is afgesteld op de noden van de leerlingen, maar ook dat het materiaal zich in de leefwereld van de leerlingen bevindt. Ook moet het materiaal voldoen aan de elementen van de zelfdeterminatietheorie. Dat is noodzakelijk om de motivatie bij leerlingen te bevorderen en de negatieve gevoelens rond remediëring weg te halen of op zijn minst te verminderen.

- Doelstellingen uit het leerplan

Hieronder vind je een oplistijng van de verschillende doelstellingen uit het leerplan voor de basisoptie ‘economie en organisatie’ terug. Uiteraard staan hier enkel de doelstellingen voor het thema van ‘ondernemingen en organisaties’ weergegeven. Als leerkracht heb je hier de mogelijkheid om de doelstellingen aan te kruisen die je behaald hebt met de leerlingen. Alsook ligt hier de mogelijkheid om enkele vragen weg te laten indien je dit wenst in functie van de geziene leerstof.

Leerplandoelstelling	Behaald?	
	JA	NEEN
Leerplan GO! basisoptie ‘economie en organisatie’		
1. De leerlingen illustreren vanuit het standpunt van de onderneming het economisch principe (begrijpen).		
2. De leerlingen stellen het verloop van de aanbodcurve voor (toepassen).		
3. De leerlingen stellen aan de hand van de wet van vraag en aanbod voor hoe de prijs tot stand komt (toepassen).		
4. De leerlingen analyseren de bedrijfskolom van meerdere producten (analyseren).		
5. De leerlingen onderzoeken activiteiten binnen de logistieke afdeling van een onderneming (analyseren).		
6. De leerlingen onderzoeken activiteiten binnen de marketingafdeling van een onderneming (analyseren).		

7. De leerlingen onderzoeken administratieve activiteiten binnen een onderneming (analyseren).

- Benodigheden

Bovenop het spelbord en de verschillende spelkaarten die bij het spelbord zitten, dienen er ook pionnen en een dobbelsteen aanwezig te zijn. Bijkomstig is het handig om de leerlingen wat kladpapier aan te rijken indien ze graag iets noteren vooraleer ze antwoord geven op de desbetreffende vraag.

- Duurtijd

De duur van deze remediëringsvariant kan de klasleerkracht zelf bepalen. Zo kan er afgesproken worden om een volledig lesuur te besteden aan deze vorm van remediëring, of slechts een deel van het lesuur. In deze handleiding wordt er geen limiet aangereikt, maar wordt er voornamelijk gefocust op het verloop van het spel en dus ook op de spelregels.

- Voorbereiding van het spel

Bij voorkeur ziet de groepsindeling en de verdeling van het geld er als volgt uit. Uiteraard kan er gevarieerd worden in het aantal leerlingen per spelbord, maar er wordt wel aangeraden om de groepsgrootte bij deze remediëringsvorm te beperken tot maximaal vijf leerlingen om het doel van deze vorm optimaal na te streven.

De bank krijgt de antwoorden op de verschillende vragen en bepaalt dus of de vragen correct beantwoord werden of niet. Daarenboven beheert de bank ook het geld. Vooraleer de leerlingen van start gaan, krijgt iedere leerling evenveel geld, namelijk €9 000,00. Wel dient hier benadrukt te worden dat het briefgeld en de aankooprijzen van de bedrijven fictief zijn en bijvoorbeeld een briefje van €1 000,00 niet bestaat. De verdeling van de biljetten ziet er als volgt uit:

bankbiljet	iedere speler
€100,00	10
€200,00	5
€500,00	4
€1 000,00	3
€2 000,00	1
€5 000,00	0

- Verloop van het spel

Wanneer het geld verdeeld is zoals hierboven reeds werd aangegeven, kunnen de leerlingen aan de slag gaan met het bordspel. Hieronder staan enkele afbeeldingen uit het spel die verduidelijken wat de betekenis is van elk vakje.

vakje op het spelbord	uitleg
	<p>Uiteraard dienen de leerlingen op deze plek te starten. Wanneer ze later in het spel op dit vakje terecht komen, krijgen ze een maandloon van €5 000,00. Dat maandloon wordt uitgekeerd door de bank. Wanneer een andere kaart de opdracht geeft om zich naar 'start' te verplaatsen zonder een loon te ontvangen, geldt uiteraard die regel.</p>
	<p>Wanneer de leerlingen terecht komen op een vakje waarop eender welk bedrijf staat, dienen zij een vraagkaart te nemen en een antwoord te formuleren op vraag die ze krijgen. De jury bepaalt aan de hand van eigen kennis of door middel van de verbeter sleutel of de vraag al dan niet correct werd beantwoord. Indien de vraag juist beantwoord wordt, krijgt de desbetreffende leerling een bedrag van €500,00. Indien de vraag fout wordt beantwoord, dient de leerling een 'boete' te betalen aan de bank van €200,00. Enkel wanneer de leerlingen een correct antwoord kunnen geven op de vraag, kunnen zij het bedrijf waar ze op terecht kwamen kopen.</p>
	<p>Wanneer een leerling op het vakje komt van iemand anders, dient deze leerling geld te betalen aan de eigenaar. Wanneer de eigenaar alle bedrijven van de kleurengroep bezit, is dit bedrag uiteraard hoger. Het bedrag dat betaald dient te worden, staat vermeld op de eigendomsbewijzen.</p>
	<p>Wanneer de leerlingen op dit vakje terecht komen, dienen zij een belasting te betalen. Deze belasting bedraagt €500,00 en dient betaald te worden aan de bank. De leerlingen kunnen hier per spelronde maximaal twee keer op terecht komen.</p>

Wanneer de leerlingen op dit vakje terecht komen, krijgen ze de kans om één van hun bezittingen te verkopen indien ze dat willen. Vooraleer ze iets kunnen verkopen, dienen ze een vraag te beantwoorden. Wanneer de leerlingen ervoor kiezen niets te verkopen, dienen ze geen vraag te beantwoorden. Indien ze de vraag juist beantwoorden, kunnen ze hun bezitting verkopen met 5% winst. Indien ze de vraag fout beantwoorden zijn ze verplicht de bezitting te verkopen met 5% verlies. De leerlingen kiezen zelf of ze verkopen aan de bank of aan een andere speler. Indien er meerdere spelers de bezitting willen kopen, dient deze verplicht verkocht te worden aan de bank.

Wanneer de leerkracht besluit om het spel te stoppen, dan worden het geld en de bezittingen aan aankoopwaarde opgeteld. Degene met het meeste geld, is de winnaar van het spel en kan zich de naam 'beste ondernemer' toe-eigenen.

3.2.1 Vragen en diverse kaarten

- Vragen bordspel

VRAAG	ANTWOORD
Som de drie verschillende productiefactoren op.	arbeid, natuur en kapitaal
'Hergebruik producten en grondstoffen loopt wereldwijd terug' – De Morgen. Over welke productiefactor gaat het hier?	natuur
'Door lage inflatie kunnen arbeiders in petroleumsector loon verliezen' – De Standaard. Over welke productiefactor gaat het hier?	arbeid (en natuur wegens petroleum)
'Schaarste is geen reden om mondkmaskers af te raden' – Het Laatste Nieuws. Wat betekent 'schaarste'?	We spreken van schaarste wanneer er een tekort aan iets is.
'Productiefactoren zijn middelen die niet altijd noodzakelijk zijn om te kunnen produceren.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. Er is altijd een productiefactor nodig om iets te kunnen produceren. Meestal is er nood aan een combinatie van verschillende factoren.
'Kapitaalgoederen zijn goederen die gebruikt worden om goederen te produceren.' Juist of fout? Verklaar.	juist
'Een machine is geen voorbeeld van een kapitaalgoed.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. Het is wel een voorbeeld van een kapitaalgoed.
Geef 2 voorbeelden van kapitaalgoederen.	machines, gebouwen, bedrijfsauto's, gereedschappen,...
Arbeid omvat zowel ... als ... menselijke inspanningen.	lichamelijke/fysieke en geestelijke/mentale
Behoren bossen tot de productiefactor 'natuur'?	ja
Wat is een bedrijfskolom?	Dat is een opeenvolging van alle bedrijven die achtereenvolgend een rol spelen in een bepaald deel van het productieproces van een goed.
... gaat over het maken van goederen.	productie

'Distributie gaat over de verdeling van de geconsumeerde goederen naar de klant toe.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. Distributie gaat over de verdeling van de gemaakte/geproduceerde goederen naar de klant toe.
Waarom horen vervoersbedrijven niet thuis in de bedrijfskolom?	Deze bedrijven worden geen eigenaar van het goed.
Een persoon kapt bomen en maakt het hout schoon. Dat hout verkoopt hij aan een meubelmaker voor 50,00 euro. De meubelmaker maakt van het aangekochte hout een salontafel en verkoopt deze aan de winkel voor 150,00 euro. Hoeveel bedraagt de toegevoegde waarde van de meubelmaker?	De toegevoegde waarde van de meubelmaker bedraagt 100,00 euro.
Wat betekent 'toegevoegde waarde'?	Dit is de waarde wat iemand uit de bedrijfskolom toevoegt aan een bepaald product door het bijvoorbeeld te bewerken.
Som de verschillende bedrijfssectoren op.	primaire sector, secundaire sector, tertiaire sector en quataire sector
Waarvoor staat de primaire sector?	voorzien van grondstoffen om een product te produceren
Waarvoor staat de secundaire sector?	Deze sector zorgt ervoor dat de grondstoffen worden verwerkt tot half-afgewerkte of afgewerkte producten.
Waarvoor staat de tertiaire sector?	Deze sector zorgt voor de verkoop van de eindproducten. Zij leveren diensten.
Waarvoor staat de quataire sector?	Hierin bevinden zich de bedrijven die geen winst willen maken.
Wat is een verschil tussen de primaire sector en de secundaire sector?	De primaire sector levert grondstoffen terwijl de secundaire sector deze grondstoffen verwerkt.
Wat is een verschil tussen de secundaire sector en de tertiaire sector?	De secundaire sector verwerkt de grondstoffen tot eindproducten terwijl de tertiaire sector zorgt voor de verkoop van deze eindproducten.
Wat hebben de primaire, secundaire en tertiaire sector met elkaar gemeen?	Ze willen allemaal winst maken.
Geef een voorbeeld van een beroep uit de primaire sector.	landbouwer, veeteler, visser, mijnwerker, jager,...
Geef een voorbeeld van een beroep uit de secundaire sector.	bakkers, bouwvakkers, meubelmakers, schrijnwerkers, fabrieksarbeiders,...

Geef een voorbeeld van een beroep uit de tertiaire sector.	banken, kappers, verkopers, buschauffeur, poetshulp, ober, barman, kok, kassierster,...
Geef een voorbeeld van een beroep uit de quataire sector.	verplegend personeel, leerkrachten, dokters, ministers, chirurgen,...
'Extra geld alleen maakt verpleegkundigen niet gelukkiger' – De Standaard. Tot welke bedrijfssector behoort de persoon in kwestie?	de quataire bedrijfssector
'Fabrieken sluiten aan de lopende band' – De Tijd. Over welke bedrijfssector gaat het hier?	de secundaire bedrijfssector
'Als het zo doorgaat, zijn er over tien jaar geen boeren meer' – De Tijd. Over welke bedrijfssector gaat het hier?	de primaire bedrijfssector
'Onlineverkoop stijgt, maar niet overal' – Kanaal Z (Knack). Over welke bedrijfssector gaat het hier?	de tertiaire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een kassierster?	de tertiaire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een visser?	de primaire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een tandarts?	de quataire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een boekhouder?	de tertiaire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een fabrieksarbeider?	de secundaire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een minister?	de quataire bedrijfssector
In welke bedrijfssector plaats je een fruitteler?	de primaire bedrijfssector
Geef twee kenmerken van de circulaire economie.	materialen met hoge tweedehandswaarde, volledig afbreekbaar, volledig recycleerbaar, geen uitputting van grondstoffen, reststoffen volledig opnieuw inzetten, duurzaamheid,...
Wat betekent duurzaam produceren?	goederen produceren met een zo laag mogelijke belasting voor de natuur en het milieu

Waaruit bestaat de marketingmix?	plaats, product, prijs, promotie
'Je beschrijft wat de voordelen zijn, hoe het eruit ziet en beschrijft welke extra diensten er worden aangeboden.' Over welke P gaat het hier?	product
Uiteraard dien je ook beslissingen te nemen op gebied van Hierbij houd je rekening met kortingen, eventuele prijsverlagingen van concurrenten en verschillende prijsstrategieën.	prijs
'Dit omvat de locatie waar het product aangeboden zal worden, maar ook welk distributiekanaal er gehanteerd zal worden om de consumenten te bereiken.' Over welke P gaat het hier?	plaats
'Dit gaat om de manier waarop je het bedrijf presenteert aan de doelgroep en de manier waarop je je doelgroep probeert te bereiken.' Over welke P gaat het hier?	promotie
'We vinden producten met biolabel lekkerder en gezonder' – De Standaard. Over welke P van de marketingmix gaat het hier?	product
'Supermarkten mogen weer kortingen en promoties geven' – De Tijd. Over welke P van de marketingmix gaat het hier?	prijs (of promotie)
'E-commerce boomt door corona' – De Tijd. Over welke P van de marketingmix gaat het hier?	plaats
'Een goede influencer zegt af en toe neen' – De Morgen. Over welke P van de marketingmix gaat het hier?	promotie
Wat is het belangrijkste element binnen marketing?	de marketingmix (4 P's)
Som de verschillende marktvormen op.	volkomen concurrentie, monopolistische concurrentie, monopolie en oligopolie
Wat houdt volkomen concurrentie in?	<ul style="list-style-type: none"> - homogeen - veel aanbieders - veel vragers - transparante markt - makkelijk toetreden tot markt

Wat houdt monopolistische concurrentie in?	<ul style="list-style-type: none"> - heterogeen - veel aanbieders - veel vragers - geen transparante markt - makkelijk toetreden tot markt
Wat houdt monopolie in?	<ul style="list-style-type: none"> - homogeen en heterogeen - één aanbieder - veel vragers - geen transparante markt - moeilijk toetreden tot markt
Wat houdt oligopolie in?	<ul style="list-style-type: none"> - heterogeen - enkele aanbieders - veel vragers - geen transparante markt - moeilijk toetreden tot markt
De marketingafdeling is ook een onderdeel van het ... van het bedrijf.	organogram (of organisatiestructuur)
'Een van de doelen van marketing is om het product zo goed mogelijk te laten overeenstemmen met de wensen van de producent.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. Het is de bedoeling het product af te stemmen op de wensen van de consument, niet op die van de producent.
'Een van de doelen van marketing is om zoveel mogelijk producten te verkopen.' Juist of fout? Verklaar.	juist
Wat is een organogram?	Dit is de schematische weergave van de structuur en functies binnen een bedrijf/onderneming.
<p>Wat wordt hier afgebeeld?</p> 	een organogram
Geef een voordeel van een organogram.	geeft inzicht in bedrijf, duidelijk overzicht taken en personen
Geef 2 verschillende organisatiestructuren.	de lijnorganisatie, de lijn-staforganisatie, de matrixorganisatie

<p>'Het is de duidelijkste hiërarchische vorm. Het nadeel van deze organisatiestructuur is dat de leidinggevende snel overbelast raakt. Er kunnen echter geen conflicten ontstaan.' Over welke organisatiestructuur gaat het?</p>	<p>de lijnorganisatie</p>
<p>'De leidinggevende heeft ondersteuning nodig. Deze ondersteuning wordt geboden door een persoon die alleen advies geeft. Deze persoon geeft ook geen opdrachten en neemt zelf geen beslissingen.' Over welke organisatiestructuur gaat het?</p>	<p>de lijn-staforganisatie</p>
<p>'In deze organisatiestructuur wordt er gewerkt met projecten. Alle werknemers zijn daar voortdurend mee bezig. Het werk wordt verricht door teams met verschillende vaardigheden. Er is geen strenge hiërarchie.' Over welke organisatiestructuur gaat het?</p>	<p>de matrixorganisatie</p>
<p>Geef een nadeel van de lijnorganisatie.</p>	<p>leidinggevende snel overbelast, communicatie verloopt soms moeilijk, beslissingen nemen is soms moeilijk,...</p>
<p>Geef een voordeel van de lijnorganisatie.</p>	<p>geen conflicten, duidelijke opbouw,...</p>
<p>Geef een nadeel van de lijn-staforganisatie.</p>	<p>initiatief van lijn overnemen, macht willen uitoefenen,...</p>
<p>Geef een voordeel van de lijn-staforganisatie.</p>	<p>ondersteuning voor leidinggevende, expertise, duidelijk advies, problemen uitpluizen,...</p>
<p>Geef een nadeel van de matrixorganisatie.</p>	<p>geen strenge/duidelijke hiërarchie, communicatie,...</p>
<p>Geef een voordeel van de matrixorganisatie.</p>	<p>geen strenge hiërarchie, gelijke behandeling,...</p>
<p>De logistiekafdeling is ook een onderdeel van het ... van het bedrijf.</p>	<p>organogram (of organisatiestructuur)</p>
<p>Noem drie manieren om goederen te transporteren.</p>	<p>land, water, lucht, pijpleidingen, drones</p>
<p>Geef een voorbeeld van een logistieke activiteit.</p>	<p>opslag van goederen, transport van goederen, verpakken van goederen</p>
<p>... is het organiseren, plannen, besturen en uitvoeren van de goederenstroom.</p>	<p>logistiek</p>

Geef 2 factoren waarmee er rekening wordt gehouden wanneer er gekozen wordt voor een bepaald transportmiddel.	de kosten, de snelheid, de duurzaamheid, de lading en de bereikbaarheid
Wat houdt 'opslag van goederen' in?	goederen bewaren tot ze bewerkt of verdeeld worden
Verpakking heeft verschillende doelen. Geef er één.	beschermen van producten, bijeenhouden van producten, delen van productinformatie, aandacht van consument trekken,...
Dit zijn de drie soorten verpakkingen: ..., verzamelverpakking en	verkoopverpakking en verzendverpakking
'duur, snel, niet-milieuvriendelijk, beperkte lading en veel bestemmingen' - van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	de vrachtwagen
'goedkoop, relatief snel, milieuvriendelijk, grote lading, niet alle bestemmingen' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	de trein
'zeer duur, zeer snel, niet-milieuvriendelijk, beperkte lading, niet alle bestemmingen' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	het vliegtuig
'goedkoop, traag, milieuvriendelijk, grote lading, niet alle bestemmingen' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	het schip
'veilig en betrouwbaar, snel, grote hoeveelheden, ontlasten weg- en spoorvervoer, duur, moeilijk te verleggen' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	de pijpleidingen
'arbeidsefficiëntie, veiligheid, weinig verkeer vorkliften en heftrucks, intern in bedrijf' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	de transportbanden
'niet in staat autonoom te vliegen, onveilig, niet voldoende capaciteit, goedkoop, duurzaam door werking op zonne-energie, zware technologie vereist' – van welk transportmiddel worden hier enkele kenmerken gegeven?	de drone

<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>veiligheidshelm verplicht</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>veiligheidsbril verplicht</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>veiligheidsschoenen verplicht</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>gehoorbescherming verplicht</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>locatie brandblusser</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>brandalarmknop</p>

<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>alarmtelefoon</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>AED</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>oogdouche</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>eerste hulp</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>gevaarlijke elektrische spanning in dit gebied</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>verhoogde kans op uitglijden</p>

<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>waarschuwingsbord: opgelet heftrucks</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>explosieve stoffen</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>pas op voor bijtende stoffen</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>let op, gevaar voor beknelling</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>verboden voor onbevoegden</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>water niet drinkbaar</p>

<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>verboden te eten en te drinken</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>voetgangers niet toegestaan in dit gebied</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>volledig recycleerbaar product</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>papier en hout die voldoen aan de FSC-standaarden</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>inhoud verpakking is gevoelig voor vocht</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>inhoud is breekbaar of kwetsbaar</p>

<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>aanduiding welke kant van de doos naar boven moet worden gekeerd</p>
<p>Wat betekent onderstaand pictogram?</p> 	<p>producten die voldoen aan de regels binnen de Europese Economische Ruimte</p>
<p>... betekent dat er wordt aangegeven waar in het magazijn er plaats is voor bepaalde goederen en wat de beste plek daarvoor is.</p>	<p>inslag</p>
<p>'Bij uitslag wordt er bij de verkoop van een goed aangegeven waar het gevraagde product zich bevindt, zodat het kan worden opgeslagen in het magazijn.' Juist of fout? Verklaar.</p>	<p>Er wordt aangegeven waar het goed zich bevindt zodat het kan worden opgehaald voor levering.</p>
<p>Noem 2 manieren om voorraad te beheren.</p>	<p>LIFO, FIFO en JIT</p>
<p>Waarvoor staat de afkorting 'LIFO'?</p>	<p>Last In, First Out</p>
<p>Waarvoor staat de afkorting 'FIFO'?</p>	<p>First In, First Out</p>
<p>Waarvoor staat de afkorting 'JIT'?</p>	<p>Just In Time</p>
<p>'Producten die als eerste zijn binnengekomen, worden als eerst verkocht. Je voorkomt dat producten over datum raken.' Over welke methode van voorraadbeheer gaat het hier?</p>	<p>FIFO</p>
<p>'Producten die als laatst zijn binnengekomen, worden als eerst verkocht. Het risico is dat sommige producten verouderen.' Over welke methode van voorraadbeheer gaat het hier?</p>	<p>LIFO</p>
<p>'Deze groenten en fruit eten we het meest' – Het Laatste Nieuws. Welke manier van voorraadbeheer wordt er in deze sector toegepast?</p>	<p>FIFO</p>

'Levering en verkoop worden afgesteld op elkaar. Er is geen voorraad nodig. Op die manier worden er kosten bespaard. Het risico is dat er iets mis kan gaan met de levering en de rekken leeg staan.' Over welke methode van voorraadbeheer gaat het hier?	JIT
Wat is het gevaar van de JIT-methode?	De rekken kunnen leeg zijn wanneer er iets misgaat met de levering.
Wat is het gevaar van de LIFO-methode?	Bepaalde producten worden misschien nooit aangeraakt en raken verouderd.
Waarom wordt bij de aanbidding van voedsel gewerkt met de FIFO-methode?	Deze methode wordt gebruikt om te voorkomen dat producten over datum geraken en niet verkocht kunnen worden.
'Waarom je nooit het eten achter in de supermarktrekken zou mogen nemen' – Het Nieuwsblad. Welke methode van voorraadbeheer passen supermarkten normaal toe? Welke vindt in deze situatie plaats?	Normaal hanteren supermarkten de FIFO-methode om de vervaldatum niet te overschrijden. Wanneer mensen producten nemen met de langste houdbaarheidsdatum, wordt de LIFO-methode toegepast.
Wat is het gevaar van het hanteren van de LIFO-methode wanneer eigenlijk de FIFO-methode van toepassing dient te zijn?	Producten overschrijden de vervaldatum, kunnen niet meer verkocht worden en worden bijgevolg weggegooid (verspilling).
Wat stelt een aanbodscure voor?	De aanbodscure stelt de hoeveelheid voor die een producent van een goed aanbiedt tegen een verschillende prijzen.
Wat is er nodig om de aanbodscure op te stellen?	de verschillende marktprijzen en de verschillende hoeveelheden
Waardoor wordt het aanbod van een product beïnvloed? Geef 1 factor.	- veranderingen in de kosten van de productiefactoren - veranderingen op vlak van technologie - verandering van het aantal producenten
Wat wordt er bedoeld met 'de aangeboden hoeveelheid'?	het aantal stuks dat een producent aanbiedt tegen een bepaalde prijs
Schets het verloop van de aanbodscure.	(stijgend verloop)
Wat wordt er bedoeld met 'de evenwichtshoeveelheid'?	De aangeboden en gevraagde hoeveelheid zijn in dit punt gelijk aan elkaar.
Wanneer de vraag- en aanbodscure gecombineerd worden, ontstaat de ... en de ... van dat product.	evenwichtsprijs en evenwichtshoeveelheid

Wanneer het aanbod groter is dan de vraag, spreken we van een ... of	aanbodoverschot of vraagtekort
Wanneer de vraag groter is dan het aanbod, spreken we van een ... of	vraagoverschot of aanbodtekort
Wanneer de oogst slecht is, zal dit een verschuiving van de ... naar ... tot gevolg hebben.	aanbodcurve naar links
Wanneer de productiekosten dalen, zal dit een verschuiving van de ... naar ... tot gevolg hebben.	aanbodcurve naar rechts
Wanneer de appels goedkoper worden, zal de ... naar peren ... en zal de ... van de appels bijgevolg naar ... verschuiven.	vraag, dalen, vraagcurve, rechts
Wanneer Fanta goedkoper wordt, zal de ... naar Fanta ... en zal de ... van Fanta bijgevolg naar ... verschuiven.	vraag, stijgen, vraagcurve, rechts
Soms legt de overheid ... en ... op om het marktevenwicht te behouden.	minimumprijzen en maximumprijzen
'Wanneer de vraag naar appels groter wordt, maar het aanbod blijft gelijk, dan zal de evenwichtsprijs dalen.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. De evenwichtsprijs zal stijgen aangezien het aanbod gelijk blijft.
'Wanneer het aanbod van aardappelen daalt, maar de vraag blijft gelijk, dan zal de evenwichtsprijs stijgen.' Juist of fout? Verklaar.	juist
'Wanneer het aanbod van handcrème daalt en de vraag stijgt, dan zal de evenwichtsprijs dalen.' Juist of fout? Verklaar.	Fout. Wanneer het aanbod daalt en de vraag stijgt, dan zal de evenwichtsprijs stijgen.
'Belgische apotheken kunnen vraag naar mondkapen niet aan' – Het Nieuwsblad. Teken de verschuiving die je in deze krantenkop herkent.	aanbod blijft gelijk, vraag stijgt, evenwichtsprijs stijgt
'Chocolade bedreigd door klimaatopwarming' – Het Laatste Nieuws. Teken de verschuiving die je in deze krantenkop herkent.	vraag blijft gelijk, aanbod daalt, evenwichtsprijs stijgt

▪ Diverse kaarten – ‘Wat nu?’

Inhoud	Aantal kaarten in spel
Je mag de gevangenis verlaten! <i>Je kan deze kaart bijhouden voor later.</i>	3
Proficiat! Je onderneming doet het erg goed! Je krijgt een bonus van €1 000,00.	1
FOEI! Je hebt je belastingen niet betaald! Betaal €500,00 boete.	1
Je koopt een huwelijkscadeau voor een personeelslid. Je betaalt €150,00.	1
Ben je de btw vergeten door te storten? Betaal €100,00 boete.	1
Gefeliciteerd met je verjaardag! Je krijgt van elke speler €50,00.	1
Je wil het jaar mooi afsluiten en organiseert een personeelsfeestje. Betaal €750,00.	1
Je koopt nieuwe kassa's aan. Betaal €650,00.	1
Je hebt de fiscus opgelicht. Betaal €300,00 boete.	1
Ga naar start. Je ontvangt geen maandloon.	2
Ga drie plaatsen vooruit.	3
Ga twee plaatsen terug.	3
Je koopt een eindejaarsgeschenk voor ieder personeelslid. Je betaalt €400,00.	1
Je aandelen zijn gestegen. Je maakt €650,00 winst. Proficiat!	1
Je wordt uitgekozen tot klantvriendelijkste winkel. Je krijgt een bonus van €500,00.	1
Je krijgt de volledige pot wanneer je 4,5 of 6 gooit.	2
Gooi nog een keer.	2
Verkoop één van je bezittingen met 10% verlies!	1

Je hebt een zakendiner met een belangrijke klant. Jij trakteert. Betaal €75,00.	1
Oei... Er werd vannacht ingebroken. Je moet nieuwe deuren aankopen. Deze kosten je €400,00.	1
Verkoop één van je bezittingen met 5% winst.	1
Je hebt je openstaande facturen niet betaald! Betaal €200,00 boete.	1
Je ontvangt een kaartje van je tante uit Amerika. Niets aan de hand dus.	1
Je steunt een liefdadigheidsinstelling. Betaal €100,00.	2
Je wordt verkozen tot ondernemer van het jaar. Je ontvangt €2 000,00.	1
Je hebt geluk! Ga naar start en ontvang 2 keer je maandloon.	2
Ga op bezoek in de gevangenis. Wanneer je langs start komt ontvang je geen maandloon.	1
Beantwoord één vraag correct en je ontvangt dubbel prijzengeld.	2
Beantwoord een vraag. Wanneer je ze fout beantwoordt, betaal je dubbele boete.	2
Je bent jarig en trakteert je personeel op taart en koffie. Je betaalt €50,00.	1
Je hebt een werknemer die niet ingeschreven is. je betaalt een fikse boete van €2 000,00.	1
Je verkoopt je bureau met €200,00 winst.	1
Één van je personeelsleden heeft pas een kindje gekregen. Je koopt een cadeau van de zaak voor €300,00.	1
Je hebt goed verkocht deze maand. Je krijgt €1 000,00.	1

Je personeel heeft hard gewerkt wegens een enorme drukte. Je geeft ze een bonus van €600,00 (in het totaal).	1
Je vindt €500,00 euro op de parking. Je besluit deze te houden om in je bedrijf te stoppen.	1
Je krijgt intrest op je spaargeld van de onderneming. Je ontvangt €250,00.	1
Je betaalt je grondstoffen veel te laat. Daarom moet je een boete betalen van €250,00.	1
Je ontvangt een postkaart van je dochtertje.	1
Gooi nogmaals met de dobbelsteen en zet het dubbel aantal stappen vooruit.	1
Je krijgt de volledige pot wanneer je 1,2 of 3 gooit.	2
Wie doet mee met de loterij ? De bank legt €1 000,00 in. Iedere deelnemer legt €200,00 in. De spelers houden een bepaald cijfer van 1 – 6 in zijn hoofd. Degene die aan beurt was gooit met de dobbelsteen. De speler die het gegooide cijfer koos, wint de volledige inzet!	1
Je doet een gift aan WWF. Je betaalt €100,00.	1
Zomaar... €200,00 voor jou!	1
Je bent niet in orde met de wetgeving. Je dient aanpassingen door te voeren en een boete te betalen. Betaal €700,00.	1
Je ontvangt een foto van je grootmoeder. In de enveloppe zit €150,00 voor je verjaardag.	1

3.3 Escaperoom – handleiding voor leerkrachten

- Algemene uitleg

Een escaperoom⁷ is een spelvorm waarbij het de bedoeling is om als groep te ontsnappen uit een ruimte. Oorspronkelijk moet de weg naar buiten terug gevonden worden aan de hand van verschillende aanwijzingen. De escaperoom als remediëringsvariant verloopt iets anders. Leerlingen worden in een klaslokaal, de refter of in een andere grote ruimte gezet. De leerlingen moeten aan de hand van verschillende opdrachten de code kraken om hun weg naar buiten terug te vinden. Deze opdrachten staan in functie van het lesonderwerp. Hier is het uiteraard de bedoeling dat leerlingen samenwerken vooraleer zij uit de ruimte kunnen ontsnappen. De leerlingen krijgen dan ook een bepaald aantal minuten om te kunnen ontsnappen uit de escaperoom.

- De doelgroep

Het spel is bedoeld voor leerlingen van de eerste graad die kiezen voor de basisoptie 'economie en organisatie'. Dit spel behandelt het thema 'de overheid'. In deze escaperoom wordt er vrijheid geboden aan de leerkracht omtrent de vragen die er gesteld worden aangezien dit thema veel onderdelen kan omvatten die leerkrachten kunnen behandelen in de klas.

- Het doel

Het doel van deze spelvariant is om de leerlingen te laten remediëren op een interactieve en aantrekkelijke manier. Het is belangrijk dat remediëringmateriaal is afgesteld op de noden van de leerlingen, maar ook dat het materiaal zich in de leefwereld van de leerlingen bevindt en dat het voldoet aan de elementen van de zelfdeterminatietheorie. Dat is noodzakelijk om de motivatie bij leerlingen te bevorderen en de negatieve gevoelens bij leerlingen rond remediëren weg te halen of op zijn minst te verminderen. Hierbij is het wel van groot belang dat de leerlingen samenwerken en hun krachten bundelen om de escaperoom te kunnen verlaten.

- Doelstellingen uit het leerplan

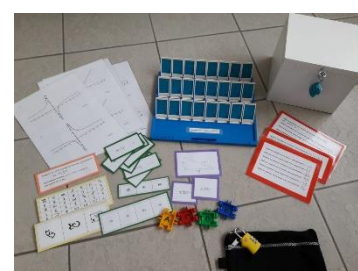
Hieronder vind je een oplijsting van de verschillende doelstellingen uit het leerplan voor de basisoptie 'economie en organisatie' terug. Uiteraard staan hier enkel de doelstellingen voor het thema van 'de overheid' weergegeven. Als leerkracht heb je hier de mogelijkheid om de doelstellingen aan te kruisen die je behaald hebt met de leerlingen.

Leerplandoelstelling	Behaald?	
	JA	NEEN
Leerplan GO! basisoptie 'economie en organisatie'		
1. De leerlingen illustreren de impact van overheidsbeslissingen op de prijs van goederen en diensten (begrijpen).		
2. De leerlingen illustreren de impact van de EU op de leefwereld van jongeren (begrijpen).		

⁷ <https://www.escaperoomsnederland.nl/wat-is-een-escape-room/>

- Benodigheden

Om deze remediëringsvariant op een zo aangenaam mogelijke manier te laten verlopen, is het belangrijk dat de school over een vrij grote ruimte beschikt. Dat is ook weer afhankelijk van de grootte van de klasgroep. Vervolgens is het de bedoeling dat de leerkracht zelf vragen opstelt over dit onderwerp in functie van de geziene leerstof. Aangezien de leerplandoelen omtrent het thema van de overheid vrij breed in te vullen zijn, wordt hier de keuze gelaten aan de klasleerkracht zelf. Op die manier kan er ook gevarieerd worden op basis van niveau en voorkennis van de leerlingen. Daarnaast is het ook noodzakelijk dat er enkele obstakels worden voorzien zoals omgekeerde banken, opeengestapelde stoelen, over de vloer verspreide mappen,... Uiteraard zijn er ook opdrachten- en vragenkaarten nodig. Hieronder enkele voorbeelden van materiaal dat reeds door een andere leerkracht werd ontwikkeld en een voorstelling van hoe het klaslokaal eruit kan zien:

- Duurtijd

Zoals bij de 'echte' escaperooms is het de bedoeling dat de leerlingen kunnen ontsnappen binnen de tijd. Deze tijd kan de klasleerkracht zelf invullen naargelang de lesinhoud. Deze escaperoom staat in functie van het thema 'de overheid'. Dat is een uitgebreid thema, maar de escaperoom kan ook ingericht worden volgens een bepaald hoofdstuk uit dat thema. De leerkracht is vrij in de invulling van de escaperoom en de bepaling van de tijd waarbinnen de leerlingen moeten kunnen ontsnappen. Daarbij kan de ontsnappingstijd uiteraard ook bepaald worden op basis van het niveau van de klasgroep. Wanneer een klasgroep qua inhoudelijke kennis sterk staat, zullen zij sneller kunnen ontsnappen dan een klas die moeite heeft met het desbetreffende onderdeel.

- Voorbereiding van het spel

In de opzet van een escaperoom kruipt best wel wat tijd. Een goede voorbereiding is dus essentieel. Zo is het belangrijk dat er een grote ruimte wordt voorzien met enkele obstakels. Wanneer de klas uitgerust is met onder andere eerder vernoemde obstakels, kan de leerkracht de vragen en opdrachten verstoppen op allerlei mogelijke plekken. Zo kan de leerkracht deze bijvoorbeeld verstoppen onder een omgekeerde bank, achter het bord, bovenop de beamer, in een map, achter het gordijn,... De leerlingen mogen ook enkel de middelen gebruiken die in de klas aanwezig zijn om de vragen te pakken te krijgen en te beantwoorden. De leerlingen worden daarbij in groepen verdeeld. De leerkracht bepaalt zelf op basis van het aantal leerlingen in de klas en het niveau van deze leerlingen hoe groot deze groepen zullen zijn. Daarbij dient er ook aandacht besteed te worden aan het vermogen van de leerlingen tot samenwerken. Hierbij is teamwerk het codewoord om de escaperoom tot een goed einde te brengen.

- Verloop van het spel

Wanneer de voorbereiding degelijk wordt uitgevoerd, verloopt het effectieve spel vrij vlot. De leerlingen beantwoorden in team de vragen en voeren de opdrachten uit. Deze vragen en opdrachten staan uiteraard in teken van het geziene lesonderwerp. Wanneer de leerlingen alle vragen beantwoord en de opdrachten uitgevoerd hebben, bekomen zij een code om de escaperoom te verlaten. Deze code wordt door de leerkracht opgesteld. Dit kan op verschillende manieren gebeuren.

- × De leerkracht geeft een lijst waarop de leerlingen de verschillende antwoorden moeten noteren. Op basis daarvan controleert de leerkracht de antwoorden en bepaalt hij/zij of de leerlingen kunnen ontsnappen.
- × De leerkracht noteert op de achterzijde van de vragen en opdrachten een cijfer. Wanneer de leerkracht gecontroleerd heeft of alle antwoorden kloppen (aan de hand van de lijst), geeft de leerkracht een berekening (bv. som van vraag 1 en 7, kwadraat van het verschil tussen vraag 5 en 10,...). Hierin is de leerkracht uiteraard vrij.
- × Andere varianten zijn hier uiteraard ook mogelijk. De creativiteit van de leerkracht staat centraal.

Besluit

“Je kunt je planten niet dwingen om te groeien, je kunt wel de juiste condities voor groei creëren”, een quote die dit onderzoek samenvat. Tegenwoordig vervult de leerkracht steeds vaker de rol van coach. De leerkracht wordt niet enkel meer ingeschakeld om leerstof over te brengen op de leerlingen, maar ook om hen aan te moedigen en de juiste middelen aan te reiken om persoonlijke groei mogelijk te maken.

Uit dit onderzoek blijkt dat de leerkracht een meebepalende rol heeft voor het welbevinden van leerlingen. Aangezien leerlingen over het algemeen vaak negatief staan ten opzichte van remediëring, is het de taak van de leerkracht om daar verandering in te brengen.

Om leerlingen te motiveren is het belangrijk om de zelfdeterminatietheorie om te zetten in de klaspraktijk en in dit geval deze theorie toe te passen op het remediëringsproces van de leerlingen. Wanneer de drie aspecten van deze theorie, namelijk ‘autonomie’, ‘verbondenheid’ en ‘competentie’ in de remediëringsvorm worden toegepast, zou dat in theorie de motivatie van de leerlingen bevorderen. Deze theorie zou er ook voor moeten zorgen dat leerlingen hun negatieve gevoelens ten opzichte van remediëring achterwege kunnen laten.

Daarenboven werd er een kijkwijzer ontwikkeld die aangeeft welke aspecten een positieve invloed hebben op de doeltreffendheid van remediëring. Op basis van deze kijkwijzer werd zowel ‘Wie weet nog het meest?’ en ‘Wie wordt de beste ondernemer?’ uitgewerkt en werd er een instructiefiche opgesteld om een escaperoom te ontwikkelen in de klas in functie van de behandelde leerstof.

Wegens de impact van het coronavirus op de hele wereld en dus ook op het schoolgebeuren, kon het ontwikkeld materiaal helaas niet worden uitgetest in de klaspraktijk. Hier ligt dan ook meteen een van de mogelijkheden om een vervolgonderzoek op te starten. Hierin kan dan effectief het effect van één van de ontwikkelde remediëringsvarianten uitgetest worden. Eventueel kan het materiaal, naargelang de resultaten van het onderzoek, worden aangepast.

Vervolgens is er ook de mogelijkheid om dit onderzoek te voeren bij andere onderwijsvakken zoals Frans, Engels, Nederlands, wiskunde,... In deze vakken is er vaker nood aan remediëring. In dat opzicht kan er worden onderzocht of het materiaal ook doeltreffend is binnen andere onderwijsvakken.

Daarnaast toont dit onderzoek ook aan dat remediëren en differentiëren vaak onterecht door elkaar worden gehaald. Ook hier ligt een mogelijkheid tot een vervolgonderzoek. Deze bachelorproef omvat materiaal dat remediërend werkt voor alle leerlingen, ongeacht niveau, voorkennis en achtergrond. Daarbij is het uiteraard ook interessant om het materiaal af te stellen in functie van differentiatie en dus onderzoek te doen naar de vele verschillen tussen de leerlingen en hoe het materiaal op basis van die verschillen kan worden aangepast.

Deze bachelorproef en het materiaal dat werd ontwikkeld gedurende dit proces zijn echter wel al een mooie start en mogelijkheid om nadien te hanteren in het werkveld. Dankzij de ontwikkeling van dit materiaal en het onderzoek van verschillende literatuurstudies, is mijn rol als coach in positieve zin geëvolueerd.

Literatuurlijst

- ACLVB - Liberale Vakbond. (2020). *Kinderbijslag in Vlaanderen*. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van <https://www.aclvb.be/nl/kinderbijslag-vlaanderen>
- Agentschap voor Onderwijsdiensten. (z.d.). *Gelijke onderwijskansen*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://www.agodi.be/gelijke-onderwijskansen>
- Alle leerlingen zijn gelijk? Niets is minder waar. (2013, 20 april). *De Morgen*. Geraadpleegd van <https://www.demorgen.be>
- ATV. (2020, 5 maart). Tekort aan mondmaskers bij tandartsen: "We zullen afspraken moeten uitstellen". *Gazet van Antwerpen*. Geraadpleegd van <https://www.gva.be>
- Belga. (2018, 20 april). Deze groenten en fruit eten we het meest. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd van <https://www.hln.be>
- Belga. (2019, 7 december). Veiling luxegoederen brengt ruim 100.000 euro op voor staatskas. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd van <https://www.hln.be>
- Belga. (2020, 25 februari). "Belgische apotheken kunnen vraag naar mondmaskers niet aan". *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd van <https://www.nieuwsblad.be>
- Belga. (2019, 28 november). Door lage inflatie kunnen arbeiders in petroleumsector loon verliezen. *De Standaard*. Geraadpleegd van <https://www.standaard.be>
- Belga, & IB. (2020, 21 januari). "Hergebruik producten en grondstoffen loopt wereldwijd terug". *De Morgen*. Geraadpleegd van <https://www.demorgen.be>
- Beroepenhuis. (z.d.). *De verschillende sectoren*. Geraadpleegd op 4 april 2020 van https://www.beroepenhuis.be/sites/default/files/wo_4_sectoren_werkbladen.pdf
- Bulckaert, W. (2015, 18 mei). *Zo differentieer je in het secundair*. Geraadpleegd op 16 mei 2019, van <https://www.klasse.be/9566/zo-differentieer-secundair/>
- Cantens, N. (2014). *Organisatiestructuren en organisatieontwikkeling*. Geraadpleegd van <https://jongerenwelzijn.be/professionelen/assets/docs/private-voorzieningen/emk/ondersteuningsproject/thema-5/organisatiestructuren-230114-druk.pdf>
- De Rijksoverheid. (z.d.). *Transport van gevaarlijke stoffen via buisleidingen*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/goederenvervoer/transport-van-gevaarlijke-stoffen-via-buisleidingen>
- De Smet, S. (2012, 3 november). *Digitaal leerpad – eXe*. Geraadpleegd op 18 oktober 2019, van <https://sophiedesmet.wordpress.com/2012/11/03/digitaal-leerpad-exe/>
- De Telegraaf. (2018, 2 januari). Chocolate bedreigd door klimaatopwarming. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd van <https://www.hln.be>
- Desmet, L. (2020, 19 januari). Moet u straks betalen om uw spaargeld op de bank te zetten? *De Morgen*. Geraadpleegd van <https://www.demorgen.be>
- Diddit. (z.d.). *Welke woorden zou jij gebruiken om de vergoeding te beschrijven?*. Geraadpleegd op 19 maart 2020, van <https://www.diddit.be/index.html#/exercise/ed0d2f2d-ecf3-4f42-9d5f-50dd2cdda6af/session?yearbook=8f4uKbSDRFaiuodu2OR4Dw&chapter=FfhXGm7HSG2DYbiP4OXcBQ>
- Don Bosco Sint-Denijs-Westrem. (z.d.). *Remediëring*. Geraadpleegd op 16 mei 2019, van <http://www.donboscosdw.be/Remediering>

-
- Druyts, P. & Romaen, R. (2020, 10 maart). *Overzicht doelen basisoptie E&O A-stroom* [PowerPoint]. (niet publiekelijk toegankelijk)
- Druyts, P. & Romaen, R. (2020, 25 maart). *Basisoptie Economie en organisatie A-stroom* [PowerPoint]. (niet publiekelijk toegankelijk)
- Dumon, P. (2019, 20 mei). "Een goede influencer zegt af en toe neen". *De Morgen*. Geraadpleegd van <https://www.demorgen.be>
- Eckert, M. (2019, 25 oktober). Extra geld alleen maakt verpleegkundigen niet gelukkiger. *De Standaard*. Geraadpleegd van <https://www.standaard.be>
- Economielokaal. (z.d.-a). *Prijselasticiteit van de vraag*. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van <https://www.economielokaal.nl/nprijselasticiteit/>
- Economielokaal. (z.d.-b). *Productiefactoren*. Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://www.economielokaal.nl/productiefactoren/>
- Eelbode, F. (2019, 31 augustus). 'Als het zo doorgaat, zijn er over tien jaar geen boeren meer'. *De Tijd*. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be>
- Escape Rooms Nederland. (z.d.). *Wat is een escaperoom?*. Geraadpleegd op 7 mei 2020, van <https://www.escaperoomsnederland.nl/wat-is-een-escape-room/>
- Fhamers. (2020). *Prijselasticiteit van de vraag*. Geraadpleegd op 16 maart 2020, van <https://www.fhamers.nl/havo4-prijselasticiteit/>
- Franck, E., Nicaise, I., & Lavrijsen, J. (2017). *Extra middelen, meer gelijke onderwijskansen? - De effectiviteit van de compensatiefinanciering voor scholen met leerlingen uit kansengroepen onder de loep* (SONO/2017.OL1.3/1). Geraadpleegd van http://steunpuntsono.be/wp-content/uploads/2019/04/SONO_2017.OL1_3_1finaal.pdf
- GO! onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. (2013). *Gelijke onderwijskansen - Visietekst van het GO!*. Geraadpleegd van https://pro.go.be/blog/Documents/GO!_Visietekst_Gelijke%20onderwijskansen_DEF.pdf
- GO!, & OVSG. (2019). *Leerplan eerste graad - Basisopties* (OO-2020-001). Geraadpleegd van <https://pro.g-o.be/blog/Documents/OO-2020-001.pdf>
- Grommen, S. (2019, 23 maart). De circulaire economie, wat is dat eigenlijk? En kan het de planeet redden? *VRT News*. Geraadpleegd van <https://www.vrt.be>
- Hasendonckx, F., De Cock, M., & Steegen, A. (2013, 21 november). *Actief met je vinger op een tablet, of toch liever luisteren naar de juf in de klas?* [Presentatieslides]. Geraadpleegd van <https://www.kuleuven.be/samenwerking/avlnascholingen/archiefrecent/ns2013/al26k>
- Horemans, J. (2019, 24 mei). In deze jobs verdienen je genoeg voor twee. *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd van <https://www.hln.be>
- Hotelschool Hasselt. (z.d.). *Pedagogisch project "Samen leren samenleven" - ons PPGO!*. Geraadpleegd op 18 oktober 2019, van <https://www.hotelschoolhasselt.be/pedagogisch-project>

- Huis van het GO!. (2020, 26 maart). *Leerplanimplementatie basisopties Economie en organisatie* [Webinar]. Geraadpleegd van https://eur01.safelinks.protection.outlook.com/ap/t-59584e83?url=https%3A%2F%2Fteams.microsoft.com%2F%2Fmeetup-join%2F19%253ameeting_Y2E3Njk0YjUtY2NkZS00NmZiLWlwMjMtMTIIN2JkZTFIMGM5%2540thread.v2%2F0%3Fcontext%3D%257b%2522Tid%2522%253a%252231de1389-5990-487f-ab19-8890ff9a2685%2522%252c%2522Oid%2522%253a%25220c071bf6-01b7-48d6-9151-4069fb9368dc%2522%257d&data=02%7C01%7CPauline.Reynaerst%40student.pxl.be%7Cd6c850480c9a4e45255908d7d15431c2%7C0bff66c545db46ed8b8187959e069b90%7C0%7C0%7C637208031878760065&sdata=%2FBbBxQ4NdvrCSs2hJt%2BOL%2FC9zuCGeCpvj3D8GnUUT%2FA%3D&reserved=0
- Info.nu. (2008, 17 maart). *Economie: Micro-economie - Producten en Marktvormen*. Geraadpleegd op 21 maart 2020, van <https://wetenschap.infonu.nl/economie/16830-economie-micro-economie-producten-en-marktvormen.html>
- Informatiecentrum WMSsystemen. (z.d.). *Wat is warehouse management*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.wmssystemen.nl/warehouse-management>
- Intelco inventarisatiebureau. (2017). *Voorraadbeheer methodes: welke past bij u?* Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.intelco.nl/voorraadbeheer-methodes-welke-past-bij-u/>
- jdb. (2018, 19 september). *Zoveel kost uw gezin u maandelijks. Gazet van Antwerpen*. Geraadpleegd van <https://www.gva.be>
- Jonckheere, C. (z.d.). *Gezinnen*. Geraadpleegd op 12 mei 2020, van <https://quizlet.com/be/500064836/gezinnen-flash-cards/?x=1jqt>
- Jossa, L. (z.d.). *GOK - Preventie en remediëring*. Geraadpleegd van http://www.steunpuntgok.be/downloads/opstart_preventie_en_remediëring_secundair.pdf
- KanaalZ. (2020, 18 maart). *Onlineverkoop stijgt, maar niet overal. Kanaal Z*. Geraadpleegd van <https://kanaalz.knack.be>
- Katholiek onderwijs Vlaanderen. (z.d.). *Gelijke onderwijskansen in het secundair onderwijs*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://www.katholiekonderwijs.vlaanderen/gelijke-onderwijskansen-het-secundair-onderwijs>
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2020a). *Basisopties - de oriënterende en observerende eerste graad*. Geraadpleegd van <https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Cur-20200120-4>
- Katholiek Onderwijs Vlaanderen. (2020b). *FAQ Basisopties - update*. Geraadpleegd van <https://pincette.katholiekonderwijs.vlaanderen/meta/properties/dc-identifier/Cur-20200312-1>
- Koot, J., & de Groot, A. (z.d.). *Materialen*. Geraadpleegd op 12 mei 2020, van <http://escapetheclassroom.nl/materialen/>
- Krebs, D. (2012). *My messy room* [Foto]. Geraadpleegd van <https://www.flickr.com/photos/mrsdkrebs/7264707952>

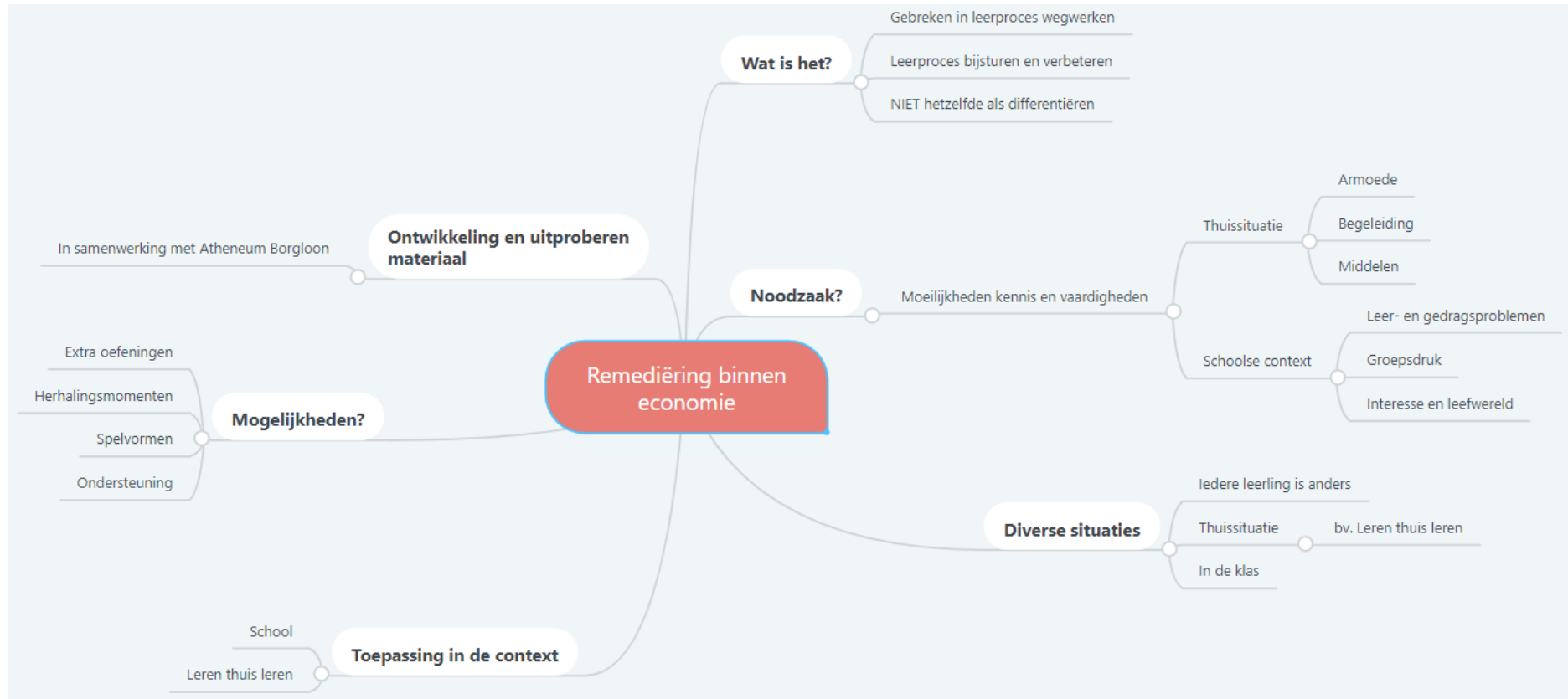
- KU Leuven. (2019). *Remediëren en differentiëren*. Geraadpleegd op 16 mei 2019, van https://www.kuleuven.be/onderwijs/ken-je-studenten/heterogeniteit/remedieren_differentieren
- Lla. (2019, 18 februari). "We vinden producten met biolabel lekkerder en gezonder". *De Standaard*. Geraadpleegd van <https://www.standaard.be>
- Lowette, C. (2020, 6 januari). (leerlingbegeleider). (leerlingen die nood hebben aan remediëring). Persoonlijke communicatie [interview]. Atheneum, Borgloon.
- Manutan. (2018). *48 veiligheidspictogrammen en hun betekenis in één overzicht*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.manutan.be/blog/nl-be/veiligheid-en-hygiene-op-de-werkvloer/48-veiligheidspictogrammen-en-betekenis-overzicht/>
- Marketing. (z.d.). Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.marketingtermen.nl/begrip/marketing>
- Marketing en management. (z.d.). *Marketingmix: De 4 P's*. Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://www.marketing-en-management.nl/marketingmix-de-4-ps/>
- MK Transportsystemen. (2020). *Intern transport systemen*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.mk-transportssystemen.be/intern-transport-systemen/>
- Onderwijs Vlaanderen. (z.d.). *Gelijke onderwijskansen*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van <https://onderwijs.vlaanderen.be/nl/gelijke-onderwijskansen>
- Onderwijskiezer. (2019). *Modernisering secundair onderwijs - vanaf september 2019*. Geraadpleegd op 17 december 2019, van https://www.onderwijskiezer.be/v2/secundair/sec_modernisering.php
- Organogram. (z.d.). Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.marketingtermen.nl/begrip/organogram>
- Partner Personeel & organisatieadvies. (z.d.). *Nut en noodzaak van een organigram*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.partnerpersoneelsadvies.nl/hrm-vraagbaak-organisatievraagstukken/nut-en-noodzaak-van-een-organigram>
- Pedagogische begeleidingsdienst GO! (2013). *STICORDI: een nieuwe generatie*. Geraadpleegd van <https://www.go-ouders.be/sites/default/files/atoms/files/STICORDI%20-%20een%20nieuwe%20generatie.pdf>
- Poesen-Vandeputte, M., & Nicaise, I. (2012). *Tien jaar GOK-decreet - Balans van het evaluatieonderzoek van het gelijke onderwijskansenbeleid in Vlaanderen (SLL/2012.03/5.1)*. Geraadpleegd van <https://biblio.ugent.be/publication/3235911/file/3237599>
- Pollefliet, L. (2018). *Schrijven: van verslag tot eindwerk* (9ste editie). Gent, België: Academia Press.
- Quanten, A. (2019a, 3 april). *Afgeleiden van functies: Escaperoom*. Geraadpleegd op 12 mei 2020, van <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/91128/afgeleiden-van-functies-escaperoom/>
- Quanten, A. (2019b, 3 april). *Escape the classroom: Rationale functie*. Geraadpleegd op 12 mei 2020, van <https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/91127/escape-the-classroom-rationale-functie/>
- Radio 1. (2018, 20 april). *Waarom je nooit het eten achter in de supermarktrekken zou mogen nemen*. *Het Nieuwsblad*. Geraadpleegd van <https://www.nieuwsblad.be>

- Rajapack. (2019). *De meest gebruikte symbolen op verpakkingen*. Geraadpleegd op 6 april 2020, van <https://www.rajapack.be/blog-be/symbolen-op-verpakkingen/>
- Rombaut, S., & Grommen, S. (2019, 21 december). Spaarboekjes bleven verliesboekjes in 2019, maar waar brachten uw centen dan wel nog iets op? *VRT News*. Geraadpleegd van <https://www.vrt.be>
- Rosman, M. (2015, 15 juni). *Thuisbezorging via drones, waarom niet?* Geraadpleegd op 6 april 2020, van https://www.logistiek.nl/supply-chain/blog/2014/07/thuisbezorging-via-drones-waarom-niet-101131977?_ga=2.151116272.817255688.1586189353-1626050423.1586189353
- Rousseau, S. (2020, 30 maart). Supermarkten mogen weer kortingen en promoties geven. *De Tijd*. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be>
- “Schaarste is geen reden om mondkmaskers af te raden”. (2020, 1 april). *Het Laatste Nieuws*. Geraadpleegd van <https://www.hln.be>
- Schooltv. (z.d.). *Werk in sectoren*. Geraadpleegd op 4 april 2020, van https://schooltv.nl/files/Infoblok/Voortgezet_onderwijs/Aardrijkskunde/d_EW_WO_NT_R_427174_WO_sectoren.pdf
- Schuit, H., de Vrieze, I., & Slegers, P. (2011). *Leerlingen motiveren: een onderzoek naar de rol van leraren* (27). Geraadpleegd van <https://newsroom.didactieonline.nl/bundles/newsroom/legacy/images/Motiveren%20RdMC%202011.pdf>
- Stalpaert, L. (2020, 20 maart). Fabrieken sluiten aan de lopende band. *De Tijd*. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be>
- Steunpunt Gelijke Onderwijskansen. (2008). *Secundair onderwijs - start*. Geraadpleegd op 10 december 2019, van http://www.steunpuntgok.be/secundair_onderwijs/startpagina.aspx
- Topwijs. (z.d.). *Topcoaching - individueel of in teams*. Geraadpleegd op 18 mei 2020, van <https://topwijs.nl/topcoaching/>
- TW - Toegevoegde waarde. (z.d.). Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://trendstop.knack.be/nl/rubriek/r070/toegevoegde-waarde.aspx>
- Universiteit Leiden. (2018, 11 november). *Hoofdstuk 2: Vraag en aanbod*. Geraadpleegd op 6 maart 2020, van <http://www.let.leidenuniv.nl/history/RES/Eco/hoofdstuk02/evhw02.html>
- Valckx, J. (2014). *Onderzoek naar de motivatie van leerlingen secundair onderwijs. Een onderzoek binnen BSO- en TSO-school EDUGO Campus GLORIEUX, Oostakker*. Geraadpleegd van https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/165/883/RUG01-002165883_2014_0001_AC.pdf
- van der Aa, J., Gijsen, Y. & Roozendaal, M. (2013). *Leerlingen, Motivatie & Resultaat – Een complexe relatie nader verklaard*. Utrecht: Universiteit.
- van der Linde, M. (2019, 15 november). *Marketingmix*. Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://www.marketingbright.be/marketingmix/>
- van Oost, M. (2020, 18 maart). E-commerce boomt door corona. *De Tijd*. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be>
- Vanbuel, V. (2018, 19 april). *Traject op maat voor elke leerling*. Geraadpleegd op 18 oktober 2019, van <https://www.klasse.be/132515/traject-op-maat-voor-elke-leerling/>

- Veranderwijs. (z.d.). *Escape Room als leercontext voor de toekomst*. Geraadpleegd op 23 oktober 2019, van <https://www.veranderwijs.nu/verhaal/escape-room-als-leercontext-voor-de-toekomst>
- Vlaanderen - KlasCement. (z.d.-a). *KlasCement Leermiddelennetwerk*. Geraadpleegd op 17 december 2019, van https://www.klascement.net/lesmateriaal/?q=de+slimste+mens&previous#object_98315
- Vlaanderen - KlasCement. (z.d.-b). *KlasCement Leermiddelennetwerk*. Geraadpleegd op 18 oktober 2019, van https://www.klascement.net/lesmateriaal/?q=remedi%C3%ABren&filter_education_type%5B%5D=48&filter_education_type%5B%5D=175&filter_education_type%5B%5D=178&filter_education_type%5B%5D=179&filter_education_type%5B%5D=180&filter_education_type%5B%5D=6&filter_education_type%5B%5D=7&filter_education_type%5B%5D=8&filter_education_type%5B%5D=10&filter_education_type%5B%5D=13&filter_education_type%5B%5D=15&filter_education_type%5B%5D=9&filter_education_type%5B%5D=11&filter_education_type%5B%5D=14&filter_education_type%5B%5D=16&filter_education_type%5B%5D=12&filter_education_type%5B%5D=17
- Vlaanderen - KlasCement. (z.d.-c). *KlasCement Leermiddelennetwerk*. Geraadpleegd op 17 december 2019, van <https://www.klascement.net/lesmateriaal/?previous=&q=bordspel>
- Vlaanderen Circulair. (2020). *De Circulaire Economie: wat is dat?* . Geraadpleegd op 4 april 2020, van <https://vlaanderen-circulair.be/nl/kennis/wat-is-het>

Bijlagen

- Bijlage 1 – Mindmap van de verkennende probleemanalyse

▪ Bijlage 2 – Planning verloop bachelorproef

Deelvraag	Onderzoeksactiviteit	sept. '19	okt. '19	nov. '19	dec. '19	jan. '20	feb. '20	maa. '20	apr. '20	mei '20
Deelvraag 1 – “Wat houdt remediëring in?”	Literatuurstudie + enquête met leerlingen									
Deelvraag 2 – “Welke leerlingen in de eerste graad hebben nood aan remediëring?”	Literatuurstudie + enquête									
Deelvraag 3 – “Hoe reageren leerlingen op remediëring?”	Enquête									
Deelvraag 4 – “Hoe kan remediëring worden toegepast in de basisoptie ‘economie en organisatie’?”	Literatuurstudie									

Deelvraag 5 – “Wat is de link tussen remediëring en gelijke onderwijskansen (GOK)?”	Literatuurstudie / interview leerkrachten									
Uitwerking materiaal – “De slimste mens ter wereld”										
Uitwerking materiaal – “Bordspel”										
Uitwerking materiaal – “Escaperoom”										
Uitproberen van materiaal									n.v.t	n.v.t

- Bijlage 3 – de enquête “Hoe reageren leerlingen op remediëring?”

In het kader van mijn opleiding (leerkracht secundair onderwijs met onderwijsvakken economie en Nederlands) voer ik in functie van mijn bachelorproef een enquête uit. De enquête gaat over jouw ervaring met remediëring. Het zou me veel plezier doen moest je deze enquête uiterst persoonlijk en eerlijk invullen. De enquête is volledig anoniem en niet bindend.

Vraag 1

Wist je wat het woord remediëring inhield voordat de leerkracht dit uitlegde?

- Ja
- Nee

Vraag 2

Heb je zelf al eens geredieerd?

- Ja
- Nee

Indien je ‘ja’ aankruiste, ga dan naar vraag 3 en 4. Indien je ‘nee’ antwoordde, ga je naar vraag 5.

Vraag 3

Op welke manier heb je al geredieerd? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

- Extra oefeningen van leerkracht
- Extra digitale oefeningen van handboek (mpc)
- Extra oefeningen van handboek (niet digitaal)
- Videofragmenten
- Spelvormen
- Andere:

Vraag 4

Waar remedieer je?

- Thuis
- Op school
- Andere:

Vraag 5

Wanneer remedieer jij?

- Op vraag van mezelf
- Op vraag van de leerkracht
- Beide

Vraag 6

Hoe zie jij remediëring? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

- Remediëring is een hulpmiddel om de leerstof te begrijpen
- Remediëring is een straf
- Remediëring is leerrijk
- Remediëring is leuk
- Remediëring is niet leuk
- Remediëring is saai
- Andere:

Vraag 7

Waarom heb je bij vraag 6 een bepaald antwoord aangekruist? Leg kort uit.

.....
.....
.....

Vraag 8

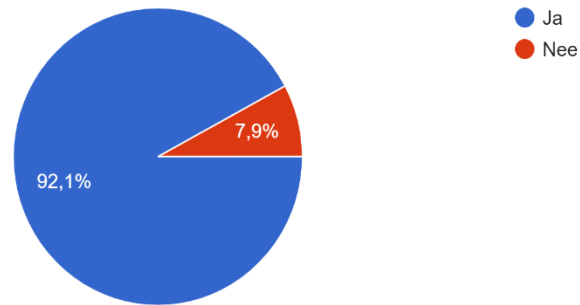
Hoe belangrijk vind jij begeleiding van de leerkracht gedurende het remediëringsproces? (0 = niet belangrijk; 5 = heel belangrijk)

0 - 1 - 2 - 3 - 4 - 5

▪ Bijlage 4 – resultaten enquête

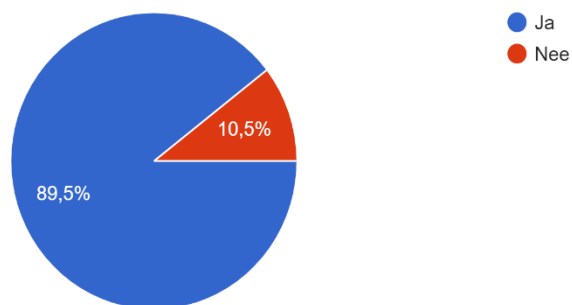
Vraag 1: Wist je wat het woord remediëring inhield voordat de leerkracht dit uitlegde?

38 antwoorden

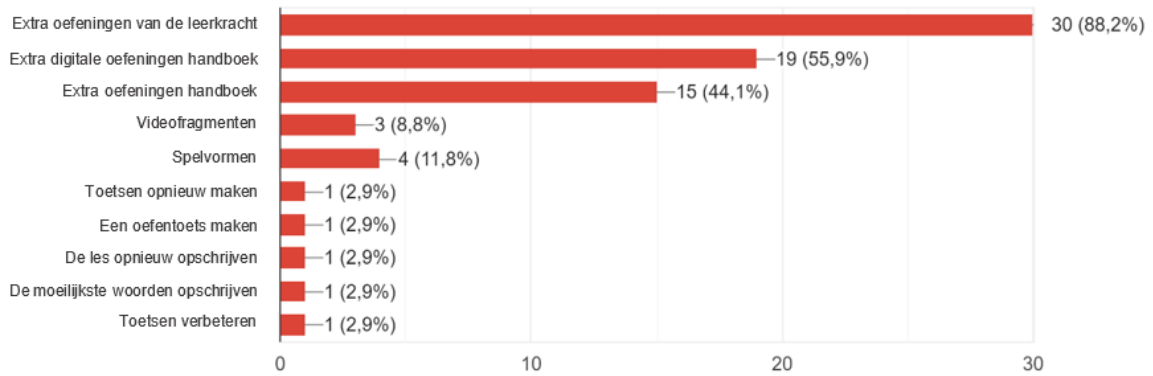
Vraag 2: Heb je zelf al eens geremedieerd?

38 antwoorden

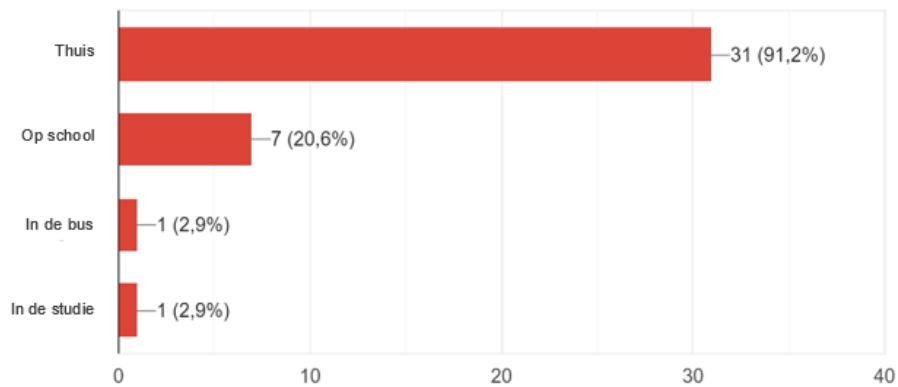
Vraag 3: Op welke manier heb je al geredieerd? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

34 antwoorden

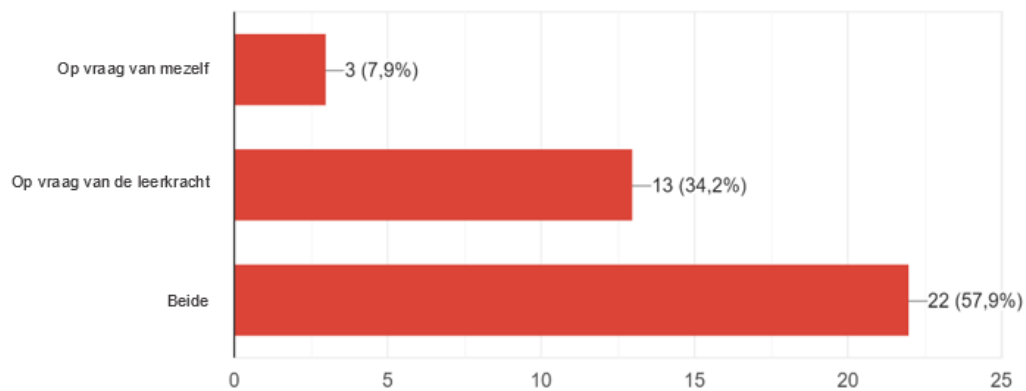
Vraag 4: Waar remedieer je?

34 antwoorden

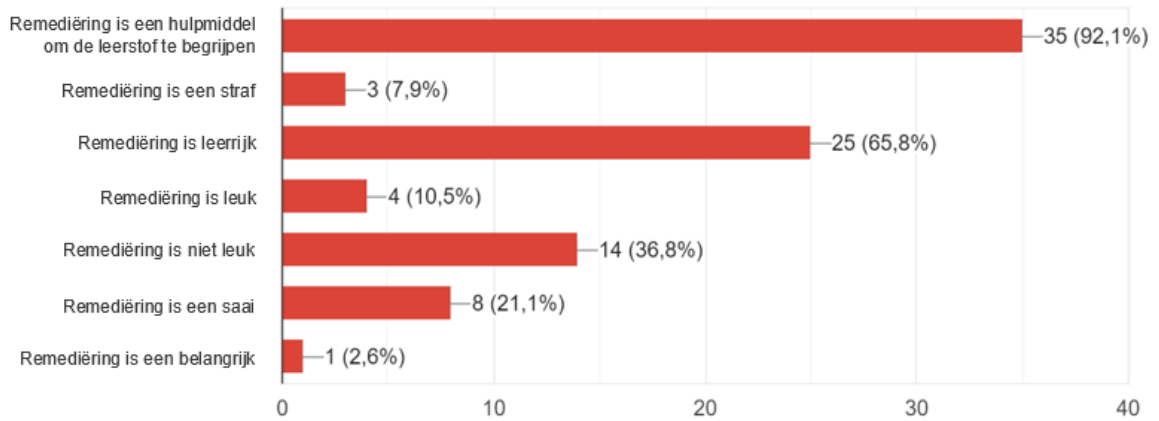
Vraag 5: Wanneer remedieer je?

38 antwoorden

Vraag 6: Hoe zie jij remediëring? Je mag meerdere antwoorden aanduiden.

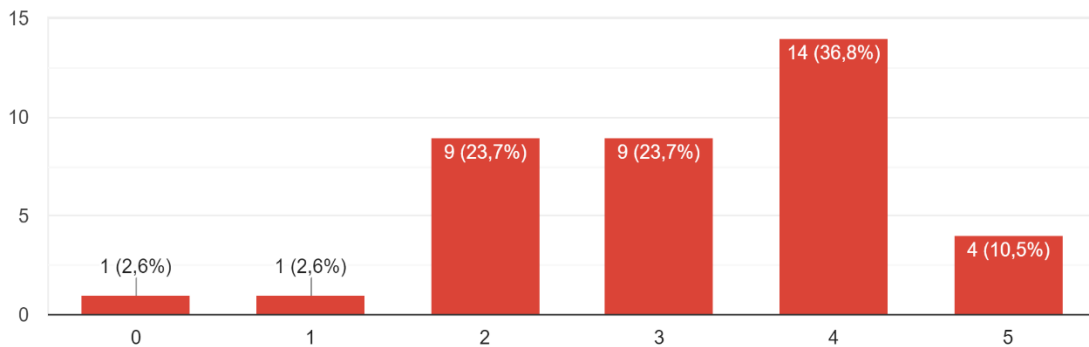
38 antwoorden

Vraag 8: Hoe belangrijk vind jij begeleiding van de leerkracht gedurende het remediëringsproces?

(0 = niet belangrijk; 5 = heel belangrijk)

38 antwoorden

- Bijlage 5 – interview leerlingbegeleiding

1. Welke leerlingen hebben nood aan remediëring?

Leerlingen die een tekort hebben, worden aangeraden om remediëringen te maken via feedback op Skore. Dit gebeurt op eigen verantwoordelijkheid. Verantwoordelijkheid is dan ook een pijler van de visie van onze school. De leerling moet zelf initiatief nemen om te aan te tonen dat hij/zij de remediëring wil maken. De leerkracht houdt bij wie de remediëring maakt en wie niet. In het begin stond remediëring op punten, maar nu wordt dat niet meer gedaan. Dat komt doordat er niet gestudeerd werd en de punten daarna opgehaald konden worden via de remediëringen. De leerlingen hebben nu meer het besef dat wanneer hun toets niet goed was en ze de leerstof niet op regelmatige basis bijhouden, hun basiskennis ook niet voldoende zal zijn. Ze ondervinden nu met andere woorden intrinsieke motivatie.

Ook leerlingen die zich thuis niet voldoende voorbereiden kunnen nood hebben aan remediëring. Dat komt eventueel door te weinig begeleiding van thuis uit, maar in de hogere graden merken we dat leerlingen andere dingen interessanter vinden dan studeren zelf.

Tot slot nemen sommige leerlingen zelf de touwtjes in handen. Deze leerlingen vragen zelf naar remediëring en dienen deze ook in. Dat komt in de praktijk echter zeer zelden voor.

2. Hoe reageren de ouders wanneer hun kind moet remediëren?

Ouders staan over het algemeen heel positief ten opzichte van remediëring, maar of ze voldoende op de hoogte zijn van het hele gebeuren is nog maar de vraag. Wanneer er gedelibereerd moet worden, wordt er rekening gehouden met de remediëringen en of deze al dan niet werden ingediend. Wanneer dat niet het geval is en de leerlingen vervolgens een C-attest krijgen, wordt er terug verwezen naar de remediëring en de mogelijkheden die er gegeven werden gedurende het schooljaar. De commentaar en feedback die op Skore staat, is zowel voor de leerlingen als voor hun ouders zichtbaar. Daardoor zien ouders remediëring als een extra leerkans en als een extra soort begeleiding.

3. Wat is de link tussen het GOK-decreet en remediëring?

Remediëringen zijn voor iedereen beschikbaar. Alle leerlingen kunnen aan alle mapjes van remediëring. Zij bepalen echter zelf of ze op gelijke legger komen of niet. In de eerste graad wordt dit nog erg gestuurd en leerlingen ondervinden dan ook de morele verplichting. Naarmate de leerlingen ouder worden, krijg je als leerkracht een beeld van welke leerlingen erg vooruit willen en welke leerlingen weinig interesse tonen.

- Bijlage 6 – leerplan basisoptie 'economie en organisatie', vanaf schooljaar 2020-2021 (eerste graad, tweede leerjaar).

Thema	Leerplandoelstelling	Beheersingsniveau
Thema 1 De economische kringloop	De leerlingen stellen economische relaties voor tussen consument, producent, overheid en buitenland.	Toepassen
Thema 2 De consument	De leerlingen illustreren vanuit het standpunt van de consument het economisch principe.	Begrijpen
	De leerlingen stellen het verloop van de vraagcurve voor.	Toepassen
	De leerlingen onderzoeken actuele trends met betrekking tot aankoopgedrag en aankoopkanalen. (uitbreiding)	Analyseren
	De leerlingen beoordelen het gebruik van courante betaalmiddelen in functie van aangereikte criteria: veiligheid, kost, toegankelijkheid, gebruiksgemak. (uitbreiding)	Evalueren
Thema 3 Ondernemingen en organisaties	De leerlingen illustreren vanuit het standpunt van de onderneming het economisch principe.	Begrijpen
	De leerlingen stellen het verloop van de aanbodcurve voor.	Toepassen
	De leerlingen stellen aan de hand van de wet van vraag en aanbod voor hoe de prijs tot stand komt.	Toepassen
	De leerlingen analyseren de bedrijfskolom van meerder producten.	Analyseren
	De leerlingen onderzoeken activiteiten binnen de logistieke afdeling van een onderneming.	Analyseren
	De leerlingen onderzoeken activiteiten binnen de marketingafdeling van een onderneming.	Analyseren

	De leerlingen onderzoeken administratieve activiteiten binnen een onderneming.	Analyseren
Thema 4 De overheid	De leerlingen illustreren de impact van overheidsbeslissingen op de prijs van goederen en diensten. De leerlingen illustreren de impact van de EU op de leefwereld van jongeren.	Begrijpen Begrijpen
Thema 5 Het buitenland	De leerlingen analyseren het belang van buitenlandse handel voor België. De leerlingen illustreren de impact van buitenlandse handel op de prijs van goederen en diensten. (uitbreiding)	Analyseren Begrijpen
Thema 6 Ondernemerschap	De leerlingen plannen een eigen economisch project. De leerlingen voeren een eigen economisch project uit. De leerlingen voeren de administratie van het eigen economisch project uit. De leerlingen passen communicatieve vaardigheden toe in functie van het eigen economisch project.	Creëren Toepassen Toepassen Toepassen
Thema 7 Onderzoekend aan de slag	De leerlingen onderzoeken een economisch probleem.	Analyseren
Thema 8 ICT	De leerlingen passen ICT-vaardigheden functioneel toe.	Toepassen